

[Gerda Møller.]

har meddelt, at han er villig til midlertidigt at tage sæde i folketinget i anledning af hr. Chr. Madsens orlov.

Efter at have gennemgået stedfortræderlisten og de øvrige dokumenter indstiller udvalget til valgs prøvelse enstemmigt,

at adjunkt Ove Munch godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 18. november d. å.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets indstilling om godkendelse af adjunkt Ove Munch som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 18. november 1969 vedtoges enstemmigt med 119 stemmer.

Den første sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til statsministeren af Kjær Rasmussen:

Vil regeringen oplyse, hvilke retningslinjer der ligger til grund for den tiltagende brug af politistatsmetoder, som de f. eks. har givet sig udtryk i

- 1) gentagne ransagninger uden dommerkendelse og hindring af advokatbistand,
- 2) retsmøder for lukkede døre, som forhindrer en objektiv pressedækning, samtidig med at politiet udspreder sin version,
- 3) beslaglæggelse af flere tidsskrifter,
- 4) militær infiltration på universitetsområdet og manglende vilje til efterforskning af højtstående embedsmænds ansvar for dette,
- 5) beskyttelse af en vicepolitiinspektør, der afgiver falsk forklaring i retten?

(Forespørgsel nr. I).

Forespørgeren (Kjær Rasmussen): Jeg skal kort skitsere baggrunden for vor forespørgsel.

Vi har i den seneste tid været vidne til beslaglæggelse af politiske tidsskrifter på efterretningstjenestens foranledning, ransagelse på redaktioner uden dommerkendelse, nægtelse af sagførerbistand i forbindelse med ulovlig ransagelse, en hel serie af sigtelser mod redaktører på efterretningstjenestens foranledning, ransagelser i private hjem uden dommerkendelse, an-

vendelse af lukkede retsmøder, som forhindrer offentligheden i at følge sagerne og afskærer forsvarerne fra at udtale sig til offentligheden, men som åbenbart ikke forhindrer politiet i tidligt og silde i radio og TV, på pressemøder og i korridorerne at give sin version af sagen, sine formodninger, sine antydninger og sine påstande uden at stå til ansvar for nogen.

Vi har været vidne til, at politimyndigheder i strid med gældende lov egenmægtigt udleverer politiske flygtninge til udenlandske myndigheder uden at blive draget til ansvar. Vi har været vidne til, at en fremstående politiembedsmand kan afgive en stribe af falske vidneudsagn i retten, og det oven i købet i en yderst alvorlig sag, uden at blive draget til ansvar; at en anden fremtrædende politiembedsmand kan bryde sin tavshedspligt under behandlingen af to amerikanske desertørers ansøgning om opholdstilladelse uden at blive draget til ansvar; at domstolene gentagne gange har tillagt en enkelt politimands vidneudsagn større vægt end 10 civile borgeres vidneudsagn; at efterretningsfolk og sågar ministre kan fremsætte helt uhjemlede trusler mod private personer, således som det skete ved oberst Fournais' udtalelser om retsforfølgelse af redaktørerne, vel at mærke før sigtelse forelå, og ved justitsminister Thestrups trussel om udlevering af Reginald Alderton, hvilket der ikke findes hjemmel for.

Vi har ved hjælp af vore såkaldte aktiver, d.v.s. årvågne samfundsmedlemmer, som i modsætning til regeringen tager demokratibegrebet alvorligt, fået bragt for dagens lys, at hærens efterretningstjeneste har været i stand til at oprette og drive en stor spionagecentral på Københavns universitets område og med post- og telegrafvæsenet som dækorganisation, uden at den ansvarlige minister, universitets rektor eller generaldirektøren for post- og telegrafvæsenet ved noget som helst om denne spioncentral eksistens. Vi har oplevet, at sådanne afsløringer fører til, at myndighederne inklusive regering og politi rejser hetz mod og med alle midler søger at slå ned ikke på dem, der er ansvarlige for efterretningstjenestens lyssky og ukontrollerede virksomhed, men netop på de årvågne borgere, som haler ræddenskab frem i lyset.

[Kjær Rasmussen.]

Vi har været vidne til, at myndighederne gav efterretningstjenestens folk fri adgang til at fjerne kompromitterende bevismateriale fra kælderen i Kejsergade, så det måske er blevet umuligt nogen sinde at få opklaret, hvad efterretningstjenesten i virkeligheden foretog sig dér. Vi har været vidne til, at myndighederne forhindrer retsforfølgelse af de efterretningsfolk, som under flugten fra Kejsergade med det kompromitterende materiale kørte en betjent ned. Vi har været vidne til, at myndighederne forhindrer en undersøgelse af højtstående embedsmænds ansvar for efterretningstjenestens infiltration på Københavns universitet, anvendelsen af post- og telegrafvæsenet som dækorganisation og hemmeligholdelsen af hele forholdet over for universitetets rektor.

Dette er blot de seneste ugers eksempler. Går vi endnu nogle måneder tilbage, kan nævnes politiets, efterretningstjenestens og hjemmeværnsskompagniernes borgerkrigsmanøvrer mod en lovlig massedemonstration ved den amerikanske ambassade den 27. april 1968, en aktion, som blev søgt retfærdiggjort såvel af politiet som af justitsministeren her i tinget ved forfalskede meldinger produceret af politiet selv. Og som et slående modstykke til politibrutaliteten over for lovlige demonstrationer ved denne og andre lejligheder kan nævnes politiets totale passivitet over for de mest brutale voldelige overfald på demonstranter, som man så det i Idrætsparken og ved Saga-demonstrationerne. Vi har fået bevist, at der anvendes politiprovokatører under lovlige demonstrationer, civilklædte betjente optrædende som demonstranter, der forsøger at opgejle egentlige demonstranter til uroligheder, og vi har fået bevist, at efterretningstjenesten har infiltreret Gedved Seminarium med stikkere, og ingen tror vel, at Gedved er enestående i den henseende. Og bag ved det hele ligger og har hele tiden ligget telefonaflytninger i et omfang, som ingen politisk ansvarlig instans har nogen reel mulighed for at kontrollere, og registrering i hemmelige politiske kartoteker i et omfang, som ingen politisk ansvarlig instans og intet kontrolråd i virkeligheden har nogen som helst mulighed for at kontrollere.

Dette er noget af baggrunden for, at vi har

stillet denne forespørgsel om den tiltagende anvendelse af politistatsmetoder herhjemme. Vi har noteret os, at udenrigsminister Hartling i en tale for et par dage siden har sagt, at den uro, som er blæst op om disse ting, først og fremmest skyldes venstresocialisterne. Han anklager os for at ville omstyrte den bestående samfundsorden. Ja vel, det vil vi, men ikke alene. Derfor disse afsløringer over for befolkningens store flertal, lønarbejderne, som udenrigsministeren vil holde i uvidenhed om karakteren af dette demokratiske samfund. Han repræsenterer nemlig en lille, besiddende mindretalsgruppe, der har noget at forsvare med alle til rådighed stående midler.

Vi mener virkelig, der er grund til foruroligelse over det, der sker. Ikke mindst fordi myndighederne så ganske åbenbart benytter kræfterne til at bekæmpe de kredse, som i demokratiets interesse forholder sig vågne og kritiske til den slags virksomhed, i stedet for at bekæmpe dem, der ved sådanne politistatsmetoder målbevidst undergraver de sporadiske demokratiske rettigheder, som formelt eksisterer i dette land.

At andre end venstresocialister er foruroliget, undrer os ikke. For mennesker, der har troet på samfundslærebøgernes selvtilfredse beskrivelse af dette samfunds demokratiske natur, må det være noget af et chok at opdage, at de borgerlige frihedsrettigheder sættes ud af spillet, så snart nogle for alvor vil benytte sig af dem. At blade beslaglægges og redaktører sigtes, når de benytter sig af den påståede pressefrihed. At ingen kan føle sig sikker på, at de meddelelser, de betror til telefonvæsenets, postvæsenets eller telegrafvæsenets besøgelse, ikke registreres af efterretningsvæsenet. At regeringserklæringer om afskaffelse af politisk registrering er komplet værdiløse. At de ansvarlige ministre offentligt erklærer, at de ikke er kompetente og derfor overlader alle disse vigtige afgørelser til efterretningsfolkene, og at enhver åbenbart kan risikere at blive det tilfældige offer for dilettantiske efterretningscheferes hævngerrighed med minimal chance for at klare sig igennem de lukkede retsmøder, hvor efterretningstjenesten har fuldstændig frit spil for de mest forrykte anklager.

Venstresocialisterne er nok dem, der er

[Kjær Rasmussen.]

mindst overraskede over den seneste udvikling. Vi har aldrig næret større illusioner om det borgerlige demokrati. Det hører med i vor analyse af det kapitalistiske samfund, at så snart befolkningen søger at gøre de fede floskler om frihed og demokrati til en realitet, svarer magthaverne, floskelmagerne, igen med politistatsmetoderne.

Jeg skal komme nærmere ind på dette i debatten, ligesom min partifælle hr. Sigs-gaard vil forsøge at trække nogle hovedlinjer op i et senere indlæg. Her har jeg holdt mig til baggrunden for venstresocialisternes forespørgsel. Nu har vi ofte nok været ude for at få en sludder for en sladder, når vi stiller spørgsmål eller forespørgsler. Denne sag er for enhver borger i dette land for vigtig til, at det må ske denne gang. Vi er ikke til sinds at lade os spise af med nogle besværgelser til det gode, gamle danske demokrati eller henvisninger til, at det er lige så mangelfuldt eller endnu værre andre steder. Derfor vil jeg gerne slutte denne begrundelse med en serie konkrete spørgsmål til regeringen, og jeg vil opfordre offentligheden til at lægge mærke til, om disse spørgsmål bliver besvaret korrekt. For at hjælpe regeringen til besvarelse af spørgsmålene skal ministrene om et øjeblik få dem på tryk, og for at hjælpe offentligheden til at bedømme svarene vil også de tilstedeværende pressefolk få listen med spørgsmål på tryk.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Jeg kan ikke undlade til indledning at gøre nogle bemærkninger med hensyn til den form, hr. Kjær Rasmussen har valgt at give sin forespørgsel angående, hvilke retningslinjer der ligger til grund for den tiltagende brug af politistatsmetoder. Det synes mig at være en formulering, som ikke bærer præg af emnets alvor og betydning, endsige af, at det er hr. Kjær Rasmussens privilegium at leve i et frit samfund, hvor forfølgelse af anderledes tænkende ikke finder sted.

Formuleringen indeholder den påstand, at der i Danmark foregår en målbevidst, tiltagende anvendelse af såkaldte politistatsmetoder. Enhver ved, at det ikke er tilfældet. Den enkelte borgers frihed og retssikkerhed er goder, som det danske samfund ikke under nogen omstændigheder vil

fraskrive sig. Jeg ved imidlertid ikke af, at nogen, selv ikke meget yderligtgående, i fuldt alvor har villet hævde, at Danmark ikke skulle have behov for at værgе sig mod foretagender eller handlinger, som må antages at være rettet mod rigets selvstændighed og den lovlige samfundsorden, i lighed med, hvad der er tilfældet i andre demokratiske lande.

Det åbne, frie samfunds selvbeskyttelse er uomtvisteligt et vanskeligt problem, fordi man ikke kan lukke øjnene for, at der findes kræfter, som i en given situation vil være rede til med ulovlige midler at omstyrte den demokratiske samfundsorden. Skal samfundet værgе sig herimod, må det kunne anvende metoder, der kan hindre sådanne kræfter i at komme til udfoldelse. Vi må have institutioner, der kan overvåge, forebygge og modvirke aktiviteter, der må antages at udgøre en fare for vor selvstændighed og sikkerhed og den lovlige samfundsorden.

Disse organer må gives mulighed for at udføre deres virksomhed i Danmark, og det følger af sagens natur, at denne virksomhed skal respektere samfundets retsregler, men på den anden side ikke kan foregå i fuld offentlighed. Problemet er at finde balancepunktet mellem på den ene side hensynet til borgernes demokratiske rettigheder og på den anden side effektiviteten af det værn, som opstilles for at beskytte disse rettigheder. Der foregår efter mit skøn intet, der berettiger en påstand om, at nogen dansk myndighed har arbejdet eller vil arbejde i den hensigt at begrænse borgernes demokratiske rettigheder.

Hvad er det så, der får hr. Kjær Rasmussen til at anvende betegnelsen politistatsmetoder? Der tales for det første om gentagne ransagninger uden dommerkendelse. Nej, der er ikke tale om ransagninger uden dommerkendelse. Med hensyn til bladet Vietnam-Solidaritet blev der på politiets begæring den 4. november 1969 kl. 23.55 i Københavns byret afholdt et lukket retsmøde, hvor der afsagdes ransagningskendelse. En time senere indfandt politiet sig på bladets udgiveradresse. Politiet blev nægtet adgang, men skaffede sig adgang til lokalerne, efter at de tilstedeværende mundtligt var gjort bekendt med, at der var afsagt retskendelse, og at udskrift senere

[Statsministeren.]

ville blive afleveret på stedet. Dette skete den 5. november 1969, kl. ca. 13. Ransagningen var i øvrigt negativ. Hos postvæsenet blev tilbageholdt knap 1.000 eksemplarer af bladet, og hos bogtrykkeren blev på anmodning udleveret 14 stk. matricer.

Hvad angår Politisk Revy, afsagde Københavns byret på politiets anmodning i et retsmøde den 5. november 1969 kl. 10 ransagningskendelse. Samme dag kl. 11 foretog politiet ransagning på bladets redaktion. Der blev intet fundet vedrørende det pågældende nummer af Politisk Revy. Kl. 15.40 samme dag afleveredes genpart af kendelsen på bladets redaktion. På bladets trykkested blev udleveret 2.750 eksemplarer samt 2 trykplader, på avispostkontoret beslaglagdes 3.750 eksemplarer.

Der er intet hold i påstanden om ransagning uden dommerkendelse i disse tilfælde. Jeg skal undlade nærmere af karakterisere hr. Kjær Rasmussens gengivelse af disse kendsgerninger. Derimod beklager jeg, at politiet ikke havde udskrift af kendelserne med ved gennemførelsen af ransagningerne i de aktuelle sager.

Det bestrides videre i forespørgslen, at der har været adgang til advokatbistand. Hvad dette spørgsmål angår, vil jeg gerne fremhæve, at det er regeringens opfattelse, at der så vidt muligt skal gives adgang til advokatbistand også i beslaglæggelsessager.

Der har, siger forespørgeren, været holdt retsmøder for lukkede døre, og man har herved forhindret en objektiv pressedækning, samtidig med at politiet har udspremt sin version af sagen. Det er rigtigt, at de omtalte retsmøder har været afholdt for lukkede døre. Det er sket i fuld overensstemmelse med retsplejelovens regler. Det vil sige, at det, der kritiseres, er, at myndighederne, der søger at hindre udspredelse af militære hemmeligheder, har benyttet den lovlige adgang til at hindre, at offentligheden i forbindelse med retsmødet blev gjort nærmere bekendt med disse hemmeligheder. Havde man ikke holdt retsmøderne for lukkede døre, havde der været anledning til at rejse dette spørgsmål i folketinget.

Så er der spørgsmålet om, at politiet skulle have udspremt sin version af det passerende. Det giver mig anledning til nogle rent principielle betragtninger om politiets

information i sager, der behandles for lukkede døre. For det første må det slås fast, at politiet ikke kan og mig bekendt aldrig udtaler sig om skyldspørgsmålet. Derimod må det helt åbenbart være i offentlighedens interesse, at der gives oplysning om de foretagne aktioner og begrundelserne for dem. I modsat fald er der, så vidt jeg kan se, kun ét alternativ: at offentligheden ikke orienteres om foretagne politiaktioner. Det kan næppe være i offentlighedens interesse. Politiets hidtidige praksis er en imødekomme af demokratiets behov for offentlig information.

Der er foretaget beslaglæggelser af flere tidsskrifter, hedder det videre i forespørgslen. Ja, det er der som nævnt, og det er i sig selv en alvorlig sag. Det var politiets opfattelse, at de to omtalte blade indeholdt straffbare krænkelse af militære hemmeligheder. Om denne påstand og denne opfattelse er holdbar, ja, det må domstolene afgøre, og jeg anser det for udelukket, at vi i denne debat går ind i en diskussion om dette spørgsmål. Når domstolene har fastslået den nuværende retstilstand, kan nogle have den indstilling, at denne retstilstand bør ændres, og så er den naturlige fremgangsmåde at foreslå en ændring af lovgrundlaget, det vil sige af straffelovens § 110 a. Opfattelsen var altså, at der forelå en overtrædelse af denne bestemmelse. Sagen forelagdes korrekt for retten, der i de to tidligere omtalte retsmøder afsagde kendelse om beslaglæggelse af de pågældende numre af de to blade. Der er intet at bebrejde politiet ved denne fremgangsmåde, og mig bekendt er det da heller ikke ved kæremålet til landsretten af de to kendelser gjort gældende, at politiet har handlet ukorrekt.

Så har der, siger hr. Kjær Rasmussen, været tale om militær infiltration på universitetsområdet. Jeg går ud fra, at der hentydes til Kejsergadesagen. Jeg må da oplyse det faktiske forhold, at militæret efter aftale med universitetet har fået overladt nogle lokaler, som man har benyttet helt uden sammenhæng med de universitetsfunktioner, der foregår i samme bygning. Man kan mene, at dette er forkert, men derfra og til at beskrive det som militær infiltration er der dog et spring, som et medlem af dette ting skulle afholde sig fra.

[Statsministeren.]

Med hensyn til det sidste punkt i forespørgslen, den påståede beskyttelse af en vicepolitinspektør, der afgiver falsk forklaring i retten, er der for nylig givet en omfattende redegørelse her i folketinget gennem justitsministerens svar den 10. september 1969 til fru Hanne Reintoft. Når tiltale undlodes, var det, som der blev redegjort for, i overensstemmelse med det i dansk retspleje lovfæstede princip, at tiltale kun kan rejses, når der er rimelig udsigt til, at sagen kan gennemføres til fældende dom. Afgørelsen er i øvrigt som bekendt påklaget til ombudsmanden, hvis behandling af sagen endnu ikke er endeligt afsluttet.

Jeg vil gerne til denne besvarelse af hr. Kjær Rasmussens 5 punkter føje et par mere almindelige bemærkninger. Indholdet af straffelovens § 110 a har — bortset fra enkelte mindre ændringer og modernisering — været kendt i dansk lovgivning siden 1914. Jeg nævner det, fordi den sidste tids debat måske har givet nogen det indtryk, at det er en bestemmelse, der blev presset ind i dansk ret på grund af vort medlemskab af NATO, og som anvendes til forfølgelse af visse grupper af befolkningen. Det er der ikke tale om. Bestemmelsen stammer fra en tid, da man hverken kendte NATO eller venstresocialister. Den hører til de regler, der er opstillet for at beskytte de hemmeligheder, der nu engang er en betingelse for, at et forsvar kan fungere. Handlinger, der er i strid med denne bestemmelse, er strafbare; og de bliver ikke mindre strafbare, fordi man siger, de er foretaget ud fra den ene eller den anden politiske hensigt.

Jeg vil gerne understrege, at efterretningstjenesterne under deres arbejde i de aktuelle sager i enhver henseende har fulgt deres instrukser. For politiets vedkommende stammer instruksen fra den 30. november 1953, og denne instruks er ikke ændret bortset fra beslutningen i september 1968 om at undlade registrering af politiske grunde. For forswarets vedkommende er

instruksen indeholdt i en kundgørelse af 1. oktober 1967. Når sagernes behandling ved domstolene er afsluttet og der er faldet ro over spørgsmålet, vil regeringen overveje, om det stedfundne begivenhedsforløb giver anledning til at revidere de pågældende instrukser.

Om de danske efterretningstjenesters virksomhed vil jeg i øvrigt gerne fremhæve, at det her i folketinget er vedtaget, at Danmark skal have et efterretningsvæsen. Skal der være mening med det, må det også være effektivt, og det er nødvendigt at erkende, at dets effektivitet forringes i samme grad, som dets virksomhed lægges blot. Det tjener intet fornuftigt formål at lægge efterretningstjenesternes arbejde eller deres medarbejdere for had. Særlig de befolkningsgrupper, der værdsætter vore demokratiske frihedsrettigheder mest, må være blandt de første til at forstå og respektere nødvendigheden af at beskytte frihedsrettighederne. Det er klart, at efterretnings-tjenesterne hører under de forfatningsmæssige myndigheder, og at deres virksomhed skal udfoldes på lovens grund. Der er intet i den foreliggende situation, der berettiger en antagelse om, at dette ikke skulle være tilfældet.

Lad mig til slut tilføje: de danske efterretningstjenester må have mulighed for at udøve deres virksomhed her i landet, og det tilkommer ikke nogen at søge at hindre dem deri. Deres virksomhed er ikke rettet mod danske borgere. Jeg tror, der er udbredt forståelse for disse synspunkter i befolkningen, og der skal ikke herske tvivl om, at det også er regeringens syn på dette spørgsmål.

Kjeld Olesen: Af mange grunde tror jeg, det er godt, at vi just nu får denne debat. Forskellige begivenheder i den senere tid har vist, at det vil være godt at få skabt nogen afklaring, både af hensyn til borgerne og af hensyn til regering og folketing. Så kan man beklage, at det er sket på initiativ af VS, fordi en saglig debat om disse pro-

[Kjeld Olesen.]

blemer let kan kædes sammen med, hvad jeg synes er VS' enøjede og alt for overdrevne forestillinger om alt, hvad der har med politi og forsvar at gøre. Danmark er ikke nogen politistat, og at tale om politistatsmetoder er også en af de overdrivelser, der hindrer en ordentlig debat om tingene.

Derimod synes jeg, at man kan iagttage, at forholdet mellem borgerne og myndighederne har undergået en ændring. Vi ser det inden for politiets område, og vi ser det i forbindelse med debatten om den såkaldte skrankementalitet. Det er ikke, fordi politiet arbejder efter andre instrukser, men fordi der i befolkningen og først og fremmest hos de nye generationer er tale om en anden indstilling til begrebet autoritet. Man betragter manden bag skranken på rådhuset som en ligemand, og man føler ikke, at politiet er en autoritet, som man blindt skal adlyde. Alt dette medfører situationer, hvor man sætter tingene på spidsen, og at man kommer til at stå unødigt stejlt over for hinanden, kan vel ikke undgås. Men vi må på det bestemteste tage afstand fra dem, der søger at fremstille politibetjenten som nærmest lidt halvfascistisk. Der er uheldige elementer inden for alle samfundsgrupper, og man bør notere sig, at det danske politi repræsenterer et tværsnit af alle samfundsgrupper, og at det udfører et arbejde, der ikke altid er lige misundelsesværdigt.

I den forbindelse erindrer jeg om, at den tidligere justitsminister nedsatte et udvalg, der skulle undersøge forskellige forhold, bl. a. om det rigtige i, at man i politiet selv foretog efterforskning, når en kollega var sigtet. Jeg tror, at man også inden for politiet vil være interesseret i snart at se en betænkning, og jeg vil spørge justitsministeren, om der er noget nyt i denne sag.

Når det gælder domstolene, er det vist kun de færreste, der vil tvivle på disses vilje til uafhængighed og objektivitet. Samtidig må det konstateres, at adskillige af de love, som danner grundlaget for domstolenes virksomhed, skriver sig fra en fjern fortid, og man må vel sige, at tiden må være inde til at gøre status. Derfor takker jeg statsministeren for bemærkninger i den retning.

Jeg kan tilføje, at dette bl. a. blev drøftet på socialdemokratiets sidste kongres, og

socialdemokratiet har nu nedsat et udvalg, som ud fra samfundsmæssige og sociale synspunkter skal foretage en kritisk gennemgang af det danske retssystem, herunder straffelovgivningen, retsplejeloven, reglerne om den offentlige forvaltnings virkemåde og de civilretlige regler. Mange lovovertrædere må betragtes som produkter af samfundsordenens mangler, og behandlingen af lovovertrædere må derfor primært bygge på resocialiseringssynspunktet. Vi finder endvidere, at det må tilstræbes, at de eksisterende garantier mod magtmisbrug i den offentlige forvaltning udbygges, således at der skabes sikkerhed for ensartede afgørelser i ensartede sager. Endvidere må den civile lovgivning moderniseres, således at den svarer til nutidens syn på familien, og således at økonomisk udnyttelse af de svageste stillede hindres. Endelig ønsker vi at finde veje til at styrke befolkningens retsbeskyttelse ved etablering af en almindelig offentlig retshjælpsordning. Alt i alt mener vi, at en reform må tilsigte at fjerne alle klasse- og kønsdiskriminerende bestemmelser.

I den senere tid er det nogle specielle områder, der har stået i diskussionens centrum. Jeg tænker på efterretningsvæsenene, både politiets og forsvarets. De har været stærkt kritiseret, og nogle har endog sat spørgsmålstegn ved deres berettigelse. Naturligvis skal vi have efterretningsvæsen. Hvis man forestiller sig den tanke, at vi gik hen og afskaffede dem, ville vi sikkert være det eneste land i verden, der fandt på noget sådant. Jeg skal ikke opholde mig længe ved den kritik, som endog politikere fra regeringspartierne har stået i kø for at aflevere. Jeg skal blot sige, at der sikkert er fejl, der bør rettes, og ting, der kan gøres bedre; det har måske også noget at gøre med, om man har de rigtige arbejdsvilkår. Men jeg vil advare imod ensidigt at placere ansvaret hos disse embedsmænd, hvor ansvaret i virkeligheden burde placeres et helt andet sted.

Dette, at der ikke fra efterretningsvæsenets side kan trykkes årlige beretninger om virksomheden, giver naturligvis mulighed for fantasien, og det er vel sådan, at mange betragter efterretningsvæsenet som en stat i staten, mere eller mindre under ministerkontrol. Jeg vil da tro, at den nødvendige

[Kjeld Olesen.]

kontrol er til stede. Men at fantasien får lov til at blomstre, især når det drejer sig om politiets efterretningsvæsen, er regeringen selv skyld i. Jeg tænker her på spørgsmålet om de såkaldte hemmelige kartoteker, som den nuværende regering efter sigende under pres fra det radikale venstre fik afskaffet sidste år. I regeringserklæringen fra 30. september 1968 kunne man læse følgende:

„Regeringen har i dag besluttet, at registrering af danske statsborgere ikke længere må finde sted alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed.“

Og længere nede i erklæringen hed det:

„Principielt må det erkendes, at en virksomhed, der holder sig inden for de grænser, der er afstukket ved lovgivningen, ikke bør give anledning til registrering hos politiet.“

Jeg erindrer, at dette under megen jubel af de radikale blev opfattet sådan, at nu fandt der i realiteten ikke registreringer sted mere, og dette blev egentlig også underbygget af forsvarsministeren, da han under NATO-høringen i TV for nylig på et direkte spørgsmål svarede:

„Selvfølgelig foretages der ikke registreringer, og det er ikke rigtigt, at NATO giver os pligt til at foretage sådanne registreringer.“

Men for nylig hørte vi pludselig justitsministeren udtale sig på en helt anden måde. I et interview i dagbladet Information den 8. november udtalte justitsministeren:

„Det er ikke mig, der sidder og registrerer, men jeg går da ud fra, at alle, der er ude på overdrevet, bliver registreret.“

Hvem er egentlig ude på overdrevet?

Senere hen i samtalen af de hemmelige kartoteker sagde justitsministeren:

„Jeg kender ikke tallet, men det er almindeligt kendt, at det er blevet stærkt reduceret siden diskussionen for nogle år siden.“

Det er jo en anden tale end den, man hører, når man f. eks. er ude at diskutere med hr. Svend Haugaard eller hr. Skovmand.

Det spørgsmål, der presser sig på just nu, er: hvem har ret, justitsministeren eller forsvarsministeren? Jeg mener, at justitsministerens bemærkninger kun kan fortolkes på

én måde: enten overtræder man straffeloven, hvorved der bliver rejst sigtelse, og så foregår registreringen automatisk, eller også er der tale om lovlig politisk virksomhed, hvor registrering altså også foregår, hvis man — myndighederne — med føje mistænker vedkommende for ulovlig virksomhed. Mon ikke denne erkendelse fra justitsministerens side, der altså står i skarp modsætning til forsvarsministerens svar, har fået en og anden ned på jorden, der tidligere så frejdigt sagde, at de hemmelige kartoteker var nedlagt?

Endvidere har offentligheden været gjort bekendt med tre ret opsigtsvækkende sager i den senere tid: sagen fra Kejsergade, trotylsagen fra Århus og beslaglæggelsen af to tidsskrifter. De ministre, der har været impliceret, synes øjensynlig selv, at der har været handlet helt korrekt og fornuftigt. Heri er jeg ganske uenig. Tværtimod har der været tale om en umådeholden dramatik; udtalelserne ved trotylsagens start gav indtryk af en sag af langt farligere dimensioner end det, vi senere fik fortalt, og der synes i det hele taget at være handlet temmelig panikagtigt. Det er klart, at man må tage afstand fra tyveri af sprængstof og offentliggørelse af militære hemmeligheder, men man synes nok, at sagen har adskilligt flere aspekter end det ene, som regeringen stiller op. Hvad er f. eks. hemmeligt? Danmark har ikke en sådan udstrækning, at hemmelige militære anlæg kan placeres på øde steder. Vi har herhjemme svært ved at undgå, at store dele af civilbefolkningen gøres bekendt med ting, som man måske ikke burde være gjort bekendt med.

Afgørende er det, at man i alt dette finder en fornuftig balance, og her synes jeg, at ikke blot fremgangsmåden, men også udtalelser af f. eks. justitsministeren har været med til at skabe forvirring. Jeg tænker således på udtalelserne i Information den 8. ds., hvor justitsministeren siger følgende:

„Mit kendskab til militæret er så ringe, at jeg ikke kan vurdere, hvad der bør være hemmeligt, og hvad man uden skade kan snakke frit om.“

Man fristes til at sige: hvordan skal så den enkelte borger egentlig finde ud af det? Justitsministeren fortsætter iøvrigt:

„Ekspertene er i dette tilfælde det

[Kjeld Olesen.]

militære efterretningsvæsen, som i overensstemmelse med forsvarsministeren har ment, at sagen er alvorlig.“

Dermed er ansvaret altså givet videre til forsvarsministeren, men her stopper det ikke, for i Ekstra Bladet den 15. november kan læses følgende udtalelse af forsvarsministeren:

„Jeg har jo ikke samme sagkundskab på dette område som de folk, der har ansvaret for landets forsvarsmæssige sikkerhed, hvilket først og fremmest vil sige forsvarschefen.“

Jeg beder om, at man lægger mærke til ordene „de folk, der har ansvaret for...“. Jo, bolden er spillet videre. I det hele taget har der været gjort så meget og sagt så meget både af folk, der siger, de har ansvaret, og af folk, der ikke føler, de har det, at det sikkert vil være en god idé at gøre status på følgende måde: hvis befolkningen ikke før har vidst noget om de famøse bynavne, så er der i dag ingen, der efter den fremgangsmåde, man fandt det rigtigt at anvende, er i tvivl om, at der disse steder foregår noget meget, meget hemmeligt. Og så vil jeg bede især de to implicerede ministre om at stille sig selv det spørgsmål, om deres handlinger har været til gavn eller til skade for forsvaret. Svaret skulle ikke være så svært at give.

Men så er det, vi hører, at man ved beslaglæggelserne blot har benyttet straffelovens § 110a, og at det i den sidste ende må være domstolene, der skal afgøre, om der er handlet rigtigt eller forkert. Vedrørende § 110a skal jeg ikke blande mig i den diskussion, som just foregår mellem juridiske professorer om den rette fortolkning. Jeg kan kun konstatere, at der i denne paragraf bl. a. står:

„Med bøde, hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 3 år straffes den, som forsætligt eller uagtsomt uden behørig tilladelse

- 1) beskriver, fotograferer eller på anden måde afbilder danske ikke almentilgængelige militære forsvarsanlæg, depoter, enheder, våben, materiel el. lign., eller som mangfoldiggør eller offentliggør sådanne beskrivelser eller afbildninger...“.

Det mest eklatante eksempel på en be-

skrivelse af militære hemmeligheder i den senere tid er både set i Politikens og B.T.s nøje beskrivelse af kælderen i Kejsergade, hvor jeg forstår at forsvarsministeren selv havde inviteret de pågældende journalister ned. Mener ministeren da ikke, at dette falder under § 110a? Er det også her sådan, at ministeren, da han jo selv tidligere har udtalt, at han ikke har den fornødne sagkundskab, har ladet en sådan beskrivelse finde sted efter samråd med eksperter?

Med hensyn til domstolenes senere afgørelse skal der ikke være tvivl om deres vilje til uvildighed. Men hvorfra skal domstolene vide, hvad der er til skade for landet? En dommer er ikke en militær ekspert; han må i stor udstrækning søge støtte i anklageskriftet. Anklagemyndighedens øverste ansvarlige, justitsministeren, siger selv, at han ikke har forstand på militære hemmeligheder, men henviser til forsvarsministeren som den ansvarlige, og denne siger så: jeg må henviser til forsvarschefen, der har ansvaret for landets forsvarsmæssige sikkerhed. Dette fortæller, at der i høj grad er tale om vurdering. Nok skal forsvarets efterretningstjeneste foretage en vurdering, men ikke den endelige. Nok skal forsvarschefen foretage en vurdering, men ikke den endelige. Den endelige vurdering drejer sig ikke blot om tekniske detaljer, men også om overvejelser vedrørende konsekvenserne af de forskellige muligheder, og i sidste ende er det en vurdering af, hvilket skridt der vil være til større eller mindre skade for de sikkerhedsmæssige interesser, man ønsker at beskytte. Denne vurdering er ministerens, og ansvaret har ministeren.

Jeg vil konkludere på følgende måde: Danmark kan ikke på nogen måde betegnes som politistat eller beskyldes for at bruge politistatsmetoder. Vi skal samtidig være vågne over for mangler i vort retssystem, og socialdemokratiet har gennem sit udvalg taget initiativ til at udarbejde oplæg til en reform. Tiden er inde til en positiv indsats for at skabe det bedst mulige klima mellem myndigheder og borgere, og her må begge parter medvirke. Vi må tage afstand fra tyveri af sprængstof og offentliggørelse af militære hemmeligheder. Men regeringen har i de aktuelle sager handlet forhastet og bragt unødig dramatik ind i sagerne, hvor almindelig sund fornuft ville være på sin

[Kjeld Olesen.]

plads. De kredse, der med offentliggørelsen af nogle bynavne gav anledning til den store indgriben, har givet opnået, hvad de ville, og desværre må vi konstatere, at de unødigt er blevet hjulpet af regeringens medlemmer.

Langkilde: Indledningsvis vil jeg takke statsministeren for den redegørelse, han afgav, en redegørelse, som jeg mener på en meget nøgtern måde placerede de problemer, som her er rejst, i deres rette sammenhæng og i det naturlige plan.

Lad mig dernæst slå fast, at den konservative folketingsgruppe har den ganske bestemte opfattelse, at de lovbestemmelser, som vi har i straffeloven, må bringes til anvendelse over for forsøg på at skade danske interesser. Sådanne forsøg kan synes gjort gennem visse aktivisters aktioner og ved offentliggørelse af beskrivelser af danske forsvarsanlæg og deres funktioner, men afgørelsen af dette spørgsmål ligger nu hos domstolene; det kan kun være regeringens og anklagemyndighedens opgave i denne forbindelse at indbringe disse spørgsmål for domstolene og gøre det hurtigst muligt.

Den forespørgsel, som det ærede medlem hr. Kjær Rasmussen har rejst om visse retspleje- og strafferetsproblemer i forbindelse med aktionerne mod danske forsvarsanlæg, er jo ganske karakteristisk, som også nævnt tidligere af statsministeren, for det ærede medlem. Der er i realiteten ikke tale om en forespørgsel, der er tale om en række uunderbyggede påstande. Det indledes med en påstand om tiltagende brug af politistatsmetoder. Her benytter det ærede medlem sig måske undtagelsesvis af et meget veldefineret begreb. Det kan nemlig vise sig ved en undersøgelse af de leksika, som står herude, og også udenlandske leksika, at det ligger helt klart, hvordan man definerer begrebet politistat og politistatsmetoder. Det er knyttet til to forudsætninger, nemlig at der ikke findes en kontrol ved uafhængige domstole, og at der ikke i et på demokratisk grundlag valgt parlament findes parlamentarisk ansvar for politiets handlinger. Det ligger helt klart, hvad man forstår ved betegnelsen politistat, og det vil altså kunne bekræftes ved undersøgelser af

leksika. Jeg har ganske vist ikke set de østeuropæiske, f. eks. sovjetiske, leksika, men man kan vel med nogen ret antage, at der er ikke så stort behov dér for en egentlig leksikondefinition af et fænomen, som man i den grad kender fra det barske dagligliv.

Det ærede medlem hr. Kjær Rasmussen anvender i sin forespørgsel frejdigt dette begreb, næppe af uvidenhed, for hans næsten globale viden er jo kendt for dette tings medlemmer; så sent som i går mente han at måtte yde sit bidrag til opklaring af et mord i Jylland, og fra tingets hverdag kender medlemmerne det ærede medlems docerende indlæg, fyldt med en viden, som synes forholdt alle andre medlemmer, og som meddeles på en måde, som når en lærer giver en lidt tung klasse en ekstra lektion.

Misbruget af ordet politistatsmetoder følges op af urigtige påstande om ransagninger uden dommerkendelse, manglende vilje til efterforskning og beskyttelse af tjenestemænd, der har afgivet falsk forklaring for retten. Om disse påstande og deres urigtighed skal jeg ganske henvise til den redegørelse, som statsministeren har givet.

De sager, som danner baggrund for denne debat, drejer sig om sigtelse for overtrædelse af straffelovens § 110 a, det, man kalder den milde spionageparagraf; egentlig spionage er der jo ikke tale om. Men jeg vil gerne sige nogle ord om selve paragraffen. Som statsministeren nævnte, har den eksisteret siden 1914, og det var, fordi den daværende regering fandt det påkrævet at indføre en bestemmelse, der, som det hedder i en betænkning af 1912, som ligger til grund for bestemmelsen:

„forbyder en række forskellige handlinger, hvis udførelse kan virke skadelig for statens interesser.“

Staten kan ikke finde sig i disse handlinger og må fordre en sådan agtpågivenhed, at både forsætlig og uagtsom overtrædelse af bestemmelsen straffes. Med visse mindre ændringer med hensyn til omfanget af de ting, der således er beskyttet, går bestemmelsen videre gennem straffeloven af 1933, og den forefindes også i den nye udformning af kapitlerne om forbrydelse mod statens selvstændighed og sikkerhed, kap. 12 og 13 i straffeloven, som blev indført i 1950. For-

[Langkilde.]

slaget herom blev fremsat af daværende justitsminister Steincke den 12. maj 1950 og vedtaget i rigsdagen den 29. maj 1952. I forbindelse med fremsættelsen af lovforslaget sagde daværende justitsminister Steincke noget, som for mig i særlig grad kan siges at have interesse netop i forbindelse med straffelovens § 110 a. Han sagde — det findes i Folketingstidende 1949-50, sp. 4342 — følgende:

„Der findes i lovforslaget bestemmelser, som vil gøre det muligt at straffe handlinger, der blot forbereder virkelig farlige handlinger, d. v. s. at man giver samfundet midler i hænde til at gribe ind på så tidligt et tidspunkt, at der er håb om at forhindre større skader.“

Jeg synes, at disse ord, som altså blev fremsat af den daværende socialdemokratiske justitsminister, har en særlig betydning, når man vurderer straffelovens § 110 a, som man efter min mening må betragte som en præventiv bestemmelse, der tilsigter at afholde folk fra at begå handlinger, som kan være skadelige for statens interesser.

Der er ganske vist ikke nogen større domspraksis i disse sager, men der er dog en enkelt dom fra 1956, afsagt af vestre landsret, som vedrører en offentliggørelse af et fotografi af en nedstyrtet jagermaskine. Den giver et godt grundlag, og den giver også oplysning til det ærede medlem hr. Kjeld Olesen, som var inde på det spørgsmål: hvor er det egentlig, afgørelsen af, hvad der er hemmeligt, og hvad der ikke er hemmeligt, ligger? Hr. Kjeld Olesen forsøgte, efter min mening uden større held, at prøve at fæste dette ansvar til en politiker, som er minister, og som selvfølgelig ikke kan have nogen særlige, saglige forudsætninger for at træffe afgørelsen. Her siger dommen netop, at hvis en ting er klassificeret som hemmelig, må den anses for beskyttet af reglerne. Det er klart, at der foreligger en hel række klassificeringer af forskellige ting inden for militæret — det ved hr. Kjeld Olesen også som forsvarskyndig — og det vil altså være afgørende for domstolens behandling af disse problemer. Det er ikke noget spørgsmål, der kan lægges sådan op, at en på dette område kyndig eller ukyndig minister skulle kunne tage stilling til, om dette eller hint bør være hemmeligt. Det er

en teknisk afgørelse, og det må være afgørende i denne forbindelse.

Der har været ført en diskussion mellem jurister i de seneste dage om bestemmelsens rækkevidde og betydning i de konkrete sager, og det mest centrale, som derunder er fremført, er vel henvisningen til, at det nu er en domstolsafgørelse, der skal træffes. Det tilkommer derfor selvfølgelig ikke mig at udtale mig om spørgsmålet, og der må være stilhed, mens retten sidder, vedrørende dette problem.

Men der er politiske forhold i forbindelse med sagen, som det efter min mening er nærliggende under denne debat at søge at belyse. Hvad er egentlig formålet med disse offentliggørelser? Der foreligger ikke mange bidrag til belysning af det, men redaktøren af Politisk Revy, magister Bente Hansen, har i en fjernsynsudsendelse sagt, at man ønskede som et led i kampen mod NATO at oplyse folk om, hvordan forsvaret arbejder. Dertil må man sige, at en sådan begrundelse ikke virker meget troværdig. Det kan ikke være noget relevant bidrag til den diskussion, om vi skal være medlem af NATO eller vi ikke skal være det, at offentliggøre oplysninger om militære anlæg og deres funktion. Det kan alene sigte imod at vanskeliggøre forsvarets arbejde. Det er den eneste fornuftsmæssige begrundelse — hvis man kan tale om fornuft i denne forbindelse — og hvis det er tilfældet, kunne man vel i og for sig med en vis rimelighed forlange, at de folk, som foretager aktionerne, var heltemodige nok til at sige det lige ud. Men her svigter heltemodet. Man giver intet-sigende og utroværdige forklaringer på sin handlemåde, og når disse ikke accepteres og der rejses sigtelse for lovovertrædelse, påberåber man sig ytringsfriheden og giver rollen som den uberettiget forfulgte.

Der skal ikke være tvivl om, at den agitation, som sættes i gang fra visse gruppers side og hvis formål det er med ulovlige midler at bringe vore samfuntsfunktioner i uorden, må imødegås med de midler, som et demokratisk retssamfund råder over. Så må man også sige, at den retsbeskyttelse, som gennem retsplejeloven og straffeloven ydes den enkelte borger, på ethvert trin må sikres, og vi er overbevist om, at det er sket på fuldt korrekt måde i de her nævnte sager. Når dette er sket, må de, der sætter så-

[Langkilde.]

danne aktioner i gang, også tage konsekvensen som enhver anden borger; der sætter sig ud over lovens forskrifter.

Den højtærede justitsminister har i en tale, som har været refereret i dagspressen, sidestillet de metoder, som er anvendt i disse sager, med anvendelse af vold som politisk middel, og jeg er helt enig med ham heri. Ligesom vold selvfølgelig ikke i et retssamfund kan lovliggøres ved at anføre, at den sker som led i en politisk kamp, således kan heller ikke handlinger, der rummer overtrædelse af bestemmelser, der tilsigter at beskytte samfundets sikkerhed, som f. eks. straffelovens § 110 a, på nogen måde lovliggøres, fordi de angives at være et led i en kamp mod en forsvarspolitik, som det store flertal af landets borgere har godkendt og står sammen om.

Jeg tror heller ikke, at der blandt det store flertal af landets borgere er nogen tvivl om, at det forholder sig sådan. Men det er klart, at på grænseområdet mellem den offentlige debat og kritik af bestående forhold, som må eksistere i et levende demokratisk samfund, og den aktivitet, som alene tilsigter en nedbrydning på alle samfundets områder, kan der opstå usikkerhed hos den borger, som ud fra et oprigtigt demokratisk sindelag nærer den største ængstelse for enhver begrænsning af ytringsfriheden. Det er selvfølgelig det, man spiller på i disse sager, og det er vel også det, hr. Kjær Rasmussen spiller på.

Det må være nødvendigt for os, sådan som det også er sket gennem statsministerens redegørelse, at klargøre netop for den del af befolkningen, som kan nære en sådan ængstelse, at alle retssikkerhedshensyn er taget i betragtning ved behandlingen af disse sager, og dernæst — og det er også meget vigtigt — at de handlinger, som er begået, er nogle, som alvorligt skader danske interesser. Dette sidste rummer selvfølgelig den vanskelighed, at oplysninger om disse problemer inden for det militære efterretningsarbejde ikke kan gives, uden at arbejdets formål forspildes. Efterretningsarbejdet er efter sin natur hemmeligt og over for offentlig kritik må efterretnings-tjenesten være stum. Den kan ikke sige, hvorvidt de offentliggørelser, der har fundet sted, på visse punkter er korrekte og på

andre punkter ukorrekte. Den kan ikke redegøre for karakteren af det arbejde, som udføres, for så mister arbejdet sin betydning. Det er klart, at dette letter situationen for de grupper, der ønsker at bekæmpe forsvaret, og på tilsvarende måde vanskeliggør det arbejdet med at klargøre for borgerne, at dette ikke blot er noget komisk, noget ligegyldigt, men at det berører afgørende danske sikkerhedsinteresser. Vi borgere har jo en lykkelig evne til at abstrahere fra farer, som ikke er direkte inde på livet af os, og som følge heraf er vi tilbøjelige til at undervurdere det arbejde, som tilsigter at afværge farer, som vi ikke i øjeblikket kan se, eller som vi helst ikke ønsker at se.

Den virksomhed, som har fundet sted ved offentliggørelse af oplysninger om militære lyttestationer, drejer sig ikke, som mange tror, alene om de oplysninger, der er givet om deres geografiske placering. Denne placering er jo kendt af den lokale befolkning, og selv om befolkningen omgås disse anlæg og sin viden med megen diskretion, er det selvfølgelig ikke en alt for snæver kreds, der ved besked om disse ting. Det, der rummer faren ved offentliggørelseshandlingerne, er sammenkædningen af geografiske oplysninger med beskrivelse af funktionerne i disse anlæg som et led i en samlet NATO-virksomhed, der skal sikre oplysninger, som er af værdi for afværgelse af militære handlinger, altså en fredsbevarende indsats. Det er denne indsats, som de pågældende aktivister søger at ødelægge, og det må være helt klart, at en ødelæggelse, en lammelse af dette varslingsystem kan være helt afgørende for os i vanskelige udenrigspolitiske situationer, og en lammelse af et sådant anlæg vil i høj grad være egnet til at gå ud over først og fremmest civilbefolkningen.

Vort forsvar er som bekendt baseret på, at vi får tid til at tage stilling, får tid til at mobilisere, og det er derfor nødvendigt, at vi har sikkerhed for, at vi får et så langt varsel som muligt. Danske varslingsstationer og kommunikationscentre må derfor til enhver tid være operativt i orden. Et almindeligt kendskab til den slags anlæg og den virksomhed, der foregår dér, vil gøre det muligt for dem, der måtte være interesseret heri, at forhindre os i at få de nødvendige efterretninger, der i en given situa-

[Langkilde.]

tion kan blive vitale for landets sikkerhed. Det er derfor nødvendigt, at et samlet billede af disse anlæg ikke er offentligt kendt, og at den virksomhed, der foregår her, ikke er offentligt kendt.

Der er også investeret betydelige beløb i varslings- og kommunikationsanlæg, og vi må være klar over, at bliver det offentligt kendt, så koster det mange millioner kroner at etablere dem på ny andre steder, hvor de ikke er offentligt kendt.

Jeg vil gerne til slut sige, at vi fra det konservative folkepartis side er overbevist om — og dette lægger vi afgørende vægt på — at intet hensyn til borgernes berettigede krav om retsbeskyttelse er tilsidesat i behandlingen af disse sager, og vi vil opfordre regeringen til at fortsætte arbejdet med indbringelse for retten af de personer, der som et led i en politisk kamp tilsidesætter landets love.

Et demokratisk samfund er og må være svagt over for udemokratiske gruppers kamp mod det, fordi det ikke kan tilsidesætte det demokratiske livs spilleregler uden at miste det grundlag, hvorpå vi bygger vort samfund. Man kan vel i den forbindelse minde Hartvig Frisch blændende analyse netop af dette problem fra 1930'erne — vi, der er gamle nok til at huske det. De midler, vi har til at væge demokratiet, må bringes i anvendelse. De, der tilsidesætter straffelovsbestemmelser, som tilsigter at beskytte danske interesser, må også tage konsekvensen af dette; de må tage den straf, som domstolene tilmåler dem.

Thyregod: Det er beklageligt, at vi i dag i folketinget skal behandle en forespørgsel af en karakter som den, hr. Kjær Rasmussen har stillet. Efter min opfattelse forpligter det at være medlem af dette ting. Man bør ikke kunne rejse en forespørgsel på et så urigtigt grundlag som det, der her er tale om, og samtidig anvende udtryk som politistat o. lign., som det er sket i denne forespørgsel.

Jeg går ud fra, at de urigtige oplysninger i forespørgslen skyldes uvidenhed, men dette er ikke en tilstrækkelig undskyldning for hr. Kjær Rasmussen. Det er en alvorlig sag, også over for befolkningen, at tale om politistatsmetoder, og man får det bestemte

indtryk, at meningen egentlig ikke er at værne ytringsfriheden eller andre frihedsrettigheder, men at fortsætte den kamp, som andre talmæssigt små grupper har påbegyndt for at nedbryde enhver respekt for vore domstole, for vore demokratiske institutioner med det ene formål på denne måde at skabe et nyt samfundssystem.

Hr. Kjær Rasmussen har som enhver anden borger i dette land ret til at arbejde for sine synspunkter og gøre dem gældende politisk og på anden måde, men midlerne må være demokratiske, og anvendelse af vold og andre udemokratiske midler kan ikke godkendes ud fra et demokratisk synspunkt.

Statsministeren har i sin tale i dag allerede påpeget en række af de urigtigheder, som findes i hr. Kjær Rasmussens forespørgsel. Han har påpeget, at der ikke er tale om ransagninger uden dommerkendelse, således som hr. Kjær Rasmussen påstår. Statsministeren har endvidere påpeget, at retsmøderne er afholdt for lukkede døre efter gældende lov, retsplejelovens § 29, og må jeg tilføje, at det altid har været således her i landet, at visse retsmøder bliver afholdt for lukkede døre; det kan enten skyldes hensynet til statens sikkerhed, som i spionagesager, hensynet til privatlivets fred, som i ægteskabssager, eller andre hensyn.

Endvidere har statsministeren påpeget, at beslaglæggelserne ligeledes er sket efter retsplejelovens regler og med forudgående dommerkendelser. De retsskridt, der er foretaget i de sager, som her drøftes, er derfor alle sket i henhold til gældende lov vedtaget her i folketinget, og sagerne er i øvrigt fortsat under behandling for domstolene dels i Århus, dels i København. Beslaglæggelsessagerne vedrørende de to blade er for øjeblikket i henhold til et kæremål til behandling for østre landsret, og østre landsret skal om kort tid træffe sin afgørelse vedrørende dette spørgsmål.

Det kan ikke være rigtigt efter den magtfordeling, som den danske grundlov anerkender, og som findes i dennes § 3, tredelingen mellem den lovgivende, den udøvende og den dømmende magt, at vi her i folketinget skal debattere, endsige gribe ind i verserende sager. Det almindeligt anerkendte princip om tavshed, medens retten

[Ib Thyregod.]

sidder, som hr. Kjær Rasmussen heller ikke synes at ville respektere, må i særlig høj grad gælde folketinget, som ikke bør gribe ind i verserende sager af nogen art. Det kan således ikke være rimeligt, at vi her i folketinget med henblik på de nu verserende sager, skulle diskutere fortolkningen af straffelovens § 110a eller andre bestemmelser i straffeloven. Der har i de sidste dage i dagspressen været ført en diskussion om fortolkningen af § 110a, bl. a. om udtrykket „beskriver“, men disse spørgsmål mener jeg ikke det vil være rigtigt at vi her i folketinget kommer ind på. Dette spørgsmål er nu lagt op til domstolenes afgørelse.

Det bør dog slås fast, at det er almindelig anerkendt i dette ting og i øvrigt også i befolkningen, at der er et behov for bestemmelser til værn mod spionage, og at der er behov for et efterretningsvæsen. Ønsker vi overhovedet at forsvare os selv i en krigssituation eller i en truende krigssituation at kunne blive varslet, så er sådanne bestemmelser nødvendige, og de fandtes da også længe før vor tilslutning til NATO, således som statsministeren allerede har påpeget det; disse bestemmelser går helt tilbage til 1914 og er blevet revideret, for så vidt angår straffeloven, kort efter den sidste krig.

De af os, der husker tilbage til den 9. april 1940, vil altid være af den bestemte opfattelse, at vi ikke én gang til må komme i den samme ydmygende situation, som vi var i den 9. april, den situation, som bl. a. var til behandling i den parlamentariske kommission. Må jeg minde om, at de tyske spioner og de meddelere, som fandtes her i landet, i ikke uvæsentlig grad fik de oplysninger, de skulle bruge med henblik på besættelsen af Danmark, fra danske bøger og fra danske tidsskrifter. Vi bør ikke være så naive, at vi ser væk fra disse kendsgerninger ved bedømmelse af vor nuværende situation.

Må jeg minde om, at de bestemmelser, der her er tale om, er blevet revideret netop på grundlag af de erfaringer, vi har gjort i besættelsestiden. Der blev kort tid efter

krigen nedsat et udvalg, som skulle revidere straffelovens bestemmelser på disse områder med henblik på de erfaringer, som vi fra dansk side havde gjort under krigen og besættelsen; der blev ført en diskussion om det bl. a. i Dansk Kriminalistforening. Spørgsmålet blev forelagt folketinget, efter at udvalgsbetænkningen var afgivet fra det sagkyndige udvalg, og sagen blev behandlet såvel i folketinget som i landstinget. Jeg minder om de udtalelser af K. K. Steincke i landstinget, som hr. Langkilde citerede for et øjeblik siden.

Det er derfor klart, at de bestemmelser, der her er tale om, bl. a. § 110a og hele § 110, er revideret under hensyn til de erfaringer, vi havde gjort under besættelsen, og denne situation er det dog ikke udelukket at vi på ny kan komme i, når vi tænker på vores internationale placering og på vores geografiske beliggenhed.

Vi har i Danmark et demokrati, som vel kan forbedres, men som er langt fremme i forhold til en række andre lande. Vi har demokratiske institutioner som f. eks. ombudsmanden, hvor vi har været et forbillede for andre lande; folk fra andre lande kommer hertil for at se, hvorledes ombudsmandsinstitutionen virker. Og vi har, uanset hvad der siges fra enkelte sider, en dygtig, en uafhængig dommerstand til værn for borgernes rettigheder også over for staten. Vi har endvidere — også i modsætning til en række andre lande, specielt de socialistiske lande — en ytringsfrihed, som går langt videre end i disse lande. Men en ytringsfrihed vil altid have sine grænser, nemlig de grænser, som sættes af straffelovgivningen. Om denne er overtrådt i de konkrete sager, skal domstolene og ikke folketinget afgøre, men ingen kan med rette tale om, at ytringsfriheden er truet eller beskåret, fordi vi har en straffelov, der griber ind på disse områder.

Hvad hr. Kjær Rasmussen tilsigter med denne debat, kan jeg ikke vide, men jeg vil i hvert fald udtrykke håbet om, at befolkningen ikke lader sig vildlede af de

[Ih Thyregod.]

urimelige og urigtige synspunkter, han har fremsat med sin forespørgsel, og som han har gentaget her i dag, uanset den mulighed, der bestod for ham til i mellemtiden at få verificeret eller få undersøgt de påstande, han havde fremsat.

Vi hørte hr. Kjær Rasmussen for lidt siden fremsætte en række påstande her fra denne talerstol, og lad mig nævne en enkelt, som jeg lige vil belyse. Det var påstanden om, at efterretningsvæsenet havde fuldstændig frit spil selv med hensyn til de mest tåbelige påstande ved lukkede retsmøder. En sådan påstand vidner om ukendskab til, hvorledes retssager foregår, for det er ikke således, at domstolene uden videre lægger til grund, hvad efterretningsvæsenet fremkommer med, eller hvad andre fremkommer med ved disse retsmøder. Retsplejeloven bestemmer, at disse retsmøder skal holdes for lukkede døre, og det er naturligt ud fra de synspunkter, som ligger bag de straffebestemmelser, der her er tale om.

Dette har dog ikke forhindret, at også forsvareren i den pågældende sag har udtalt sig til pressen specielt vedrørende de to blade og bl. a. fremhævet spørgsmålet om, hvorvidt disse oplysninger i forvejen var gengivet andre steder. Dette spørgsmål skal vi ikke bedømme, det skal afgøres nu af landsretten om kort tid, men forsvareren har her haft mulighed for også at udtale sig om dette spørgsmål til offentligheden, på samme måde som man fra anklagemyndighedens side har orienteret om sagen.

Når hr. Kjær Rasmussen her taler om retsmøder for lukkede døre, som forhindrer en objektiv pressedækning, samtidig med at politiet udspreder sin version, så vil jeg lægge vægt på, at politiet og de, som har udtalt sig på politiets vegne, ikke på noget tidspunkt har udtalt sig om skyldspørgsmålet i relation til de sager, der her er til behandling, og det er for så vidt det, som er det afgørende.

Det var, hvad jeg ville sige i anledning af den forespørgsel, som hr. Kjær Rasmussen har stillet.

Jeg har glædet mig over, at den socialdemokratiske ordfører, hr. Kjeld Olesen, har taget stærkt afstand fra de synspunkter,

som er fremført af hr. Kjær Rasmussen. Når jeg lægger vægt på det, er det selvfølgelig, fordi det er af afgørende betydning, at der mellem de store partier i folketinget er enighed om de afgørende synspunkter og bl. a. er enighed om, at der ikke er tale om politistatsmetoder, eller at vi lever i en politistat.

Men heri ligger selvfølgelig ikke, at det demokrati, vi lever under, ikke kan forbedres, at de metoder, vi anvender på forskellige områder, ikke fortsat vil kunne forbedres. Hr. Kjeld Olesen pegede her på forskellige områder, hvor man kunne forbedre forholdet mellem borger og stat, og jeg vil gerne for mit vedkommende sige, at også jeg finder, der er et behov for forbedringer. Et af de spørgsmål, hr. Kjeld Olesen nævnede, nemlig politiets stilling i forhold til klager over politiet, har jeg selv for ca. 3 år siden rejst her i folketinget. Problemet er, hvorvidt det er rimeligt, at politiet selv afhører politifolk, over hvilke der klages, og som er impliceret i en sag af en eller anden karakter. Jeg rejste for ca. 3 år siden spørgsmålet om indførelse af en auditørordning eller en anden ordning, således at en uafhængig myndighed tog stilling i disse sager. Det har givet anledning til nedsættelse af et udvalg, som har afgivet en betænkning, som peger på forskellige muligheder. Spørgsmålet har også været behandlet i den juridiske litteratur; eksempelvis kan jeg nævne, at kriminaldommer Mogens Jensen i en artikel i Ugeskrift for Retsvæsen er gået stærkt ind for, at man gennemfører en ordning. Jeg tror i virkeligheden også, man fra politiets side er interesseret i gennemførelse af en ordning, således at det ikke længere er politiet selv, der skal undersøge klager vedrørende politiet. Jeg håber ligesom hr. Kjeld Olesen, justitsministeren vil tage et initiativ på dette område.

Spørgsmålet om de hemmelige kartoteker har vi jo behandlet ved adskillige lejligheder, og jeg kan henvise til de tidligere debatter, der har været. Justitsministerens udtalelse til Information, således som den først blev gengivet af hr. Kjeld Olesen, kunne give anledning til misforståelser. Den er senere berigtiget fra justitsministerens side over for Information, og jeg mener, der er overensstemmelse mellem justitsministerens

[B Thyregod.]

opfattelse og det, som regeringen og også justitsministeren selv ved tidligere lejligheder har givet udtryk for.

Med hensyn til justitsministerens og forsvarsministerens opgave i forbindelse med disse sager — det er bl. a. den såkaldte trotylsag — er jeg enig i det, justitsministeren har sagt vedrørende dette spørgsmål, at det ikke er justitsministeriets opgave at vurdere, hvad der er militære hemmeligheder. Det må være forsvarsministeriet, der må tage stilling til dette spørgsmål, og herefter må sagen forelægges for domstolene i det omfang, der bliver tale om straffesager, som der nu er tale om, og det er så domstolene, der skal træffe afgørelse i disse sager. Dømmerne har mulighed for at vurdere det, som de har mulighed for at vurdere i en række andre tilfælde, hvor de også dømmer inden for områder, hvor de naturligvis ikke kan være specielt sagkyndige. De kan ikke være sagkyndige på alle områder, heller ikke på de militære, men de må alligevel have mulighed og har mulighed for at dømme ud fra retfærdighedssynspunkter i disse tilfælde.

Må jeg endelig fremhæve, at der findes en undtagelsesbestemmelse i § 110 a, som hr. Kjeld Olesen citerede. Hvis det pågældende blad har tilladelse til at bringe en meddelelse, så ligger sagen naturligvis anderledes, så er der ikke tale om en overtrædelse af § 110 a. Det vil jeg gerne fremhæve i relation til de forhold, som hr. Kjeld Olesen var inde på, idet han hævdede, at også andre blade havde gjort sig skyldig i overtrædelse af § 110 a. Der er netop denne forskel, at hvis der foreligger en tilladelse eller en bemyndigelse, ja, så er stillingen en anden, så foreligger der ikke nogen overtrædelse af § 110 a; det fremgår af selve ordlyden af bestemmelsen.

Jeg vil altså gerne udtrykke min glæde over, at socialdemokratiet har taget afstand fra denne forespørgsel, og jeg håber, at debatten her i dag vil give bred opbakning om de synspunkter, som også socialdemokratiet deler.

Nordqvist: Hr. Kjær Rasmussen antyder i sin forespørgsel, ikke alene at vi har en politistat, men også at regeringen er skyldig

i tiltagende brug af politistatsmetoder. Nu kan jeg naturligvis ikke vide, hvad hr. Kjær Rasmussen forstår ved en politistat, men mon ikke langt det store flertal i den danske befolkning ligesom jeg dermed forbinder et land, hvor folk med politisk uønskede meninger spærres inde, hvor den enkeltes og boligens ukränkethed, pressefriheden og borgernes ret til at organisere sig i politiske foreninger ikke eksisterer, simpelt hen fordi disse frihedsrettigheder ikke passer ind i det politiske mønster.

Den anklage, hr. Kjær Rasmussen rejser, er derfor alvorlig. Så alvorlig, at hans påstand efter min mening burde have været ledsaget af eksempler på klare, ubestridelige lovbrud eller åbenbare rettergangsfejl og ikke blot være motiveret i så bred almindelighed, at læseren får det indtryk, at vi lever i et retsløst samfund, hvor borgerne helt og aldeles er prisgivet statsmagtens vold, og at den fornødne hjælp hertil beredvilligt ydes af domstolene. Enhver ved, at dette ikke er rigtigt. Men intet er, som det vides, ufejlbarligt, ej heller det danske retssystem, der ustandselig må tilpasses samfundsudviklingen.

De eksempler, hvorpå hr. Kjær Rasmussen støtter sit postulat om, at vi lever i en politistat, ulovlig ransagning, beslaglæggelse m. m., er nærmere omhandlet i retsplejeloven, der fastsætter, hvornår ransagning og beslaglæggelse kan ske og hvordan. Bestemmelserne vedrører selvsagt hele straffelovgivningen og ikke blot sager med en vis politisk interesse, og hr. Kjær Rasmussen kunne ganske enkelt ved at slå op i loven overtyde sig om, at ransagning i visse tilfælde kan ske uden dommerkendelse. Deri ligger altså ikke noget lovbrud. Om betingelserne i det tilfælde, hr. Kjær Rasmussen tænker på, har været til stede, er påkendt af retten.

Hr. Kjær Rasmussen anfører videre, at der er sket beslaglæggelse af flere tidsskrifter, og han tænker vel her på Vietnam-Solidaritet og Politisk Revy, der blev beslaglagt under henvisning til straffelovens § 110 a som indeholdende militære hemmeligheder. En sådan beslaglæggelse kan kun ske efter en dommerkendelse, der også foreligger i disse to sager. De pågældende redaktører hævder kun at have trykt, hvad der tidligere har været publiceret.

[Nørdqvist.]

Det tilkommer ikke mig, men østre landsret, hvortil underrettens kendelse er påkæret, at vurdere denne påstand og træffe den endelige afgørelse, som vi alle må bøje os for, hvilket nok bør fremhæves på baggrund af den store debat, sagen har givet anledning til; det har ikke alene været politisk betoned kommentarer, men også den juridiske sagkundskab har krydset klinger.

Jeg skal ikke komme nærmere ind på de juridiske vurderinger, der har været fremført i pressen, men blot tilføje, at det, der er anført, understreger, at sager i al almindelighed om beslaglæggelse er overordentlig vanskelige, og selv om borgerne har den sikkerhed, der ligger i, at underrettens afgørelse kan påkæres til landsretten, er det måske værd at overveje, om vi ikke i en mere afslappet atmosfære burde tage op til drøftelse, om retsplejelovens bestemmelser om ransagning og beslaglæggelse trænger til at blive revideret. Også ud fra den betragtning, at vanskeligt tilgængelige love ofte kan sprede tvivl og mistro hos den almindelige borger, og alle kan vel være enige om, at dette så vidt muligt bør undgås.

Jeg må erkende, at de konkrete sager, forespørgeren hentyder til, aktualiserer debatten om efterretningsvæsenet og militære hemmeligheder, hvis baggrund imidlertid er, at et stort flertal i det danske folk ved deres stemmeafgivning har tilkendegivet ønsket om et militært forsvar. Dette må mindretallet, herunder jeg, i et demokratisk samfund bøje sig for, og nok også for den ubehagelige følge, at et efterretningsvæsen, som verden nu engang er, næppe kan undgås, ikke med det formål at knægte ytringsfriheden eller indføre politistatsmetoder, men tværtimod først og fremmest for at sikre vore demokratiske institutioner mod at blive rendt over ende af dem, der ønsker at bruge vold for at opnå deres politiske mål.

Dermed være ikke sagt, at efterretningsvæsenets arbejde er uden for kritik og kontrol. Tværtom finder jeg det naturligt, at mange betragter denne virksomhed med skepsis. Det er en selvfølge, at de givne instruktioner nøje må følges, og skulle den eksisterende instruks være mangelfuld, for-

ældet eller i øvrigt uacceptabel, må den ændres.

Men beslaglæggelsessagen rejser også spørgsmålet, hvad der er militære hemmeligheder, og hvem der afgør dette. For at opnå en dommerkendelse for beslaglæggelse må anklageren sandsynliggøre, at der foreligger en overtrædelse af straffelovens § 110 a, hvilket vel kun kan ske ved, at en repræsentant for forsvaret nærmere motiverer, hvorfor man anser en offentliggørelse for at være i strid med nævnte paragraf.

Hvorvidt der i den aktuelle sag virkelig er tale om hemmeligheder, er måske ikke så enkelt endda, et forhold, der lige så lidt som den skadelige hensigt uden videre fritager for ansvar. Men sagen rejser unægtelig det spørgsmål, om forsvaret ikke i for vidt omfang klassificerer anlæg og andet som militære hemmeligheder. Jeg tænker her på diverse fotograferingsforbud, der ikke medvirker til at bibringe befolkningen det indtryk, at det, der klassificeres, virkelig er af betydning for statens sikkerhed. Mon ikke det vil være muligt at få skabt retningslinjer, så situationer som den foreliggende undgås i fremtiden? Måske var det heller ikke overflødigt at tilkendegive over for dem, der har det ubehagelige arbejde, at lidt mere smidighed kan forhindre, at en sag urimeligt pustes op.

Hr. Kjær Rasmussen anfører videre retsmøder for lukkede døre. I hvilke tilfælde dette kan ske, fremgår af retsplejeloven, hvortil hr. Kjær Rasmussen henvises. At lukke dørene f. eks. af hensyn til statens sikkerhed er lovligt og kan næppe tages til indtægt for forespørgerens principielle synspunkt. At politiet ikke udspreder sin version fra et lukket retsmøde, siger sig selv.

Til sidst hævder hr. Kjær Rasmussen, at en vicepolitinspektør har afgivet falsk forklaring for retten. Rigsadvokaten har i dette tilfælde besluttet ikke at rejse tiltale, og denne afgørelse er tiltrådt af justitsministeren. Sagen er i øvrigt indbragt for ombudsmanden, men kan derudover give anledning til mere principielle overvejelser af det hensigtsmæssige i, at justitsministeren i visse tilfælde i realiteten er en slags rigets øverste anklager.

Hr. Kjær Rasmussen skyder efter min mening langt over målet med sine anklager,

[Nordqvist.]

men som det vil fremgå af det, jeg har sagt, er der måske et og andet inden for efterretningsvæsenet, der trænger til et eftersyn, og til, at der oprettes et uvildigt kontrolorgan.

Jeg skal derfor til slut henstille, at rette vedkommende foranlediger en undersøgelse med henblik på en stramning og en smidiggørelse af efterretningsvæsenets arbejde.

Poul Dam: Hr. Kjær Rasmussen har, så vidt jeg kan se, med formuleringen af sin forespørgsel gjort det alt for let for regeringspartierne at komme uden om disse ting. Der er nogle unøjagtigheder her og dér, der er noget, som man kan bruge til at tale uden om sagerne; og det er da også sket.

Jeg vil prøve med denne anledning at sige noget principielt om noget af det, som statsministeren har fremført her i dag, som udenrigsministeren har fremført i Rudkøbing — som er en by, jeg ellers holder meget af — og som er sagt af en lang række forskellige gode og brave mennesker i aviser og i fjernsynet osv., nemlig at det for frihedens skyld er nødvendigt at begrænse friheden. Jeg ved godt, at det er ikke sådan, det siges. Men man siger som statsministeren her i dag, at det er nødvendigt at finde et balancepunkt — nu har jeg desværre ikke ordlyden ordret, men jeg forstod det som et balancepunkt mellem de demokratiske rettigheder og det værn, som er nødvendigt for, at de demokratiske rettigheder kan opretholdes i fremtiden. Ja, det lyder smukt, og det kan utvivlsomt overbevise nogle mennesker, men har vi ikke i de sidste 30 års historie oplevet eksempler på, hvortil det førte, når man sagde: vi skrumper lidt; vi træder retten lidt for nær en gang imellem for at undgå ubehageligere virkninger? Det skete ved en række lejligheder under besættelsen — med smukke, utvivlsomt i hvert fald velmente argumenter. Men hvad betød det? Det betød, at man først gjorde én gruppe illegal, og derefter var barriererne væk, så kunne man gøre alle andre grupper illegale. Hvor ender man henne til sidst?

Vi kender fra andre lande, hvordan man begynder i et demokrati og benytter nødretsregler, benytter undtagelsesregler og

siger: for at beskytte demokratiet må vi begrænse frihederne. Man begynder på et lille punkt, og alle brave mennesker siger: ja, det er nødvendigt, for disse mennesker må vi forsvare os imod. Og så glider det videre. Hvornår var det, man begyndte med alt det, der førte til frihedsbegrænsningerne i en række af de lande, som i 1930'erne blev diktatorlande? Det var ikke, da diktaturpartierne kom til magten, men det var i forvejen, da brave borgerlige partier sagde: vi må, for at beskytte friheden, begrænse friheden.

Hvad er det, der sker i øjeblikket? Jeg vil gerne se bort fra de eksempler, som hr. Kjær Rasmussen nævner, og som hr. Gert Petersen senere vil sige noget om, men fremhæve, at vi jo har fået en almen stemning af, at man her i landet ikke mere har den fulde politiske frihed, at der her i landet er kommet et skel mellem lovlig politisk virksomhed og ulovlig politisk virksomhed; der ikke er lagt i grundloven, der ikke er lagt af folketinget, men er lagt af politiets skøn.

Vi har troet, at vi havde en aftale om; at politisk registrering ophørte. Vi har fået at vide, at kartotekerne for så vidt var ophørt, at der ikke mere kunne registreres alene på basis af lovlig politisk virksomhed. Hvad betyder det nu? Vi har fået at vide i den senere tid, at det betyder, at politiet og efterretningstjenesten uden videre kan registrere alle, der med føje mistænkes for ulovlig virksomhed. Ja vel, „med føje“ hvem afgør, at det er med føje? „Mistænkes“. Af hvem? Af et kontrolorgan? Nej, mistænkes af politiet. „For ulovlig virksomhed.“ Ja men findes der overhovedet ulovlig politisk virksomhed ifølge grundloven?

Man burde naturligvis ikke have behov for at citere grundloven, da den skulle være indskrevet i vore hjerter — vi har i hvert fald på et eller andet tidspunkt skrevet under på den — men alligevel forekommer det mig at være nødvendigt, Vi har en regel i § 78 i grundloven, som er den regel, hvori den politiske frihed i virkeligheden er sikret mere end noget andet sted; det er reglen om, at borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at danne foreninger i ethvert lovligt øjemed. Det er en selvfølge; det ved alle, at det er sådan. Men det interessante ved paragraffen er, at hvad

[Poul Dam.]

et lovligt øjemed er, bestemmes i og for sig af senere stykker i paragraffen. Man kan ikke forbyde en forening; underforstået: man kan ikke administrativt afgøre, at en forening har et ulovligt formål, men dette kan alene afgøres ved dom. Det vil sige, at det er alene domstolene, som ifølge grundloven kan bestemme grænsen mellem den lovlige politiske virksomhed og den ulovlige politiske virksomhed. Det, vi ser i øjeblikket, er, at politiet, altså en del af administrationen, skønner, efter justitsministerens mening med føje, og vi håber, at det er med føje, men vi kan ikke vide noget om det, der er ingen garanti for det, der er ingen sikkerhed. Der er ikke taget et rimeligt hensyn til de regler, der står i grundloven om disse ting.

Sådan ligger det hele vejen igennem. Statsministeren talte om disse anslag, som må antages at foreligge. Flere gange i statsministerens tale i dag kom formuleringen „må antages“ igen. Det er en formulering, jeg meget vel kan forstå at man er nødt til at bruge ved en række lejligheder, men hvad betyder det? Det betyder, at dette er overladt til politiet eller måske til justitsministeriet eller måske til udenrigsministeriet, i hvert fald er det overladt til administrationen og til regeringen. (*Finansministeren* [Poul Møller]: Til domstolene!). Og til sidst til domstolene, som finansministeren så rigtigt afbryder. Men kan vi få sagerne henvist til domstolene, eller er det sådan, at man ved en lang række forebyggende foranstaltninger, ved beslaglæggelser, ved ransagninger, ved forsøg på at fængsle folk, som har rendt rundt i flere dage og stillet sig lige foran politiet, men først bliver fængslet, hensigtsmæssigt, dagen før denne debat foregår, og derefter må slippes ud, fordi der ikke er basis for at opretholde en fængslingskendelse. (*Finansministeren* [Poul Møller]: På grund af domstolenes frihed!). På grund af domstolenes frihed. Den er jeg glad for eksisterer; det er snart den eneste, der er tilbage her i landet. Denne grove bemærkning ville jeg ikke være fremkommet med, hvis finansministeren ikke havde afbrudt mig. (*Udenrigsministeren* [Poul Hartling]: Du har allerede fortrudt den!). Jeg har ikke

fortrudt den, men det er klart, at åbenbart er politiets fremgangsmåde ikke under tilstrækkelig kontrol.

Vi har fra SFs side tidligere foreslået etablering af et parlamentarisk kontrolorgan med disse ting. Det blev afvist dengang; det forekommer mig, at der er meget i den forløbne tid, som viser, at et sådant parlamentarisk kontrolorgan kunne være nyttigt.

Lad mig lige sige, for at det ikke skal misforstås: vi vil fra vor side på ingen måde benægte, at der i et vist omfang og under visse omstændigheder er brug for et efterretningsvæsen. Det afhænger helt og aldeles af, hvordan dette efterretningsvæsen fungerer, hvordan det benytter sine magtbeføjelser, i hvilken grad det begrænser borgernes frihed på en måde, som ikke er medholdelig, som ikke er i overensstemmelse med grundloven. Men vi har domstolene, og vi er glade for, at vi har domstolene, og vi håber, at alle de sager, som rejses, når frem til domstolene og ikke blot har den funktion, at folk bliver forskrækkede, at folk bliver bange for at udtale sig, at de bliver bange for at skrive noget i aviserne, fordi ransagelsesrisikoen og alle mulige andre risici forskrækker dem, intimiderer dem, sådan at debatten bliver mindre omfattende, end den burde være.

Dernæst kan man spørge sig selv om den politiske fornuft i hele denne situation. Hvad er det egentlig, regeringen vil? For regeringen må jo på en eller anden måde stå bag disse ting; Vi hører i hvert fald ustandseligt, at efterretningstjenesterne er under ministrenes parlamentariske ansvar, og det er de selvfølgelig. Er det virkelig med velberåd hu, regeringen rejser tvivl om, hvorvidt dens erklæringer gentagne gange vedrørende registreringen kan stå til troende? Hvorvidt man virkelig kan regne med, at det er rigtigt? De formuleringer, som justitsministeren har anvendt i den senere tid, giver begrundet anledning til at spørge: hvor er grænsen? Hvad er det for nogle grupper, som man stadig væk registrerer? Er det grupper, som ved dom er fastslået at være ulovlige? Eller er det alle mulige grupper, om hvilke politiet siger, at ved en eller anden lejlighed kunne vi måske nok få en dom, hvis vi gad gennem-

[Poul Dam.]

føre en sag? Eller er det bare nogle, hvorom man siger: disse mennesker kunne måske engang bliver lovbyggere?

Dette sidste må i hvert fald være helt urimeligt. Vi kan alle sammen blive lovbyggere i en eller anden situation. Jeg ved, at justitsministeren var lovbyggere i en vis situation, under besættelsen. Jeg håber, han er stolt af det, vi andre er glade for, at han var det, og jeg regner med, at der i en række andre situationer kan blive behov for, at nogle af os bliver lovbyggere. Derfor vil vi alligevel nødig arresteres i dag. Vi vil også nødig mistænkeliggøres eller registreres i dag. Ja, nogle af os står i så mange bøger i forvejen, så det gør ikke så meget, men alligevel.

Hvad er meningen? Er det meningen, at regeringen vil tvinge det regeringsparti, som stærkest har været imod de hemmelige kartoteker, til at acceptere en kendsgerning — en kendsgerning, som står i modstrid med de ord, der er blevet anvendt?

Derudover trækker hele denne aktivitet nogle skel op i samfundet, som jeg simpelt hen ikke fatter at regeringen er interesseret i at skabe. Regeringen siger, at det er nogle ganske bestemte små venstreorienterede grupper, man frygter, og man siger, at de overtræder den ene eller den anden straffelovsparagraf. Det får vi nu se hvad domstolene mener om. Jeg er ikke så helt sikker på, at man, som det blev sagt af en bestemt vicepolitinspektør, kan gennemføre en sag til fældende dom i de sager. Men det er lige meget. Det, man gør her, er jo ikke, at man skaber luft mellem disse små grupper og hele resten af samfundet. Man anvender metoder, som sætter et skel et helt andet sted i samfundet, nemlig mellem de grupper, som føler sig forpligtet til at være loyale over for regeringen, ligegyldigt hvad regeringen foretager sig, og så at sige alle andre i samfundet. Først og fremmest alle dem på den anden side, der siger: grundloven er til for at bruges; frihedsrettighederne er frihedsrettigheder, der gælder for alle i samfundet, ikke alene for dem, som med munden bekendt sig til friheden, men også for nogle af dem, hvis forhold til friheden man måske godt kan være lidt betænkelig ved. De skal i et demokratisk samfund bekæmpes med andre metoder end politimetoderne. I et

demokrati har også de, der vil bekæmpe friheden, deres fulde ret. En række af disse mennesker, der her er tale om, har ikke megen sympati hos mig, men de har efter min mening den fulde frihed til at være her, til at udtrykke deres meninger og til at arbejde for deres synspunkter inden for straffelovens rammer og under ansvar for domstolene. Hr. Langkilde nævnte dette „under ansvar for domstolene“. Det er helt klart, at dette er et ansvar for domstolene, det er ikke et ansvar over for politiet.

Hvad mener man egentlig med at konsolidere en front, hvor de, der er levende optaget af demokratiet, kommer i modsætning til den politik, som regeringen fører? Tror man, at man derigennem er i stand til at etablere en samling af alle borgerlige og bevarende kræfter bag regeringen? Der er også andre bevarende kræfter i dette samfund, som vil leve længere end den nuværende regering, meget længere, hvilket selv regeringen vil være enig i, håber jeg.

Gør man alt dette, fordi man skal tale om noget andet? Det tror jeg ikke på. Der er nogle, der har sagt det, og jeg kan forstå, at man siger det. Men tror man virkelig, at det tjener noget formål at konsolidere de bevarende kræfter på denne måde og at støde store grupper, som er levende optaget af friheden, levende optaget af alles ret til at tale frit og til at virke frit politisk, fra sig?

Jeg tror, det må siges, at hvis den politiske frihed ikke er absolut, så eksisterer den slet ikke. Man kan ikke sige: disse mennesker er pæne, de har den politiske frihed; disse andre mennesker er ikke så pæne, de har kun en begrænset politisk frihed, de skal hele tiden omgærdes af politiet; hver gang de bevæger sig ud i noget, som er bekymrende, skal vi sætte pigtråd omkring dem.

Der findes en meget berømt tegning af den for længst afdøde tegner Johannes Holbek, hvor man præsenterer en ung mand med ordene: „Denne unge mand har jeg indrømmet den mest ubegrænsede ytringsfrihed. Han tænker som jeg.“ Er det den ytringsfrihed, man ønsker at sikre? Den har vi, det ved jeg nok. Men vi skal også have den, hvor alle de, som er uenige med os, hvor alle de, som udtaler sig på en så hånende måde om demokratiet, som hr. Kjær Rasmussen gjorde, har ret til at tale og ret til at være her, ret til ikke at føle sig kræn-

[Poul Dam.]

kede. Der er ingen risiko for det bestående samfund i hr. Kjær Rasmussen.

Lad mig sige det også med et andet citat, som jeg lige skal lægge op til. Vi står i en situation, hvor vi skal værne om, at politiets ry ikke ødelægges. I øjeblikket er der henlagt en række politiske skøn til politiet, som politiet ikke kan være tjent med, og som demokratiet ikke kan være tjent med. Citatet er meget gammelt, det stammer fra en parlamentsdebat omkring år 1800 i London; jeg har det ikke ordret, jeg skal kun citere det efter hukommelsen. Det drejede sig om kriminaliteten i London, og den daværende premierminister sagde: Helst 20 uopklarede mord i East End end hr. Fouché og alle hans politispioner.

Det er en vigtig sag at have et frit samfund, og hvis politiets magt skal begrænses for at få et frit samfund, så må vi begrænse politiets magt.

Sigsgaard: Over for den sidste tids fyrværkeri af sager omkring efterretningsvæsenet har de forskellige aviser jo reageret forskelligt. De fleste radikale blade har været meget pinligt berørt, hvad man nok forstår. Det var jo de radikale, der under regeringsforhandlingerne forlangte vingerne stækket på efterretningstjenesten. Nu viser det sig, at de er holdt for nar. Efterretningsvæsenet er blevet dyrere og har fået flere ansatte, og der registreres stadig væk livligt i kartotekerne til trods for regeringserklæringen af 30. september 1968.

En del venstreblade har ligesom de radikale aviser været skeptiske over for efterretningstjenesterne, selv om de fleste selvfølgelig har været ganske ukritiske. De konservative aviser derimod med Jyllands-Posten og Berlingske Tidende i spidsen har benyttet lejligheden til at hetze mod alle dem, som disse blade synes er venstreorienterede, og det er jo mange. Ja, for få dage siden gik et konservativt blad så vidt, at det forlangte farlige folk som Politisk Revys redaktør og ligesindede spærret inde, hvis det skulle komme til en spændt situation. Det er jo trods alt sjældent, at der ligefrem argumenteres åbent for interneringslejre eller kz-lejre, eller hvad vi nu skal kalde det, her i landet. Men så vidt kan visse blade altså gå.

Disse konservative kræfter har jo også magtmidlerne, også i regeringen. Nu siger jeg ikke, at de konservative ministre i regeringen mener det samme som det blad, jeg just citerede, men måske er det ingen tilfældighed, at det er konservative ministre, der sidder både i indenrigs-, forsvars- og justitsministeriet. Det er disse ministre, der før nogen andre er ansvarlige for de politimetoder, der er anvendt her på det sidste. Og det er for dårligt, når de med henvisning til ukyndighed og manglende viden skubber dette ansvar over på andre.

Visse hæderlige og modige aviser har forstået, at det bl. a. gjaldt ytringsfriheden her i de sidste uger, og de har protesteret. Det gælder Bornholms Tidende, og det gælder Information. Man bør forestille sig, hvad der kunne være sket, hvis ikke Information havde offentliggjort artiklerne fra de beslaglagte blade og dermed påvist, at de aldeles ikke indeholdt fotografier og afbildninger eller nøjere beskrivelser af militære anlæg, og at sigtelserne mod bladenes redaktører derfor var hen i vejret, og hvis ikke venstresocialisternes hovedbestyrelse havde prikket hul i den ballon, som man søgte at puste op omkring Niels Frölich.

Ballonen var jo allerede godt opblæst. Den mystiske bagmand figurerede hver dag på bladenes forsider på foranledning af de små interessante oplysninger, som politiet hver dag lod sive. På det tidspunkt, skal man huske, måtte folk endnu tro, at der var noget at være bagmand for. Politisk Revy var beslagnagt, redaktøren sigtet; enhver måtte jo tro, at der virkelig var tale om trusler mod statens sikkerhed i de afsløringer, som den pågældende artikel skulle have bragt. Tænk, hvad der var sket, når man endelig havde fået blæst ballonen helt op, når man endelig havde fået alle læsere til at tro, at der virkelig var en mystisk bagmand, og så havde anholdt Frölich. Det var blevet en retssag for lukkede døre. Det havde været helt umuligt at fortælle offentligheden, at artiklen i Politisk Revy ikke indeholdt én eneste nyhed. Politiet ville gøre alt for at sprede det indtryk, at Frölich havde truet statens sikkerhed. Han ville blive forbundet ikke alene med den artikel, som han ikke har skrevet, men også med selve afsløringen af Kejsergadeanlægget, som bestyreren af universitetets afdeling i

[Sigsgaard.]

Kejsergade, amanuensis, mag. art. K. Thomsen-Hansen, senere, fordi der blev offentliggjort omkring sagen, har forklaret havde været kendt af alle medarbejdere igennem flere år. Dommeren havde naturligvis fået artiklen at se, men hvordan skulle han bedømme, om der var tale om udelukkende gamle oplysninger? Han ville være henvist til at tro på efterretningstjenestens påstand om, at statens sikkerhed var truet. Det var jo heller ikke sikkert, at han nogen sinde var nået længere end til at blive underkorporal. Forsvareren ville naturligvis få mulighed for at prøve på at bevise det modsatte, men han ville arbejde imod den samlede opinion, og han ville ikke kunne få hjælp nogetstedsfra, for han måtte ikke røbe, hvad sagen drejede sig om. Hele det optrævningsarbejde, som nu er foretaget af sneesevis af mennesker, journalister og studenter for at vise, at der ikke er hold i nogen sigtelse, at der intet er at være bagmand for, det skulle forsvareren klare helt alene og under de dårligst tænkelige omstændigheder.

Nu gik det anderledes. Nu offentliggjorde Information artiklen, og VS' hovedbestyrelse udsendte et interview med Frölich, som afslørede noget af politiets hensigt, idet det viste sig, at man ikke havde vist nogen som helst interesse for at anholde Frölich, før ballonen var pustet tilstrækkeligt op til, at det kunne tage sig ud som et stort kup.

Tilbage er bare, at politiet insisterer. Det slæber den pågældende i retten på sigtelse, der omfatter den skrappeste spionageparagraf i vor lovgivning, som hjemler op til 12 års fængsel. Man bør forestille sig, hvilke muligheder en borger har for at forsvare sig mod sådanne sigtelse ved retsforhandlinger for lukkede døre. Det er kommet frem, at politiets eneste baggrund ved fremstillingen i grundlovsforhøret i går var nogle udtalelser fra tidligere kolleger til Frölich, altså folk i forsvarrets efterretningstjeneste, folk, der direkte er undergivet oberst Fournais, og hvis fremtid, advancementsmuligheder osv., kan afhænge stærkt af, om de er villige til at

hjælpe chefen i en desperat situation eller ej. For at sige det lige ud: man bør prøve at forestille sig, hvilke muligheder en borger har for at blive retfærdigt behandlet, hvis sådanne folk rejser en falsk anklage, skaffer falske vidneudsagn — det er jo set før, det kan ske igen — og hele historien så skal udspilles for lukkede døre. Det er politistatsmetoder. Sagt i parentes: hr. Kjer Rasmussen har ikke i dag talt om politistat, men om politistatsmetoder. Det er politistatsmetoder, det er et eksempel på dem, sådan som de i øjeblikket fungerer på fuldt tryk lige uden for vores vinduer her.

Information og andre blade har forhindret eller i det mindste vanskeliggjort sådanne uhyggelige processer for lukkede døre. De har slået et slag for ytringsfriheden. Til daglig er det nemt nok at tale store ord om ytringsfriheden, det er sådan noget, man gør på grundlovsdag, for da er den ufarlig for de styrende. Men når den bliver farlig, så viser det sig desværre for tit, at den er lidt af en skueret; så beslaglægges der blade, så sigtes der redaktører, ja, så trækker man endda spionageparagrafferne frem.

Det kan ikke have været oplysningerne om, hvilke byer nogle lytteposter ligger i, der var den egentlige årsag til beslaglæggelserne. Sådanne oplysninger har også været bragt i Politiken, i Bornholms Tidende og i Land og Folk, uden at disse blade er blevet beslaglagt, og der forelå i hvert fald ikke i alle disse tilfælde nogen bemyndigelse. Derfor må det have været de beslaglagte blades synspunkter og vurderinger, der lå til grund for beslaglæggelserne, og som var den egentlige grund til beslaglæggelserne. Og i det øjeblik man begynder at beslaglægge blade på grund af deres synspunkter og deres vurderinger, så er ytringsfriheden virkelig alvorligt truet.

Man ved selvfølgelig også, at bare et par beslaglæggelser kan være nok så alvorlige for f. eks. et fattigt blad som Politisk Revys økonomi — og alle venstreorienterede blade er jo fattige; det er andre, der sidder på midlerne her i landet. Sådanne beslag-

[Sigsgaard.]

læggelser kan være økonomisk katastrofale for et sådant blad, så katastrofale, at bladet kan blive tvunget til at lukke. Beslaglæggelserne og sigtelserne er derfor en alvorlig sag.

Når en af de aviser, der har forsvaret ytringsfriheden i denne situation — de er for få — kalder efterretningstjenestens aktivitet stor ståhej for ingenting, eller for kun lidt i hvert fald, og når et andet af disse blade taler om, at myndighederne bare er gået fra snøvsen, så er det desværre ikke rigtigt. Når efterretningstjenestens store aktioner kommer netop nu og ikke for 2 måneder siden, så skyldes det, at den havde brug for at rehabilitere sig efter studenternes afsløring af Kejsergadecentrallen — som vi altså nu ved har været kendt af masser af mennesker i flere år — og af det nære samarbejde, som militæret har med post- og telegrafvæsenet. Efterretningstjenesten eller efterretningstjenesterne havde brug for at vise deres eksistensberettigelse, på samme måde som de havde det, da de samtidig med afsløringen af infiltrationen på Gedved Seminarium startede Holm Haase sagen. Tilfældigvis var det på samme tid, som efterretningsvæsenet søgte om større bevillinger, og tilfældigvis var det på samme tid, at efterretningstjenesten var blevet temmelig upopulær også langt ind i de gamle partier. Der blev jo for et stykke tid siden sagt anderledes skarpe ting, end der blev her i dag, om dette spionagesystem eller dette efterretningssystem, f. eks. fra radikal side.

Men når dette om den øjeblikkelige, direkte årsag til, at vi oplever alle disse ting i disse dage, er sagt, så må det siges, at heller ikke set i et større perspektiv kommer aktionerne tilfældigt. Næsten overalt i NATO-landene strammer myndighederne grebet om venstreoppositionen. Sidst, og det er ikke ret mange dage siden, har vi oplevet massearrestationer i Frankrig, og vi har set stadig grovere metoder blive taget i anvendelse i Vesttyskland. Vi ved — den tidligere justitsminister har sagt der her i folketinget — at NATO-aftaler påbyder medlemslandene at foretage politiske registreringer. Paradoksalt nok er det bl. a. og vel først og fremmest dem, der

synes, demokratiet er utilstrækkeligt og vil have det udvidet, der registreres. Venstres og konservatives ordførere her i dag stod jo og vendte tingene fuldstændig på hovedet og talte om, hvordan man registrerede folk, der var udemokratiske, kæmpede imod demokratiet osv. Det er desværre ikke det, der er problemet. Man har først og fremmest kig på at registrere og på forskellig vis forfølge folk, der er utilfredse med vores demokrati, når det viser sig, at dette demokrati på papiret på visse punkter ikke rigtig er anvendeligt i praksis. Det er disse folk, der ønsker en udvidelse af demokratiet, der først og fremmest registreres. Det er betegnende, det er oplysende. Kartotekerne er et våben imod venstreoppositionen.

Til daglig hæfter man sig for lidt ved, hvor farlige disse kartoteker kan være. Man bør huske, at de daværende kartoteker over kommunister under besættelsen blev udleveret til tyskerne. Man bør huske, hvad de politiske kartoteker bliver brugt til i Grækenland. Man bør huske, at den daværende italienske efterretningsschef i 1964 efter alt at dømme planlagde at lægge kartotekerne til grund for en omfattende internering af venstreorienterede. Mange er fængslede og en del er døde, fordi de stod i de hemmelige kartoteker.

Selv i mere fredelige tider kan det være alvorligt at stå i et hemmeligt kartotek. Mange franske, der var med i majbegivenhederne i 1968, har måttet se sig udelukket fra læreanstalter og fra offentlige ansættelser. Også nogle danske har fra tid til anden måttet opleve at blive udelukket fra forskellige stillinger på grund af deres politiske overbevisning.

Det er forståeligt, at nogle bare ler ad det, der er sket i de sidste uger, men baggrunden for den politiske stramning og indskrænkningen af friheden i den sidste tid i NATO-landene er dybt alvorlig. Når der for alvor stilles krav om, at der skal flere realiteter ind i frihedsrettighederne, når analysen af vores NATO-afhængighed og det meget intime samarbejde med USAs efterretningstjeneste går for tæt på, så slår man hårdt ned, så tages der let på ytringsfriheden her som andre steder. Det er hverken en tragisk misforståelse eller et

[Sigsgaard.]

uheldigt tilfælde, det bør ingen trøste sig med, det ligner næsten en lovbunden reaktion.

Til sidst: man skal huske, at når alt det, der nu foregår, er ovre, når Niels Frölich antagelig er frifundet, når redaktørerne ved Politisk Revy, Vietnam-Solidaritet og Information antagelig er frifundet, står det stadig tilbage, at vi, mange af os, bliver aflyttet, når vi bruger vores telefon. Mange danske borgere bliver fortsat registreret, uden at der er nogen egentlig kontrol, som forberedelse til arrestationer i en given situation. Hele det system vil eksistere i hvert fald lige så længe, Danmark er medlem af NATO. Det er trist, hvis kun små og svage grupper vil kæmpe imod det. Det er trist, hvis det store flertal bare stiltiende accepterer de overgreb, der finder sted.

Hanne Reintoft: Jeg tror som hr. Poul Dam, at det er på tide at se lidt principielt på mange af de spørgsmål, der i de sidste år har rejst sig herhjemme. Utryghed og angst for statsapparatet og dette statsapparats sanktioner er noget, der dukker op, når et demokrati er truet, og denne utryghed er faktisk til stede i dag, som den har været det før, når demokratiet har været i fare. Den regering og det militær, der skaber utrygheden, gør samtidig en meget farlig ting imod et samfund, fordi man netop ved at indskrænke et folks frihed og fred til selvstændig tænkning og mening skaber den opposition og den vrede mod statsapparatet og foragt for dets folkevalgte organ, som de regerende netop frygter.

Vi kan desværre ikke, som statsministeren gør, berolige os med, at det danske demokrati altid har hvilet på sikker grund. I 1941 begik det danske folketing grundlovsbrud. Det kunne altså ske. Hans Kirk skrev fra den interneringslejr oprettet af den danske stat, hvor han efter dette grundlovsbrud blev holdt fanget, til en af sine gamle ungdomsvenner, Hartvig Frisch: „Det gør ondt at få de demokratiske vælketænder trukket ud, men ud kom de“.

Vi i min generation har ikke følt den smerte. Vi er opvokset i den bitre viden, at man ikke kunne have tillid til det borgerlige demokrati. Vi har set det solgt fra vores tidligste ungdom. Vi er NATO-

generationen, der har set vores land bundet til en politisk og militær pagt, der nu i 20 år altid har været parat til med vold og magt at suspendere demokratiet, hvis det gik bestemte lederes interesser imod. Vi ved, at NATO var indblandet i kuppet i Grækenland. Vi ved, der står NATO-planer bag, når det i går i radioavisen kunne meddeles, at der var mulighed for et højrekup i Italien. Vi ved, der ligger planer for andre europæiske lande, ikke mindst for Danmark og Norge, hvis vi ikke vil makke ret.

Når vi ser på den danske regerings panikagtige og måske lidt fjollede handlinger i de sidste uger, når vi ved, at landets ledelse tidligere har måttet stå skoleret over for USA, da man tvunget af den folkelige opinion var nødt til at sige ja til, at Russell-tribunalet kunne opretholdes her, så ved vi også, at vi allerede er underlagt et grundigt pres og grundig indblanding udefra. Men jeg tror, at man i regeringskredse ved betydelig mere, end vi andre ved, om, hvilke farer der truer os, og måske er truslen nærmere på, end de fleste aner.

Det indtryk kunne man få af et interview med justitsministeren i Politiken den 27. juli i år. Jeg mener, at justitsministeren skylder befolkningen en forklaring på de faldne udtalelser, og jeg vil bede ministeren give en sådan forklaring nu. Jeg vil gerne citere de udtalelser, jeg taler om. Politikens interviewer sagde:

„Kan de fascistiske tilstande, mange taler om, opstå?“

Ministeren svarede:

„Det kan vi alle frygte. Hvis man fra begge sider stadig bliver hårdere og hårdere, så tror jeg, man kan komme i tilstande som i Tyskland før Hitler.“

Og intervieweren spurgte igen:

„Tror ministeren ligefrem, der står en dansk Hitler parat?“

Hertil svarede ministeren:

„Diktaturer kan opstå hvor som helst, diktatorer er ingen vittighed. Det er med stor bekymring, jeg ser denne udvikling.“

Jeg kan nok blive enig med ministeren om, at diktatorer ikke er nogen vittighed, og som sagt ved vi alle, at der også for Danmark er planer om et NATO-kup. Men er ministerens udtalelser udtryk for angst

[Hanne Reintoft.]

for at få en diktator, for, at han skal stå parat, så kunne man jo udlede, at ministeren må vide noget mere, og jeg mener, ministeren må føle det som sin pligt at oplyse det danske folketing herom. Det kan blive tungt at tie, hvis man ved noget, der burde have været sagt i tide.

Man må spørge sig selv, hvordan vi kunne komme så langt, hvordan det Danmark, der efter bitre erfaringer om samarbejdspolitik i trediverne og begyndelsen af fyrerne endelig efter store ofre befriet for Hitlerfascismen i 1945, kan være i den situation, vi er i i dag.

Det danske socialdemokrati var engang et antimilitaristisk parti. Ligesom Vietnamkrigen har taget mange antimilitaristiske idealer fra ungdommen i dag, gjorde 2. verdenskrig vel forståeligt en ende på denne socialdemokratiske holdning. Men hvordan kunne det, at man måtte revidere sin opfattelse af vort lands forsvarsevne, dog føre til, at landets største arbejderparti, vel stadig med dybe rødder i dansk arbejderklasse, kunne træffe de afgørende beslutninger om at forbinde os med de kredse, der udøver finanskapitalens mest uindskrænkede magt i hele verden? Vi står nu tæt forbundet med stormagter, der fører krige grusommere end nogen sinde før, med dansk militær samordnet disse landes militær og med et deraf følgende indskrænket og truet demokrati. Man må spørge: er socialdemokratiet blevet kapitalens og reaktionens parti? Eller var det et frygteligt fejlslæt, en forfærdelig fejltagelse, begået i panik? Jeg må spørge socialdemokratiets formand i dag: hvordan har man kunnet bringe os derhen, hvor vi er nu?

Der er af venstresocialisterne stillet en række konkrete spørgsmål. Jeg vil gå ind på et par af dem. Der bliver spurgt om, hvorfor der er foregået ransagning uden dommerkendelse og med hindring af advokatbistand på Politisk Revy. Af retsplejeloven fremgår som også fremhævet af juridiske eksperter, at man kan foretage en sådan ransagning uden først at have indhentet dommerkendelse, men det, der var i vejen her, var jo, at den ikke var medbragt. Det er heller ikke acceptabelt, for der var på det tidspunkt, hvor ransagel-

sen foregik, rigelig tid til at have indhentet dette stykke papir.

Men jeg vil gerne spørge justitsministeren, om ikke man overtrådte en anden af retsplejelovens paragraffer også, nemlig retsplejelovens § 759, stk. 3, hvorefter man skal have to uberygtede vidner med ved en sådan ransagning; de var ikke til stede på Politisk Revy.

Hele justitsvæsenets adfærd med at fare frem mod bestemte venstreorienterede blade og ikke mod andre aviser tyder jo også mere på politisk forfølgelse for at forskrække befolkningen end på, at det egentlig har været noget, efterretningstjenesten, selv dens mest nidkære personer, har haft interesse i.

Her har vi i dag hørt en ny modsigelse — jeg skal bagefter komme til en lang række modsigelser. Statsministeren sagde nemlig, at den efterretningstjeneste, som statsministeren mente vi burde have, aldrig ville være rettet mod danske borgere, medens justitsministeren jo har udtalt, at man registrerede folk på overdrevet. Der er altså en modsigelse, som jeg gerne vil have forklaret.

Så må jeg, om jeg så må sige, tage turen en gang til og vende tilbage til sagen med en viceinspektør ved det københavnske politi, ikke for personens skyld, men for embedets. Denne sag har her i folketinget interesse i forbindelse med justitsministeren, for her foreligger en række modstridende og selvmodsigende udtalelser fra de herrer.

Den 16. maj 1968 forklarede justitsministeren her i tinget, at der ved Vietnamdemonstrationen den 27. april 1968 af en tysk dame var blevet opfordret til at storme og besætte den amerikanske ambassade. Ministeren forklarede ikke, at denne opfordring straks bestemt var blevet afvist af demonstrationsledelsen. Efter at viceinspektør Dahl-Jensen havde afgivet 4 forskellige forklaringer i retten i denne sag, kom det til at fremgå, at ministeren faktisk var uskyldig, for lige meget hvilken forklaring fra vicepolitinspektøren man valgte at bruge, stod det fast, at ministeren ikke var orienteret.

Under samme debat svarede ministeren mig, at brug af politistavene som foreskrevet i et justitsministerielt cirkulære var

[Hanne Reintoft.]

indført i den dertil indrettede tjenestebog. Under den følgende retssag forklarede politifolk under vidneansvar — som de altså tager sig let, men trods alt under vidneansvar — at dette ikke var sket. Derfor stillede jeg den 4. juni 1969 det spørgsmål til justitsministeren, om han ikke ville rette de modstridende forklaringer, da jeg ikke kunne tænke mig, at ministeren havde forklaret forkert. Ministeren afslog dengang at komme med denne rettelse og sagde, at der ikke var nogen grund til det. Ét er jo ikke at være orienteret, noget andet er ikke at ville give folketinget de rigtige oplysninger, når man har dem.

Hertil kommer nu, at vicepolitiinspektør Dahl-Jensen ifølge dommer Risbjørns protokollat om den særdeles store og særdeles brutale politistyrke på 624 mand den 27. april 1968 forklarede følgende til retsbogen — jeg citerer fra retsbogen:

„Gennem kanal, hvis identitet vidnet ikke ville oplyse, fik politiets ledelse den opfattelse, at der forestod en voldsom og farlig begivenhed. Politiet blev derfor sat i ret stort beredskab.“

De 624 mand var altså udkommanderet, før der overhovedet var blevet opfordret til vold, men i et brev til en af retssagens advokater dateret den 2. september 1969 skriver justitsministeren — justitsministeren har selv skrevet under — jeg citerer igen:

„at der imidlertid i forhold til den omhandlede karakter også forekommer oplysninger fra „lukkede kilder“, har i dette tilfælde været uden væsentlig betydning for arten og omfanget af politiets beredskabsforanstaltninger, som var velmotiverede allerede på baggrund af de offentligt tilgængelige oplysninger.“

Enten må hr. Dahl-Jensen altså forklare forkert en gang til, eller jeg må beklageligvis konstatere, at ministeren må gøre det.

Når man nu ved, at der hersker så store forskelligheder i forklaringer, og når man så ved, at justitsministeren samtidig skåner denne vicepolitiinspektør for den tiltale for falsk forklaring for retten, som var blevet rejst over for enhver anden dansker, antagelig med 3 måneders fængsel til følge, så kræver det faktisk en udredning. Der er jo kommet svar fra ombudsmanden, hvoraf det fremgår, at ombudsmanden

ønsker en nærmere undersøgelse — jeg kan forstå en tjenestemandundersøgelse.

Ministeren sagde i sin tid under debatten i 1968 til mig noget om, at stærke ord kunne komme til at volde smerte. Må jeg sige til ministeren, at falske ord, og det gælder for politikere som for embedsmænd, i alvorlige situationer kan komme til at volde en hel nation smerte. Men et folk finder sig ikke i det uendelige i falskhed og undertrykkelse. Se rundt på verden: verdens folk rejser sig i disse år, lige meget om man kan lide det eller ej, de rejser sig for at få frihed for undertrykkelse og udbytning. Bevares, der slås hårdt ned, når det sker. I Danmark er vi foreløbig nået til politiske kartoteker trods givne løfter om det modsatte, til knægtelse af ytringsfrihed og til politibrutalitets; for 30 år siden nåede vi til interneringer. I Grækenland og Spanien hedder kuren i dag kz-lejre og tortur, og i Vietnam og Indonesien dræbes store dele af befolkningerne. Men alligevel, når et folk vil have friheden, så får det den også, og så vil de, der har brugt de falske ord, en dag blive krævet til ansvar. Fremturer man herhjemme, kommer ansvarets dag også engang her.

Lad mig så til slut sige til dem, der farer rundt med trotyl- og maskingeværromantik, at hvis man vil kæmpe for bedre forhold herhjemme, må vi af det, der er passeret her, have indset, hvor effektivt der bliver sat ind fra regeringens side eller fra den side, der nu bestemmer over regeringen. Det er derfor absolut nødvendigt, at der handles med eftertanke, at der handles i nøje overensstemmelse med de progressive kræfter i hele folket, at man selv holder sig det, man mener er et ægte demokrati, for øje. Individuel terror og uoverlagte handlinger har i hele arbejderbevægelsens historie kun gavnet reaktion og magthavere, og det vil det også gøre i dag. Hvis vi vil kæmpe mod en stærkt organiseret reaktion, må vi gøre det velgennemtænkt og dygtigt; det andet gavner kun dem, som vi synes leder landet på en gal måde.

Kai Moltke: Statsministeren afgav jo en meget kategorisk erklæring her med hensyn til den juridiske side af sagen. Det indrømmes, og det var jo straks et fremskridt, at der måske fandtes visse bestemmelser i retsplejeloven, som man skulle se på, som

[Kai Moltke.]

man skulle undersøge. Hvis jeg skal begynde med den ende, ville det måske være en tanke, at man overvejede, at hvis en dommer afsagde en kendelse om, at der skulle foretages ransagelser, kunne man i det mindste tilsige den pågældende person til dette retsmøde og lade politiet ledsage ham til sin lejlighed, for jeg er da ikke sikker på, at man i tilfælde af, at den pågældende kunne bevise, at der intet nyt forelå, intet andet, end hvad der havde været offentliggjort i 1968 uden mindste påtale eller indgriben af nogen ansvarlig dommer på dette grundlag, ville være i stand til at afsige nogen kendelse om ransagning. Det er et enkelt punkt i retsplejeloven, der er tale om, og i de fremtidige sager — hvor jeg dog synes anklagemyndigheden står temmelig svagt — vil jeg da ikke håbe, at f. eks. den officer, der i Bornholms Tidende gav sin mening til kende om ufarligheden af de givne oplysninger, bliver afskåret fra at optræde som vidne ved, at han selv til den tid står som anklaget. Det ville dog sætte både domstole og retspleje i et noget særegent lys.

Dernæst til et par mere alvorlige ord om baggrunden. Det, som var galt, og dér, hvor det åbenbart glippede for både efterretningstjenesten og visse ansvarlige, var jo den uheldige historie med den central, som havde begravet sig under universitetet, og hvor ikke engang universitetets rektor vidste noget om, hvad der foregik. Jeg kan godt forstå, at når en sådan ting opstår, når alle blade slår noget sådant op — og det har jo sikkert været en vigtig central — så måtte der på en eller anden måde skaffes revanche. Men røbede man da ikke militære hemmeligheder, da man inviterede journalister fra de store anerkendte blade ned at se på åstedet, som ved denne lejlighed var afsløret? Jeg kan ikke indse, at man kan gøre forskel og sige, at gør man opmærksom på noget, som i 1968 har været offentliggjort, så bliver man stillet for anklagemyndigheden og for domstolen, men hvis man selv er med til bogstavelig talt at demonstrere faren, som vort fædreland befinder sig i, og inviterer journalister ned at se på en af de allermest hemmelige centraler, så er disse journalister og de, der indbød dem, sagesløse i den pågældende sag.

Der er mange ting, som man kunne fordybe sig i her, men jeg tror, man skal holde sig til det væsentlige. Somme tider trænger man til lidt lyrisk inspiration efter den ikke alt for opløftende debat her i folketingsalen, og jeg kom forleden dag til at mindes nogle linjer, som er skrevet af den tyske digter Heine: Jeg anerkender ethvert menneskes ret til at være og optræde stupidt, men det forekommer mig, at tyskerne har misbrugt denne ret.

Jeg kan ikke gøre for det, men jo mere jeg fulgte denne sag i alle dens etaper, des mere var jeg nødt til at give Heine ret. Nu kunne det ikke falde mig ind at sige, om det var efterretningstjenestens virksomhed, som fremkaldte disse minder om Heine hos mig, eller om det var mere ansvarlige personer, som fik mig til at mindes disse kloge og rigtige bemærkninger, men jeg må sige, at den konservative ordfører mindede mig om dem igen. Så vidt jeg kan huske, skrev hverken Vietnam-Solidaritet, Information eller Politisk Revy noget særlig konkret om disse militære centres art, som det var lovligt at bringe besked om i 1968. Men nu står minsandten den konservative ordfører, hr. Langkilde, og gør opmærksom på, at her drejer det sig om livsvigtige varslingscentraler. Sig mig engang, hvor er vi så henne? Her specificerer man opgaverne for centraler med angivelse af nogle byer på kortet. Ja men vil man så senere indkalde den konservative ordfører til at vidne om, hvorfra han har disse konkrete oplysninger om de pågældende centralers art?

Jeg bliver nødt til at slutte med et par bemærkninger om baggrunden. Vi tilstræber jo enhed i nordisk retspleje, og i fjor havde man en debat i det norske storting, hvor man oplæste et hemmeligt amerikansk cirkulære fra nordkommandoen. Hvad stod der her? Der stod først en skildring af, at hvis der opstod uro og krisetilstande, ville Amerika skaffe sig visse privilegier og opfordre myndighederne til at gribe ind, og så fortsættes der:

„Men hvis sådanne foranstaltninger skulle vise sig utilstrækkelige, eller dersom regeringen i vedkommende land skulle bede om hjælp, eller hvis USAs øverstkommanderende skulle være af den opfattelse, at regeringen i vedkommende

[Kai Moltke.]

land ikke er i stand til at slå en sådan uro ned i tide, kan de amerikanske styrker gå til en sådan aktion, som USAs øverstkommanderende anser for nødvendig, enten det sker på egen hånd eller i samarbejde med regeringen i det vedkommende land.“

Se, det er et dokument fra 1962, og det blev fremdraget i det norske storting den 17. juni i fjor, hvor landets forsvarsminister afgav en erklæring. Når nu hr. Gustavsen har taget sagen op i stortinget, burde det være muligt at få den belyst på ansvarligt plan. Er regeringens medlemmer og de tidligere regerings medlemmer vidende om, at der inden for den amerikanske del af NATOs overkommando her bogstavelig talt tilkendegives hensigter om at gribe ind med militær magt i de pågældende lande, hvor man eventuelt synes at forholdene udvikler sig utilfredsstillende?

Jeg står her med cirkulæret, og jeg skal gerne overlade det til statsministeren at studere; man har oven i købet en præference-liste over, hvor man først og fremmest skulle gribe ind. Her har vi igen spejlingen af flankestrategien. På førstepladsen står Norge, vort nordiske naboland, på andenpladsen Grækenland — dér har vi allerede indgrebet — som nr. 3 Tyrkiet, som nr. 4 Vesttyskland, som nr. 5 Frankrig, som nr. 6 Italien, som nr. 7 Nederlandene, som nr. 8 Belgien, som nr. 9 Luxembourg, og på tiendepladsen står Danmark. Hvad ved forsvarsministeren, hvad ved udenrigsministeren og landets regering om sådanne hemmelige amerikanske planer, som er afleveret og kontrolleret af den norske forsvarsminister? Hr. Ninn-Hansen kan jo ikke have noget direkte ansvar for det, eftersom denne plan blev udarbejdet i 1962, men kunne ministeren ikke tænke sig at henvende sig til sin norske kollega, som nu har haft et halvt års tid til at gennemgå disse dokumenter, og som ikke med ét ord har kunnet bestride disse truende kendsgerninger, som vi så prøvekørte i Grækenland, og som man prøver at true med at gennemføre i Italien, hvis urolighederne der skulle tage tilstrækkeligt omfang?

Det er baggrunden for denne sag. Det er her, der skal danses, og lad os så se, hvor meget der er holdbart, når domstolene under

de rigtige forhold og med de rigtige vidner kommer til at bedømme baggrunden for denne sag.

Formanden: Jeg minder om, at når citater bruges, må det klart fremgå, hvorfra citatet stammer.

Gert Petersen: En offentlig debat er forudsætningen for, at demokratiet kan fungere; det er alle i denne sal enige om. Men en offentlig debat må også betyde, at der ikke findes hellige køer, at alle forhold i samfundet kan inddrages under diskussion. Hvis man holder bestemte forhold udenfor, ja, så vil det sige, at den offentlige mening ikke kan gøre sig gældende dér, det vil sige, at demokratiet ikke kan fungere på de og de områder. Man kan se på andre lande, man kan se på dem både i vest og i øst, og dér ser man, hvordan meget væsentlige områder holdes uden for den offentlige debat. Vi ved naturligvis også, hvad det er ensbetydende med: det er ensbetydende med, at den mening, de tanker, som gør sig gældende i befolkningen vedrørende de spørgsmål, som holdes udenfor, ikke kommer til udtryk, de får ingen praktisk betydning, og resultatet bliver et mere eller mindre enevoldsstyre.

Herhjemme har vi i nogen udstrækning bedre forhold i den henseende end i de fleste andre lande. Jeg er for så vidt enig med, hvad en journalist, jeg tror, det var Erik Nørgaard, skrev i Politiken: at på mange måder er Danmark — og jeg ville føje til: de skandinaviske lande — en slags oase i en ret styg verden, hvad frihedsrettigheder angår. Dette være også sagt til nogle af de umiddelbart forudgående talere. Men Danmark bliver ikke ved med at henligge i denne fortrinlige tilstand, som aldeles ikke behøver at være udtryk for noget passivt, men for noget, der er i udvikling og i vækst. Danmark kan ikke opretholde den position, hvis vi ikke tager os i agt, hvis vi ikke bestandig er på vagt over for indgreb imod denne ytringsfrihed, imod de frihedsrettigheder, som den danske befolkning har tilkæmpet sig.

Kendsgerningen er jo, at der trods alt også er væsentlige områder, som holdes uden for den offentlige debat, eller som man i hvert fald meget gerne vil have holdt uden for den offentlige debat herhjemme, og jeg tænker

[Hert Petersen.]

først og fremmest på militæret. Jeg tror ikke, at der kan føres en virkelig seriøs offentlig debat om dansk forsvarspolitik, militærpolitik og sikkerhedspolitik, hvis ikke kendsgerningerne er på bordet, hvis ikke befolkningen ved, hvad det er, der foregår.

Man har forskellige paragraffer i sikkerhedsmæssig henseende i straffeloven, men jeg må dog sige, at man hidtil har været yderst tilbageholdende med at anvende dem. Jeg vil endda sige, at Danmark også på det punkt hidtil, med en tyk streg under hidtil, formodentlig har sat noget af en rekord. Vi har været meget tilbageholdende med at anvende sådanne paragraffer. Her står for øjeblikket på denne høje talerstol et menneske, der som ansvarlig redaktør for et ugeblad har offentliggjort fotografier af såkaldte NATO-depoter — jeg ville nærmere kalde dem tyske depoter — i Vestjylland og en række andre militære installationer, en offentliggørelse, som åbenbart i dag medfører, at der kaldes et strafferetligt ansvar ned over den syndiges hoved.

Hvorfor den tidligere regering har indtaget og tidligere administrative myndigheder for 3-4 år siden indtog et andet standpunkt, skal jeg ikke kunne svare på. Der kan være mange grunde til det. Der kan være den, at man har tænkt, man ikke ville give det parti og det blad den reklame, som en stærk omtale ville være, som anklager og sigtelser ville være. Der kan også være den meget fornuftige grund, at man har sagt: nå ja, den slags ting må man jo også kunne diskutere, og hvad udenlandske efterretningsvæseners angår, så ved de såmænd det dér i forvejen, fra det synspunkt har det ingen praktisk betydning, at det kommer frem, men fra den offentlige debats synspunkt kan det godt have en del betydning.

Nu har man åbenbart lagt den praksis om. Man har rejst sigtelser mod redaktører, som er fremkommet med oplysninger, der efter alt, hvad de vidste om hidtidig praksis, ikke skulle kunne medføre sigtelser.

Så siger man, at det er domstolene, der skal afgøre sagen, og det er da også rigtigt. Her er forholdet det — jeg tror, det var hr. Sigsgaard, der var inde på det — at hele sagen foregår for lukkede døre. Jeg kender udmærket begrundelsen, den er formelt

ganske i sin orden: når man rejser en sigtelse for spionage eller noget i den retning, har det noget med landets sikkerhed at gøre, og så må man naturligvis formelt og logisk også lukke dørene, når sagen behandles i retten. Men det får en række konsekvenser, som er blevet beskrevet heroppefra; jeg skal ikke gå nærmere ind på dem.

Jeg vil derimod pege på en anden konsekvens; det er den, at dommen bliver jo afsagt alligevel. Vi så her forleden i fjernsynet en diskussion mellem 4 redaktører, hvor de 2 af dem, den ene fra Jyllands-Posten, den anden fra Berlingske Tidende, bestandig affejede alle bebrejdelser mod politiet og myndighederne og regeringen fra Bente Hansens og Børge Outzes side med, at det var noget, domstolene måtte afgøre, nu måtte man afvente, hvad domstolene siger. Men det afholdt ikke de samme to redaktører, hr. Deleuran og hr. Lippert, fra at rette de voldsomste bebrejdelser imod Børge Outze og Bente Hansen, fordi de var kommet med de og de oplysninger. Hr. Lippert og hr. Deleuran havde afsagt dommen, de ville ikke vente på domstolene.

Når dagbladet Børsen kan skrive, at det er helt i sin orden, at folk som Bente Hansen bliver anbragt i kartoteker og registreret af politiet, for at man kan gribe ind over for dem i en anspændt situation, tage sine forholdsregler, så betyder det, at dagbladet Børsen har afsagt dommen; jeg kunne fortsætte med tallose eksempler fra dagspressen i denne tid. Dermed skaber man en atmosfære, hvor hele den borgerlige del af den offentlige mening har afsagt sin dom. Så kan det være meget godt, at domstolene kommer bagefter og det så viser sig, at der måske ikke var ret meget i hele sagen, som det allerede er begyndt at vise sig i Frölich-sagen, og som man også får indtryk af i den såkaldte trotylsag i Århus, hvor det ser ud til, at en række anklager har måttet trækkes tilbage; men det indtryk, som står tilbage, og som i disse uger er blevet befordret af en meget stor del af pressen og af offentlige personligheder, det er, at her foregår en lys-sky, landsskadelig virksomhed, og man kan være evigt forvisset om, at det indtryk skal nok holde sig også fremover, ganske uanset hvad domstolene siger. Det burde regeringen, det burde justitsministeren, det burde de forskellige efterretningstjenester

[Gert Petersen.]

have tænkt på, inden de tog de skridt, som blev taget. Desværre ved jeg ikke, om der ikke er i hvert fald nogle, som også har tænkt på det. I så fald må de bebrejdelser, vi må rette mod dem, blive langt stærkere, end det ellers ville have været tilfældet. Jeg vil i hvert fald gerne til slut rejse et par enkelte spørgsmål.

For det første brugte en af de omtalte redaktører i fjernsynsdiskussionen det udtryk, at venstreoppositionen ville undergrave landets udenrigspolitik. Jeg vil gerne have en helt klar erklæring fra regeringens side om, at vi er enige om, at det er fuldkommen legitimt at arbejde for en ændring af dette lands udenrigspolitik. Der har ikke på noget tidspunkt i den politiske debat herhjemme, som er foregået i denne sal og på dette plan, været talt om, at nogen prøvede på at undergrave dansk udenrigspolitik. Jeg synes, det er overmåde beklageligt, at et sådant udtryk og en sådan begrebsdannelse trænger ud i befolkningen; jeg håber meget, at man fra regeringens side vil tage afstand og tage klar afstand fra den.

Dernæst kan vi sikkert også blive enige om, at det er fuldkommen legitimt at arbejde på at ændre den eksisterende grundlov. Det er fuldkommen legitimt at arbejde på at ændre dens paragraffer om ejendomsret og en række af dens andre paragraffer. Metoden at ændre den på er naturligvis at anvende de bestemmelser, som er i grundloven, og eftersom alle i denne sal har skrevet under på den pågældende grundlov, er jeg helt overbevist om, at det består der også enighed om, og hvis nogen i denne sal benytter udtrykket „omstyrtet“, må det opfattes på mere lyrisk vis.

Dernæst er der noget, jeg egentlig gerne vil have at vide — og her kommer vi til en af sagens realiteter. Jeg vil ikke have at vide; hvad der foregår i de installationer, der er tale om her, og som er blevet mere eller mindre afsløret. Hvad der sker i Kejsergade, skal jeg ikke blande mig i; jeg skal blande mig i dansk udenrigspolitik og dansk for-

svarspolitik, i dansk politik i det hele taget, men hvad der sker lige netop på dette sted, skal jeg ikke blande mig i bortset fra ét punkt.

Forskellige efterretningschefer er i dagspressen blevet spurgt, om der foregår tapping af telefon- eller telegraf- eller telexkommunikation i Kejsergade. Jeg citerer fra Ekstra Bladet den 19. november i år. Journalisten siger:

„Spørgsmålet drejer sig ikke om den øvrige affære, kun om, hvorvidt borgerne kan være sikre på, at deres private meddelelser“

— underforstået via Kejsergade —

„ikke har kunnet tappes“,

og så svarer oberst Fournais:

„Jeg må afstå fra at besvare spørgsmål om det emne.“

Det er måske rimeligt, at en tjenestemand svarer sådan; jeg må stille det samme spørgsmål til justitsministeren, for det har relevans, og det har vi i denne sal fuldt ud lov til at rejse, og det har man så sandelig også ude i befolkningen: foregår der en tapping, som strider mod grundloven, som strider mod de regler, som er kendt for dette ting? Det må vi have svar på; det har i høj grad offentlig interesse.

Jeg vil slutte med en bemærkning om den artikel, som fandtes i Vietnam-Solidaritet, og som offentligheden herhjemme altså ikke måtte få at se. Jeg må i øvrigt lige gøre opmærksom på, at der er en del mennesker i Danmark, der får et norsk blad, som hedder Orientering, og deri findes hele historien — det er mere, for at efterretningsvæsenet og politiet også kan nå at få beslægtet Orientering. Det er vel nok lidt sent, det er for længst kommet ind i landet, man bør følge bedre med; man er altså åbenbart ikke helt effektiv.

Men derfra kender jeg sagen, og derfra ved jeg, at formålet med den pågældende artikel, som har ført til beslægtelighederne, helt klart er at påvise en bestemt forbindelse mellem dansk og amerikansk militær, mellem dansk efterretningsvæsen og amerikansk

[Gert Petersen.]

efterretningsvæsen. Det kan være, det er noget sludder, der står i det blad, det kan være, det er løgnagtigt — det er irrelevant. Offentligheden herhjemme må vide, hvordan det forholder sig med forholdet mellem Danmark og USA i militærpolitisk henseende. Holdes der væsentlige oplysninger ude, så kan offentligheden ikke føre en anstændig militær- og udenrigspolitisk debat, og derfor mener jeg, at man med beslaglæggelsen har gjort demokratiet og den offentlige debat en meget ringe tjeneste. Jeg spørger mig selv: Hvorfor forekommer disse beslaglæggelser netop nu, efter at man i årevis i virkeligheden har været særdeles tolerant i disse spørgsmål? Hvad er baggrunden for, at man griber ind netop nu? Jeg kan ikke frigøre mig for den parallel, at vi i De Forenede Stater i øjeblikket oplever en vicepræsident Agnew, som fortæller om, hvordan alle, der er uenige i USAs udenrigspolitik, i virkeligheden også er ude på at omstyrte det amerikanske system osv. osv. Jeg tror ikke, der er nogen direkte forbindelse i den forstand, at der er nogen derovre, der har taget telefonen og ringet op her, det tror jeg såmænd ikke om den danske regering og danske ministre, men der kunne være tale om, skal vi kalde det parallel tænkning på samme tid.

Justitsministeren (Thestrup): Det er blevet hævdet, at jeg i denne sag har dækket mig bag efterretningstjenesten. Jeg vil i den anledning gerne sige, at jeg flere gange klart har givet udtryk for, at beslaglæggelserne, ransagningerne og indledningen af undersøgelser mod forskellige personer i denne sag er sket på mit ansvar. Jeg har fået disse spørgsmål forelagt, og jeg har billiget, at de nævnte foranstaltninger blev iværksat. Måske tænker man på, at jeg har sagt, at mit kendskab til militære forhold er begrænset, og at afgørelsen om vigtigheden af at hindre udbredelsen af kendskab til militære anlæg har været truffet af mig, idet jeg støttede mig på de oplysninger, jeg havde fra militærets side. Det mener jeg er min pligt. Selvfølgelig skal jeg vedrørende sådanne oplysninger udøve et skøn, det har jeg også gjort, og efter mit skøn var det meget vigtigt at hindre udbredelsen af disse efterretninger. Jeg føler

mig derfor overbevist om, at jeg har handlet rigtigt med hensyn til dette.

Mine udtalelser om, hvem der er blevet registreret, er blevet bebrejdet mig. Det bebrejdes mig, at jeg har sagt, at de, der er ude på overdrevet, registreres. Jeg kan ikke se, at der er noget urigtigt heri. Min mening med det er, at kun de, der er under rimelig mistanke for ulovlig politisk virksomhed, herunder naturligvis først og fremmest voldelig omstyrtelse af forfatningen el. lign., registreres.

Jeg kan for at forebygge enhver misforståelse sige, at siden erklæringen af 30. september 1968 finder registrering af danske statsborgere ikke længere sted alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed. Det er klart, at vurderingen af, hvad der er rimelig mistanke for ulovlig politisk virksomhed, i første omgang træffes af selve den registrerende myndighed, nemlig efterretningstjenesten. Men denne registrering er jo efter bestemmelse af dette høje ting undergivet kontrol af et udvalg med amtmand Wamberg som formand og i øvrigt bestående af rigsarkivar, dr. phil. Hvidtfeldt, højesteretssagfører Jon Palle Buhl og højskoleforstander Engberg-Pedersen. Jeg kan derfor ikke erkende, at der ikke er den fornødne kontrol med politiets efterretningstjenestes registrering.

Der har været rettet spørgsmål om det udvalg, der har været nedsat for at stille forslag om undersøgelser mod personer ansat i politiets tjeneste. Jeg har modtaget betænkningen fra dette udvalg i oktober 1968, og i november udbad jeg mig udtalelser om de i betænkningen indeholdte forslag til en fremtidig ordning på dette område bl. a. fra rigspolitichefen, rigsadvokaten og Advokatrådet. Også strafferetsplejeudvalget, det udvalg, der er nedsat angående en revision af retsplejelovens 4. bog, 2. og 3. afsnit, er blevet bedt om en kommentar til betænkningen.

Netop i dag har jeg modtaget det sidste svar fra de hørte myndigheder. Dette svar er samtidig i kopi sendt til strafferetsplejerådet, og det vil nu være i stand til at komme med en endelig stillingtagen til de problemer fra betænkningen, som det er sagkyndigt i. Jeg kan love, at jeg, så hurtigt som muligt efter at jeg har modtaget en udtalelse fra strafferetsplejerådet, vil tage

[Justitsministeren.]

stilling til, hvordan den fremtidige ordning med hensyn til klager over politifolk efter min mening skal være. Jeg vil naturligvis holde folketinget orienteret herom.

Hr. Poul Dam fremsatte nogle efter min opfattelse interessante betragtninger over frihedens udstrækning. Jeg vil ganske kort hertil sige, at grundloven forudsætter, at den værnes mod angreb. Men vi så jo netop i den tid, det ærede medlem hr. Poul Dam omtalte, for ca. 30 år siden rundt omkring i Europas lande, at det var for sent at ville forsvare grundlovene, når selve angrebet mod dem rettedes, fordi forberedelserne var så langt fremskredne, at forsvar var umuligt. Der er ikke tale om det her i denne sag, her er det om åbenbarelse af ting, som militært mener det er nødvendigt at holde skjult.

Men jeg vil gerne i anledning af det, hr. Poul Dam sagde, nævne, at vi jo netop i dette høje ting i årene umiddelbart efter krigen gjorde et stort arbejde for, at lignende ting ikke skulle gentage sig i Danmark, for, at vi kunne være sikre på, at der ikke skete noget i denne retning. § 110 a i straffeloven er jo, som statsministeren nævnte det, en gammel bestemmelse, men også den tog vi ved den lejlighed frem og gik nærmere igennem, og også den kan naturligvis her have sin betydning.

Jeg vil gerne sige til fru Hanne Reintoft, at jeg står helt og fuldt ved mine udtalelser til Politiken. Jeg mener også, at det er klare udtalelser, og jeg kan udmærket godt herfra bekræfte, at jeg er fast besluttet på at bekæmpe enhver form for diktatur.

Vedrørende Dahl-Jensen-sagen må jeg sige, at den har jeg fra denne talerstol gjort så nøje og så omhyggeligt rede for, at jeg ikke kan sige mere uden at gentage mig selv; jeg vil henvise det ærede medlem til at læse mine udtalelser herom, hvis det ærede medlem ikke er i stand til at huske dem.

Må jeg sige i anledning af det spørgsmål, hr. Gert Petersen rejste, at forsvarsministeren, under hvem den pågældende sag hører, vil besvare det.

Forsvarsministeren (Ninn-Hansen): Til hr. Gert Petersens spørgsmål om, hvad der foregår i Kejsergade, kan jeg svare, at der foregår ingenting. Hr. Gert Petersen er for-

mentlig — selv om han på det tidspunkt opholdt sig i udlandet — bekendt med det svar, jeg gav hans partifælle hr. Kurt Brauer på spørgsmålet om Kejsergade, hvor jeg meddelte, at denne institution ville blive flyttet. Jeg kan tilføje, at siden det besøg, jeg aflagde i Kejsergade, som har været omtalt her i dag, er der ikke foregået noget i Kejsergade.

Jeg skal i øvrigt sige tak for de forskellige indlæg, der har været vedrørende det område, som jeg beskæftiger mig med. I betragtning af, at ikke alene statsministeren, men også ordførerne for de 5 partier har besvaret forespørgslen ved at sige, at en efterretningstjeneste er nødvendig, håber jeg, at tingets medlemmer vil have mig undskyldt, at jeg ikke går ind på at drøfte de mange påstande, der er fremsat af enkelte medlemmer her, og de påstande, der er fremsat i pressen. Jeg er selvfølgelig ganske enig i den opfattelse, som de 5 partiers ordførere har gjort gældende, nemlig at en efterretningstjeneste er nødvendig, og jeg vil også gerne takke hr. Kjeld Olesen, hr. Langkilde, hr. Ib Thyregod og hr. Nordqvist for den måde, hvorpå de afviste angreb, der er fremsat over for den efterretningstjeneste, som jeg har ansvaret for.

Jeg synes, at hr. Kjeld Olesen i de bemærkninger, han fremsatte, på en meget præcis måde afviste påstande, der har været fremme om politistat, angreb, der har været fremme imod efterretningstjenesten, og jeg synes også, hr. Kjeld Olesen kom med nogle meget interessante betragtninger om den nye generations indstilling. Jeg vil gerne sige, at det var med så stor glæde, jeg hørte hr. Kjeld Olesens bemærkninger, at jeg i og for sig kun med ulyst beskæftiger mig med den sidste halvdel af talen, men jeg gør det, fordi det ellers ville kunne misforstås.

Hr. Kjeld Olesen talte om, at de to implicerede ministre ville dække sig, og sagde også, at vi havde medvirket til en dramatisering af begivenhederne. Nu ville jeg have foretrukket udtrykket „de to ansvarlige ministre“, og dermed har jeg jo i og for sig besvaret det, som hr. Kjeld Olesen omtalte. Der skal ikke være nogen tvivl om ansvaret, og jeg vil gerne tilføje, at da det, det drejer sig om, er forsvarsmæssige interesser, er ansvaret selvfølgelig størst hos mig.

[Forsvarsministeren.]

Jeg kan heller ikke se, at der er foretaget noget, der kan ændre dette billede. Hr. Kjeld Olesen henviste til en udtalelse i Ekstra-Bladet, men fik ikke læst den næste sætning med, og den synes jeg dog vi bør have med for at få det rigtige billede af dette spørgsmål om, hvorvidt man vil vedgå et ansvar eller ej. Derfor vil jeg gerne i fortsættelse af det, hr. Kjeld Olesen sagde, citere videre. Ekstra-Bladet stiller spørgsmålet:

„Er det ikke en nem måde at skubbe det parlamentariske ansvar fra sig på?“ Mit svar lyder:

„Nej, det var naturligvis på mit ansvar, forsvarschefen kom til stede. Men med hensyn til den saglige vurdering af sagen stemmer denne fremgangsmåde fuldstændig med alt, hvad vi i øvrigt har inden for statsadministrationen.“

Det, det drejer sig om, var, at jeg bad forsvarschefen møde over for den dommer, der skulle tage stilling til ransagning, tage stilling til beslaglæggelsen. Jeg ved ikke, om hr. Kjeld Olesen mente, at det var rigtigere, at jeg selv mødte, men ministre kunne jo få ret travlt, hvis det i forbindelse med rejsning af sager skulle være sådan, at vi personlig mødte. Jeg mener også, det er i overensstemmelse med den lov, vi har — det er jo den nugældende forsvarslov — at jeg bad forsvarschefen om at komme til stede. I lovens § 3 står der:

„Forsvarschefen er over for forsvarsministeren ansvarlig for, at de militære sikkerhedsbestemmelser overholdes.“

Derfor synes jeg, det var ganske korrekt, at forsvarschefen gav møde. Jeg tror ikke, hr. Kjeld Olesen nævnte andre eksempler på, at der skulle være gjort noget forsøg på at dække mig bag den ene eller den anden embedsmand, og det har i hvert fald ikke på noget tidspunkt været hensigten.

Med hensyn til dramatiseringen af begivenhedsforløbet skal jeg kun sige, at hverken justitsministeren eller jeg har ansvar for, hvad man siger i radio og fjernsyn og skriver i aviserne. Vi har selv fremsat udtalelser, og jeg vil selvfølgelig stå ved de udtalelser, jeg har fremsat; jeg mener ikke, der er noget i disse udtalelser, der betyder, at man dramatiserer sagen. Jeg har vistnok sagt, at jeg anså tendensen i trotylsagen

for alvorlig, og jeg tror, vi har samme opfattelse, nemlig at det i hvert fald er en fremgangsmåde, vi ikke synes om bliver anvendt.

Der blev nævnt besøget i Kejsergades kælder; det var jo netop et forsøg — og jeg tror et rigtigt forsøg — på at afdramatisere noget ved at sige ja til de journalister, der kom til stede — de var ikke inviteret — at sige til dem, at de kunne gå ned og se, hvad der foregik, og altså også kunne se, at der ikke foregik den telefonaflytning, der har været omtalt.

Hr. Nordqvist rejste spørgsmålet, om man ikke kunne foretage begrænsninger, om man ikke havde klassificeret for højt, og om man ikke kunne begrænse fotograferingsforbuddene. Spørgsmålet om klassifikationer vil jeg da meget gerne se på. For selvfølgelig er vi ganske enige om, at man ikke skal søge at klassificere mere, end det er nødvendigt. Man skal ikke søge at holde mere hemmeligt, end man bør og kan holde hemmeligt.

Jeg kan ikke sige fuldt ud ja til, at vi ophæver fotograferingsforbuddet. Vi har i praksis undladt at rejse tiltale i en række tilfælde, der har været forelagt mig, hvor der så givet var sket overtrædelse af forbuddet, men hvor vi ikke fandt det rimeligt at anlægge sag; men der kan blive tilfælde tilbage, hvor vi er nødsaget til at hensyn til de pågældende installationers beskyttelse at have et sådant forbud. Sagen har jo ofte været fremme i debatten, har også været fremme her i tinget; den var bl. a. fremme i et spørgsmål den 4. oktober 1967; det var en sag fra Anholt, der blev nævnt sammen med en anden sag, hvor der var foretaget en fotografering af radaranlæg på Anholt, og hvor den pågældende journalist var blevet sigtet, i øvrigt i et lukket retsmøde, hvad der også blev omtalt. Men jeg må sige, at jeg er ganske enig i det svar, den daværende forsvarsminister dengang gav, hvor han sagde — det findes i Folketingstidende 1967-68, 1. samling, sp. 71:

„Hvad angår sagen mod den journalist, som tog et billede af Anholt havn med radartårnet i baggrunden og bagefter lod billedet offentliggøre i et dagblad, er denne sag efter min mening af en helt anden karakter. Dels fremgik det af billedteksten i dagbladet, at den pågæl-

[Forsvarsministeren.]

dende var helt klar over, at radartårnet ikke måtte fotograferes, og at han således overtrådte gældende lov, dels forelå der en sikkerhedsmæssig kompromittering af et af vore militære anlæg, idet fotografier af et radartårn kan afsløre radarens styrke og rækkevidde.“

Således var svaret dengang, og jeg synes, det var rigtigt. Der er visse ting, vi er nødsaget til at beskytte, og det gælder selvfølgelig i særlig grad varslingsanlæggene, hvis betydning jeg tror vi alle mener er meget stor, og hvor det jo har vist sig også ved begivenheder, der ikke ligger langt tilbage i historien, at de efterretninger, vi kunne få, havde en meget væsentlig betydning for vores vurdering af både, hvad vi skulle gøre, og hvad vi ikke skulle gøre.

Derfor er vi, når vi ser på disse grænser, der selvfølgelig er vanskelige at sætte, for, hvornår man skal hemmeligholde noget, hvornår man skal rejse tiltale for et brud på hemmeligheden, nødsaget til navnlig at se på den beskyttelsesværdige interesse. Jeg mener, at varslingsanlæggene er noget af det, vi har den allerstørste interesse i at beskytte, fordi det kan være katastrofalt, hvis en modstander får et sådant kendskab til disse varslingsanlæg, at de sættes ud af funktion, hvilket jo også kan ske på anden måde end ved direkte krigsmæssige midler, f. eks. ad elektronisk vej. Derfor er det ikke bare et spørgsmål om, hvorvidt man har på fornemmelsen, hvor anlæggene ligger, det er også et spørgsmål om, at der er et sådant ukendskab til enkeltfunktionerne, at der ikke er et fuldstændigt kendskab til anlæggene. Det er svært, det ved vi, at holde noget hemmeligt her i landet. Jeg tror dog, det kan lykkes med de vigtigste installationer; jeg mener også, vi har set et bevis på det i forbindelse med disse sager. Hensigten har jo været — det er direkte udtalt — at afsløre varslingsanlæggenes system. Jeg kan imidlertid se, at denne afsløring indeholder så mange fejl, at jeg mener at kunne sige, at der er en mening med, at disse anlæg fortsat er omgivet med hemmelighed.

Forespørgeren (Kjær Rasmussen): Tinget har naturligvis krav på at kende de spørgsmål, som jeg uddelte til ministrene for ca. 3 timer siden. De lød:

1 a) Har regeringen eller dens medlemmer på noget tidspunkt, siden Kejsergadesagen først dukkede op, modtaget nogen henvendelse — direkte eller indirekte — fra amerikanske myndigheder, herunder CIA og NSA? Ja eller nej? I bekræftende fald hvilke?

1 b) Har danske militær- eller politimyndigheder på noget tidspunkt, siden Kejsergadesagen først dukkede op, modtaget nogen henvendelse — direkte eller indirekte — fra amerikanske myndigheder, herunder CIA og NSA? I bekræftende fald hvilke?

2) I Orientering i Danmarks radio i tirsdags — og for øvrigt også her i tinget i dag — oplyser justitsministeren, at han definerer personer på det „politiske overdrev“ som dem, der af efterretningstjenesten med føje mistænkes for at overtræde straffeloven, og at alle sådanne naturligvis bliver registreret. Til den ende var der også nogle spørgsmål.

a) Hvad er regeringens begrundelse for, at personer, som med føje mistænkes for overtrædelse af straffeloven, ikke skal indbringes for domstolene, så mistanken kan efterprøves, men at det alene afhænger af efterretningstjenestens skøn?

b) Hvor mange registreringer er efter den 30. september 1968 blevet slettet fra kartotekerne?

c) Hvorfor er personalet i politiets efterretningstjeneste siden 1967 steget fra 60 til 100 mand?

d) Hvorfor er omkostningerne for efterretningsvæsenet ikke faldet siden den 30. september 1968, og hvor meget er de steget?

e) Hvor mange domme om ulovlig politisk virksomhed er der siden 30. september 1968 blevet afsagt ved domstolene?

f) Hvilken kompetence har kontrolrådet med hensyn til militærets hemmelige kartoteker (som ifølge forsvarsministeren forvaltes efter de samme retningslinjer som politiets)?

g) Vil ministeren redegøre for, hvilken garanti man har for, at efterretningstjenesten ikke arbejder med andet kartoteksmateriale end det, man lader det såkaldte kontroludvalg få adgang til?

3) Vil regeringen drage omsorg for, at en uvildig instans udpeget af rektoratet og studenterrådet ved Københavns universitet

[Kjær Rasmussen.]

får lejlighed til at undersøge til bunds fhv. rektor Carl Iversens og kurator Kochs ansvar for den militære efterretningstjenestes infiltration på Københavns universitet?

4) Vil regeringen drage omsorg for, at professor, dr. jur. Stephan Hurwitz får mulighed for at undersøge til bunds, hvem der er ansvarlig for, at post- og telegrafvæsenet er blevet benyttet som dækorganisation for det militære efterretningsvæsen (således som det jo bl. a. fremgår af kurators udtalelse)?

5) Vil regeringen give offentligheden anledning til at undersøge kabelforbindelserne mellem det militære knudepunkt i Kejsergade og post- og telegrafvæsenet i Købmagergade?

6) Vil regeringen drage omsorg for, at der sker almindelig retsforfølgelse for åbne døre af de efterretningsfolk, som efter at have afhentet kompromitterende materiale fra kælderen i Kejsergade kørte en betjent ned og flygtede?

7) Vil regeringen redegøre for, hvilken garanti man har for, at der kun foretages telefonaflytninger i henhold til dommerkendelse?

8) Hvorfor rejses der ikke tjenestemandssag mod civilpolitinspektør Dahl-Jensen, der har vildledt justitsministeren om forløbet af demonstrationen ved den amerikanske ambassade den 27. april 1968, og som bevisligt har aflagt falsk vidnesbyrd for retten i denne sag?

9) Hvilke foranstaltninger har regeringen truffet for at hindre, at provokatører i politiets tjeneste fremover medvirker ved lovlige politiske demonstrationer, således som det f. eks. skete under demonstrationen ved den amerikanske ambassade den 27. april 1968?

10) Hvorfor rejses der ikke tjenestemandssag mod den eller de ansvarlige for politiets udlevering af amerikanske desertører og politiske flygtninge (bl. a. Ted Price) til vesttyske myndigheder, idet denne udlevering strider såvel imod flygtningekonventionen, som Danmark har ratificeret, som imod 1952-loven — helt bortset fra det nok så væsentlige, at den strider mod enhver anstændighed?

Og det sidste spørgsmål:

11) Vil regeringen forklare, hvorfor man har

rejst tiltale mod Vietnam-Solidaritet, Politisk Revy og Information, når man ikke har rejst tiltale mod regeringsorganet Politiken, der med sin minutiøse beskrivelse af installationerne i Kejsergadekælderen er det eneste blad, der tilnærmelsesvis opfylder straffelovens forudsætninger for tiltale?

Jeg synes, at tinget havde krav på at få de spørgsmål, som ministrene nu i ca. 3 timer har haft mulighed for at forberede svar på, besvaret. Det er sikkert ikke undgået nogens opmærksomhed, at der ikke er blevet svaret på spørgsmålene.

De seneste dage har jo vrimlet med justitsministerielle tilkendegivelser af, at de ansvarlige politikere er inkompetente, og at man derfor må overlade alle egentlige afgørelser til efterretningscheferne. Ministrenes tale her i dag siger i virkeligheden det samme. Beslutning om beslaglæggelse af blade og tidsskrifter må overlades til efterretningsfolkene, for kun de kan bedømme, om indholdet er af vigtighed for landets sikkerhed. Beslutning om ransagninger på redaktioner og i private hjem må overlades til efterretningsfolkene, for kun de kan bedømme, om det er nødvendigt. Beslutning om telefonaflytninger det samme: stillingtagen til, om nogle med føje kan mistænkes for ulovlig politisk virksomhed, overlades også til efterretningstjenesten. Den ansvarlige minister kan kun nikke til det hele. Han avancerede nemlig aldrig til mere end underkorporal.

Hele systemet bygger på en ubegrænset tillid til efterretningsfolkene. Hvad er det for folk, som man tør vise en sådan tillid? Ja, det skal jeg prøve på at komme tilbage til om lidt. Først vil jeg lige præcisere, at den eneste garanti for, at der ikke drives telefonaflytning langt ud over, hvad der hjemles efter dommerkendelse, er tillid til efterretningsfolkene. Den eneste garanti for, at man ikke benytter brevcensur langt ud over, hvad der hjemles efter dommerkendelse, er tillid til efterretningsfolkene. Og den eneste garanti for, at man ikke spionerer telegrammer og telexmeddelelser ud over, hvad der hjemles efter dommerkendelse, er tillid til efterretningsfolkene. Og den eneste garanti for, at man ikke registrerer folk i hemmelige politiske kartoteker uden for kontrolrådets optimale kontrolmuligheder og uden for regeringens ret-

[Kjør Rasmussen.]

ningslinjer, er — en gang til — tillid til efterretningsfolkene.

Hvad er det så for efterretningsvæsener, man tør vise en så ubegrænset tillid i et påstået demokratisk samfund? Først er der politiets efterretningstjeneste. Af hele striben af chefer for denne tjeneste er kun én kommet fra stillingen, uden at det er sket i forbindelse med en skandale. Lad mig blot nævne grosserer Nielsens forgænger, Brix, som bl. a. installerede lytteapparater hos sine naboer, for slet ikke at tale om denne efterretningstjenestens samarbejde med besættelsesmagten under den anden verdenskrig.

Dernæst er der hærens efterretnings-tjeneste; den har jo ligefrem tradition for at forberede statskup. Jeg vil opfordre til, at man læser professor Tage Kaarsteds bog om påskekrisen, statskuppet i 1920. Det fremgår klart, at det var chefen for hærens efterretningstjeneste, der stod bag dette kup mod den radikalt ledede regering Zahle. Oberst Erik With, Fournais' forgænger i embedet, modarbejdede på enhver måde regeringens udenrigs- og forsvarspolitik; han knyttede solide forbindelser til fremmede landes legationer, han spandt et konspiratorisk net af officerer, udenlandske diplomater, erhvervsfolk og repræsentanter fra hoffet med det udtrykkelige formål at vælte regeringen, og han fandt personlig frem til højesteretssagfører Liebe som en ansvarlig og villig leder af dette kupministerium.

Eller lad os tage oberst Fournais' umiddelbare forgænger, oberst N. B. Schou, som var chef for hærens efterretningstjeneste, dengang Kejsergadecentralen — det var i øvrigt under regeringen J. O. Krag — blev etableret. Omkring dette tidspunkt finder vi oberst Schou som vitterlighedsvidne og mellemmand i en yderst delikat transaktion. En dansk statsborger, en notorisk kriminel, med en yderst blakket fortid laver en kontrakt med en libanesisk statsborger, en vis hr. A. P. Nassif, hvem man vel kunne kalde for en notorisk svindler, som bl. a. har holdt Københavns kommunes økonomidirektør, Jørgen Paldam, for nar, og som har svindlet og bedraget i årevis her i landet, uden at politiet, end ikke det ellers så emsige fremmedpoliti, har rørt en finger.

Denne hr. Nassif indgår den 22. april 1964 en kontrakt med omtalte danske statsborger med den yderst blakkede fortid. Kontrakten lyder på en handel med mere end tvivlsomme værdipapirer til en påstået værdi af 10 mill. schweizerfrancs, og daværende chef for hærens efterretningsvæsen, oberst N. B. Schou optræder med egenhændig underskrift som vitterlighedsvidne og mellemmand.

Ja, jeg kan godt forstå, at de herrer nuværende og tidligere ministre lader og ser ud, som om de aldrig har hørt om denne sag, men jeg kan forsikre dem for, at det er ikke den eneste, efterretningsfolk har været blandet ind i, og som de ansvarlige politikere er uvidende om. Vi skal nok skaffe os lejlighed til også i fremtiden at gøre noget mere ud af disse sager her.

Men det er altså disse folk, man forlanger at vi skal nære ubegrænset tillid til, det er disse folk, der skal administrere det borgerlige formelle demokrati efter forgodtbefindende. Man tør nok sige, at alle erfaringer med de forenede efterretningsvæsener og deres chefer peger på, at vi trygt og roligt kan have ubegrænset tillid til de direktiver, de giver regeringen, herunder justitsminister Thestrup!

Jeg har også nogle bemærkninger til de forskellige indlæg. Jeg bemærkede, at statsministeren undgik at svare på, hvorfor der er manglende vilje til efterforskning af højtstående embedsmænds ansvar for militær infiltration på universitetet. Jeg synes, statsministeren skulle gøre rede for dette forhold her fra talerstolen.

Endvidere statsministerens omgang med § 110 a. Statsministeren siger, at denne paragraf tjener til beskyttelse af de hemmeligheder, der skal beskyttes. Ja men det er dog højt fantastisk, for de anlæg, det hele drejer sig om, er jo kendt. De har været gengivet i nøjagtig beskrivelse i regeringsbladet Politiken, således som jeg var inde på det før.

Hr. Kjeld Olesen beklager, at venstre-socialisterne rejser debatten her i dag. Jeg kan da spørge hr. Kjeld Olesen, hvorfor i alverden han så ikke selv har gjort det, der har jo været tid nok. Men grunden er jo nok, at socialdemokratiet har for stort et medansvar for det, vi her i dag debatterer. Det hjælper ikke hr. Kjeld Olesen, at

[Kjær Rasmussen.]

han står her og læser op af det socialdemokratiske principprogram. For det var jo ikke arbejdsprogrammet, hr. Kjeld Olesen havde fat i, det kunne jeg nok høre; dette er nemlig affattethed i overensstemmelse med det borgerlige samfunds såkaldte saglighed og såkaldte realisme. Men hr. Kjeld Olesen leverer egentlig beviset for, at oplysningerne om politisk registrering er vildledende. Hr. Kjeld Olesen siger jo, at de hemmelige kartoteker blev afskaffet ved regeringens erklæring sidste år. Så meget er det altså lykkedes for regeringen at bilde ikke alene befolkningen, men også ordføreren for landets største parti ind, at der ikke mere finder nogen registrering sted.

Hr. Langkilde siger, at hr. Kjær Rasmussen altid optræder som en lærer, der taler til en endog meget tung klasse. Det er da muligt, men så må jeg lige sige til hr. Langkilde, at han efter det, jeg kan finde ud af, absolut ikke sidder øverst i den klasse. Hr. Langkilde siger om beslaglæggelserne, at han ikke vil tage stilling til fortolkningen af straffelovens § 110 a, hvorpå han bruger det meste af sit indlæg til at fremsætte betragtninger, der skal benyttes som grundlag for en sådan fortolkning.

Hr. Nordqvist siger, at jeg taler om, at vi lever i en politistat. Jeg tror nu nok, at hvis hr. Nordqvist havde hørt rigtig godt efter, ville han have fundet ud af, at jeg hele vejen har talt om politistatsmetoder.

Og kort til hr. Poul Dam, som siger, at hr. Kjær Rasmussen ikke udgør nogen risiko for det bestående samfund. Efter at have hørt hr. Poul Dams indlæg her i dag, må jeg konstatere, at han og hans parti slet ikke udgør nogen risiko for det bestående samfund, for hr. Poul Dam var jo idel rundhed og venlighed over for det herskende samfundssystem, det demokratiske system, som han udtrykte sig. Så nøjsomme er vi andre ikke, når vi snakker om demokrati.

Ja men vi må tilbage til disse kartoteker. Den 30. september 1968 udsendte regeringen en erklæring om, at registrering af danske statsborgere ikke længere måtte finde sted alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed. Siden har jeg og enkelte andre her i tinget spurgt og spurgt om denne erklærings reelle indhold; hver gang er vi blevet henvist til regeringserklæringen, og det samme er

befolkningen, stærkest under TVA-høringen den 17. april i år, hvor forsvarsministeren ifølge det stenografiske referat sagde — jeg citerer fra den publikation, der hedder „NATO — en TVA-høring“:

„Selvfølgelig foretages der ikke politiske registreringer; og det er ikke rigtigt, at NATO giver os pligt til at foretage sådanne registreringer.“

Men stærkt trængt af de sidste ugers begivenheder lader justitsministeren noget af sandheden komme for en dag i et interview i Information den 8. november, og den endelige sandhed afsløres i et interview med justitsministeren i „Orientering“ i Danmarks radio i tirsdags. Jeg citerer fra radiointerviewet:

„Jeg kan sige“
— siger justitsministeren —

„at personer, der med føje mistænkes for ulovlig virksomhed, naturligvis hører til dem, der bliver registreret.“

„Hvem er det, der skal mistænke de personer?“

spørger radioreporteren. Og justitsministeren svarer:

„Hvem der skal mistænke dem? Det er naturligvis den myndighed, vi har. Det er efterretningstjenesten.“

Justitsministeren bliver også spurgt, hvad der er ulovlig virksomhed, og han svarer hertil:

„Det er overtrædelse af straffeloven.“

Endelig bliver ministeren spurgt, om der skal være dom for, at der er sket noget ulovligt. Justitsministerens svar lyder:

„Nej, så ville det jo være ganske overflødigt, så står de jo i strafferegisteret.“

Sandheden er altså, at på trods af regeringserklæringen af 30. september 1968 er det stadig overladt til efterretningstjenestens vilkårlige skøn, hvilken politisk virksomhed der skal registreres, fordi det er overladt til efterretningstjenesten alene at afgøre, hvilken virksomhed der med føje kan mistænkes for at være ulovlig.

Vi fik forleden i en TV-udsendelse at vide af nogle borgerlige redaktører, at vi burde være glade for at leve i et demokrati, hvor spørgsmålet om lovlighed eller ulovlighed er overladt til domstolene og ikke til administrationens vilkårlige skøn. De borgerlige redaktører henviste til de politi-

[Kjør Rasmussen.]

stater, hvor det er administrationen, f. eks. politiet, der afgør, om en virksomhed er lovlig eller ulovlig. Jeg er i den mærkelige situation, at jeg kan give de borgerlige redaktører ret. Det er en politistat, der lader spørgsmålet om, hvorvidt en person med føje kan mistænkes for at have overtrådt straffeloven, afgøre af politiet uden domstolskontrol. Det er netop det, der sker i Danmark i dag ifølge justitsministerens egen forklaring til Danmarks radio.

Hvis der overhovedet havde været reelt indhold i regeringserklæringen af 30. september 1968, hvor der udtrykkelig sættes skel mellem lovlig og ulovlig politisk virksomhed, måtte det være domstolene og domstolene alene, der skulle sætte dette skel, således som det også bør være ifølge vor konstitution. Hvis det efter regeringserklæringen stadig var overladt til efterretningstjenesten selv at sætte skellet, var der jo intet sket i forhold til tiden før erklæringen. Nu får vi at vide, at der intet er sket med efterretningstjenestens magt til uden domstolskontrol at afgøre, om en virksomhed er lovlig eller ulovlig. Alligevel har regeringen i dette ting over for befolkningen, hver gang spørgsmålet er bragt på bane, henvist til erklæringen, som om der med den var indført en ny praksis. Det er det, vi kalder for vildledning af folketingset og vildledning af befolkningen.

Man henviser til kontrolrådet, som nu skal sikre, at der ikke finder registrering af lovlig politisk virksomhed sted. Det er altså kontrolrådet alene, der skal efterprøve efterretningstjenestens registreringer. Ja men det var jo også tilfældet før regeringserklæringen af 30. september 1968. Regeringserklæringen er altså ikke andet værd og ikke mere værd end den lap papir, hvorpå den er offentliggjort.

Jeg kan af gode grunde ikke nære nogen mistillid til de 4 personer, der sidder i kontrolrådet — jeg kender dem ikke personligt — men jeg vil spørge dem: vil de virkelig sidde i vort såkaldte demokrati som

en overhøjesteret, en domstol, der skal kontrollere, om politiet med føje mistænker personer for at have overtrådt straffeloven, uden at proceduren ved denne domstol er offentlig, uden at den anklagede er beskyttet af de almindelige retsplejeregler, uden at afgørelserne — altså kontrolrådets domme — bliver offentligtgjort og tilgængelige, og uden at nogen kender præmisserne for afgørelserne? For det er jo dette udemokratiske spil, de 4 mennesker i kontrolrådet har påtaget sig at spille. Jeg tvivler som sagt ikke på deres personlige hæderlighed. Jeg tror også gerne, at de gør et effektivt stykke arbejde, men jeg anklager dem for at have fortsat deres arbejde uændret efter regeringserklæringen af 30. september 1968. Hvis der skulle være alvor i erklæringens udtrykkelige krav om, at der nu skulle skelnes mellem lovlig og ulovlig virksomhed, burde kontrolrådet i netop demokratiets navn have nægtet at påtage sig en hemmelig domstols opgave og i stedet for henvist sagerne til afgørelse ved de offentlige domstole, hvor den anklagede, den med føje mistænkte, dog nyder nogen retsbeskyttelse.

At der andre steder i samfundet falder administrative afgørelser, kommer ikke denne sag ved. Kun i politistater er det administrationen, der afgør, om straffeloven er overtrådt. Ved at fortsætte arbejdet i kontrolrådet uændret og ved at lade arbejdet fortsætte uændret har rådets medlemmer og regeringen indladt sig på direkte politistatsmetoder. Ved justitsministerens sidste oplysninger er det blevet afsløret, hvad konsekvenserne af disse politistatsmetoder er. Personer mistænkes for med føje at have overtrådt straffeloven, de registreres i hemmelige kartoteker, hvis brug ingen uden efterretningstjenesten kender noget til, men de får ikke lov til at forsvare sig ved domstolene.

Jeg synes ikke, vi kan afslutte denne sag, uden at tinget på en eller anden måde har tilkendegivet sig, og jeg skal derfor tillade mig at fremsætte følgende forslag om motiveret dagsorden:

[Kjær Rasmussen.]

„Idet folketinget

— tager afstand fra politiets optræden i sagerne mod Politisk Revy og Vietnam-Solidaritet

— og konstaterer, at regeringens erklæring af 30. september 1968 om efterretningstjenesternes registrering på grundlag af politisk virksomhed på baggrund af justitsministerens seneste offentlige udtalelser må anses for vildledende — samt erkender sin manglende mulighed for effektivt at kontrollere efterretningstjenesternes virksomhed, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Før vi går over til anden omgang, afvikles en række korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Jeg kan desværre ikke takke forsvarsministeren for det svar, han gav mig. Jeg synes, det mindede lidt om princippet god dag mand, økseskaft.

Jeg spurgte ikke om, hvorvidt stationen, eller hvad det nu er i Kejsergade, var nedlagt. Som forsvarsministeren selv fint antydede, så ikke bare burde jeg vide det, men jeg ved, at forsvarsministeren har svaret sådan tidligere.

Det er klart, at der formodentlig ikke sker noget i Kejsergade nu, hverken noget godt eller dårligt, og det er også klart, det har vi fået at vide helt artikulert — dér er dog et klart svar — at der ikke sker nogen telefonaflytning nu — der sker nemlig ikke noget som helst — men også at der ikke er sket nogen telefonaflytning tidligere. Men det, jeg spurgte om, var noget andet. Jeg citerede et spørgsmål fra dagbladet Ekstra Bladet, hvor der blev spurgt, hvorvidt borgerne kunne være sikre på, at deres private meddelelser ikke har kunnet tappes. Ikke har kunnet tappes — det er vistnok en perfektum passiv form. Det afgørende i denne forbindelse er, at det er perfektum, det er fortid. Altså, jeg spurgte: hvad foregik der? Jeg ønsker ikke at forske i de militære hemmeligheder, ej heller forsvars-

ministerens, men jeg efterlyser et klart svar på et spørgsmål, jeg skal formulere helt klart: skete der via centralen i Kejsergade en tapning af kommunikationer af den ene eller anden art, en tapning, der ikke er hjemlet i grundlovens § 72?

Jeg vil meget gerne have et svar på det spørgsmål. Der er blevet spurgt om det af en lang række journalister. De har spurgt forskellige embedsmænd, de har ikke kunnet få noget svar, man har ikke villet udtale sig. Det havde været meget nemt at sige nej. Dette manglende nej giver en mistanke om, at der er foregået en sådan tapning, det vil sige, at der er foregået tapning uden dommerkendelse.

(Kort bemærkning)

Hanne Reintoft: Justitsministeren forsikrede mig om, at han til enhver tid ville bekæmpe diktatur. Det havde jeg da også regnet med. Vi er vel endnu ikke så langt ude, at det kræver forsikringer.

Det, jeg spurgte om, stod i det interview i Politiken i sommer, hvor ministeren havde dette med, at der kunne komme tilstande som lige før Hitler, og at der måske kunne komme en diktator. Det er det, jeg gerne vil til bunds i.

Op så må jeg medgive ministeren, at det er uendelig pinligt, at vi skal blive ved at stå her og diskutere, hvorvidt ministeren eller en af hans højeste embedsmænd taler sandt. Nu har jeg fremdraget et nyt eksempel, som der ikke er talt om før her i tinget, hvor denne højere politiembedsmand under vidneansvar har forklaret, at den store politistyrke var udkommanderet, fordi man ad hemmelige kanaler havde hørt om, at der var farlige begivenheder i vente, og der ligger et brev underskrevet af justitsminister Knud Thestrup, hvor der står, at det var ikke anledningen til den store politistyrke, man havde ikke fået at vide, at der var farlige ting i vente. Jeg må da kunne få et svar. Hvad er det, der er så odiøst ved den sag, at vi ikke kan få den ud af verden?

Endelig synes jeg, det er et beskedent krav til en regering med så mange jurister at få svar på, om retsplejelovens § 759, stk. 3, blev overholdt, da man ransagede på Politisk Revy.

Formanden: Hr. Kai Moltke har ordet for en kort bemærkning, og vi går derefter over til talerrækken.

(Kort bemærkning).

Kai Moltke: Det, som kalder mig på talerstolen, er formandens anmodning om at citere de ting, jeg oplæste her fra talerstolen. Det skal jeg da med glæde gøre, for jeg tror, sagen fortjener opmærksomhed og undersøgelse.

De pågældende dokumenter, som jeg citerede, blev offentliggjort af det norske blad *Orientering* i juninummeret 1967. De blev forelagt af daværende stortingsmand Finn Gustavsen den 13. juni 1968 og blev besvaret af forsvarsministeren den 17. juni 1968. Det er altså det kildemateriale, jeg bygger på, og det bringer mig ind på en anden tanke: mon vi har dækning mod sådanne planer fra andre landes side om indblanding og eventuel militær besættelse, hvis der i spidsen for sådanne bestræbelser står et af de førende medlemslande inden for NATO? Er f. eks. forsvarsministeren ikke gennem efterretningstjenesten blevet orienteret om disse ganske interessante og ganske kompromitterende amerikanske dokumenter?

Til slut: sådanne ting kan offentliggøres i blade i Norge. Jeg ved ikke, hvem den norske grosserer Nielsen er, men jeg ved i alle tilfælde, at han har optrådt betydelig mere tilbageholdende og beskedent, end vi her har været vidne til i de pågældende sager.

Kjeld Olesen: Jeg nærer ikke noget ønske om, at debatten skal trække mere ud end højest nødvendigt, men dels er jeg forundret over ting, der ikke er blevet sagt, dels synes jeg også, at bemærkninger fra regeringsmedlemmerne trænger til en enkelt kommentar.

For det første: når det drejer sig om forundring over bemærkninger, man ikke har hørt heroppefra, gælder det ordføreren fra det radikale venstre. Jeg synes ellers, at der så tydeligt, som det overhovedet kunne siges, i det første oplæg fra socialdemokratiet blev antydnet noget om, hvordan man fra det radikale venstre i sin tid havde fortolket erklæringen af september 1968 om, at man havde ophævet registrering i forbindelse med politisk virksom-

hed. Vi har ikke fået nogen kommentar, og jeg synes i og for sig, når nu så mange har været inde på det, at det kunne være interessant at få denne kommentar. Når vi ikke har fået det, hænger det vel sammen med, at det nok er vanskeligt at give denne kommentar.

Jeg har med stor interesse lyttet til, hvad justitsministeren kunne fortælle mig om dette med registreringen, og jeg er ikke blevet så forfærdelig meget klogere. Det kan naturligvis være min egen skyld, men jeg er nu ikke sikker på det. Så vidt man, om jeg så må sige, kan rekonstruere udviklingen sidste år i forbindelse med kartotekerne, har der vel nok været et krav fra det radikale venstre, jeg vil tro, at man i de øvrige regeringspartier har sagt til det radikale venstre: I kan ikke få nogen principiel ændring, I kan få destrueret nogle registreringer, og så kan vi ellers love, at der bliver lavet en pæn erklæring. Denne pæne erklæring er det altså, vi har set, og som et par gange har været citeret heroppefra.

Jeg bliver nødt til at stille et tillægsspørgsmål til justitsministeren i den forbindelse. Justitsministeren siger, at der ikke er noget urigtigt i at sige, at man må registrere dem, der er ude på overdrevet. Men vi har endnu ikke fået at vide, hvad det egentlig vil sige at være ude på overdrevet. Vi har ikke fået at vide, hvilken grænse det egentlig er, man trækker her. Og jeg vil gerne gentage betragtningen om, at hvis der er tale om overskridelse af straffeloven, ja, så er der tale om sigtelse, og det har vi jo set nogle eksempler på.

Man får måske løftet en lille flig, når man læser et referat af udtalelser, som justitsministeren er kommet med i radioens *Orientering* forleden dag. Det er efter sigende et direkte, ordret referat, man kan finde i *Information* for den 19. november. Som et eksempel på noget, der er ude på overdrevet, siger justitsministeren følgende:

„Jeg ville tro, at hvis folk ville stå frem og sige, at de ville virke for, at et fremmed land, f. eks. Sovjetunionen, besatte Danmark for at indføre lignende forhold som dér, så ville jeg tro, de bliver registreret.“

Jeg vil gerne sige til justitsministeren, at jeg finder, at dette eksempel, som er det

[Kjeld Olesen.]

eneste eksempel, man i og for sig har set, er ret så overraskende. Hvis man skal have mere klarhed over, hvor grænsen drages, kan jeg ikke forstå, at dette her skal være det typiske eksempel på noget, der er ude på overdrevet. Jeg vil gerne stadig væk sige, at vi har en grænse, og når der er tale om at overskride en grænse i straffeloven, er der tale om sigtelse. Jeg må ud fra, hvad der sammenlagt er blevet sagt i dag, mene, at de, som har påstået, at det radikale venstre ikke fik opfyldt det, de ellers proklamerede, har ret.

Må jeg så sige — det gælder justitsministeren, og det gælder forsvarsministeren, der jo har været inde på dette med, at man ikke har ønsket at dække sig ind, og at man vil stå ved sit ansvar — at det er vel rigtigt nok, at disse bemærkninger er kommet fra både justitsministeren og fra forsvarsministeren. Justitsministeren har, synes jeg, udtrykt sig ret tydeligt i interviewet i Information for den 8. november, hvor justitsministeren siger, at den vurdering — altså om det er landsskadeligt eller ej — tilkommer ikke mig, det er efterretningsvæsenet, som har skønnet — skønnet — at offentliggørelsen af oplysninger om militære anlægs placering og indretning er et alvorligt brud på den diskretion, som militærhemmeligheder ifølge sagens natur må være omgivet af. Derfor ser man altså, at der nok bliver sagt, at „jeg har ansvaret“, men der bliver også tilføjet ganske kraftigt, eller rettere sagt, der går forud for denne tilføjelse om, at „jeg har ansvaret“, denne henvisning til andre og andres skøn. Lad mig også — lad det være en bemærkning til hr. Langkilde, der sagde, at alt dette var noget rent teknisk og ikke havde noget med skøn at gøre — sige, at disse bemærkninger siger det modsatte.

Forsvarsministeren var også inde på dette med at dække sig ind, og forsvarsministeren sagde ordret, at der ikke skal være tvivl om, hvor ansvaret egentlig skal placeres. Jeg vil alligevel — og dette vil jeg gerne sige med, skal vi sige lidt kraftigere stemmeføring end den, jeg brugte over for justitsministeren — tillade mig at sige, at der i høj grad er tvivl. Det er jo egentlig en ganske fiffig fremgangsmåde at komme med en lang række bemærkninger i interview og

øvrige kanaler til offentligheden og så føje til som den allersidste sætning: men i øvrigt har jeg jo ansvaret. Tag f. eks., hvad der blev sagt i det et par gange citerede interview i Ekstra Bladet for den 15. november, hvor forsvarsministeren siger følgende:

„Jeg har jo ikke samme sagkundskab på det område som de folk, der har ansvaret for landets forsvarsmæssige sikkerhed, hvilket først og fremmest vil sige forsvarschefen.“

Og så siger forsvarsministeren til mig: tag også lige det næste. Det gjorde forsvarsministeren selv. Lad mig også gøre det for at få det i sammenhæng. Intervieweren spørger: „Er det ikke en nem måde at skubbe det parlamentariske ansvar fra sig på?“

Der bliver svaret:

„Nej, det var naturligvis på mit ansvar, forsvarschefen kom til stede. Men med hensyn til den saglige vurdering af sagen stemmer denne fremgangsmåde fuldstændig med alt, hvad vi i øvrigt har inden for statsadministrationen.“

Hvad er det, forsvarsministeren siger her? Forsvarsministeren siger ganske vist: jeg har ansvaret, men tilføjer så: men det var forsvarschefen, som med min godkendelse og på mit ansvar var til stede, dengang afgørelserne skulle træffes. Måske har jeg misforstået lidt, hvad det egentlig vil sige at have et ansvar. Men jeg har forstået det, vi diskuterer her, således, at det er ministeren, der har ansvaret for den endelige beslutning. Og så siger ministeren — og det synes jeg er en noget arrogant bemærkning — at man jo kan få ret travlt, hvis man skal møde selv. Man kan rette mig, men efter hvad jeg kan forstå, er det måske første gang eller i hvert fald en af de få gange efter krigen, hvor der har været tale om at beslaglægge tidsskrifter. Det vil sige, at det er ret en alvorlig sag, og så siger forsvarsministeren: så kan man jo få travlt, hvis man selv skal møde!

Det, forsvarsministeren skulle have gjort i denne sag, var ikke i interview hele tiden at holde embedsmændene frem for så til sidst at sige: jeg har naturligvis det formelle ansvar. Det, forsvarsministeren skulle have gjort, var at få alle relevante oplysninger fra dem, der har mere kendskab og mere sagkundskab om tingene end forsvarsministeren selv, og så skulle forsvarsministeren, fordi der er så mange aspekter i denne sag,

[Kjeld Olesen.]
tage disse ting, tælle dem sammen og selv personligt, fordi han har ansvaret, træffe den endelige afgørelse, ikke glimre ved sit fravær og skyde sig ind under, at han har travlt.

Den sidste bemærkning skal være om besøget i Kejsergade, hvor forsvarsministeren inviterede journalister ned i kælderen for at afdramatisere tingene — sådan forstod jeg forsvarsministerens bemærkninger. Jeg synes, at disse sidste bemærkninger af forsvarsministeren ikke just er med til at skabe klarhed over alt det, vi her diskuterer. Tværtimod synes jeg, at forvirringen efterhånden er ganske total. Hvad er det, menige læsere af aviserne kan konstatere? De kan konstatere, at et stort apparat bliver sat i sving, fordi et tidsskrift nævner nogle bynavne. Det er den ene dag. Den næste dag eller næste dag igen kan de i de samme aviser læse, at forsvarsministeren har inviteret de tilstedeværende journalister ned i en kælder, og de kan i aviserne læse beskrivelser om kabler, om apparaturer, om særlige apparater, der bliver brugt til kodning, og jeg ved ikke hvad.

Jeg mener, at forsvarsministeren også her skulle have brugt en fornemmelse og en vurdering; hvis han havde gjort det, ville han have fundet ud af, at det gælder ikke bare, om jeg så må sige, om at have det tekniske i orden, men der findes over hele landet en del borgere, som følger disse ting med ikke ringe interesse, og der må ligge en opgave i at medvirke til, at disse borgere ligesom forstår, at der er lidt fornuft i tingene. Med den sidste bemærkning af forsvarsministeren om, at det var for at afdramatisere, man tog journalisterne ned, kan jeg godt forstå det, hvis folk rundt omkring er forvirrede, og jeg må have lov til at gøre den bemærkning, at der er noget, der tyder på, at der er en person, som har været meget inde i denne sag, som heller ikke er uden denne egenskab.

Aksel Larsen: Efter denne debat er der et spørgsmål, som ikke er blevet blot nogenlunde klart besvaret, og som jeg gerne vil have lov til at stille og begrunde.

Jeg vil først takke justitsministeren, fordi han tager hele ansvaret for efterretnings-tjenestens og politiets handlinger i de sager, der har været omtalt her. Jeg kunne dog

godt tænke mig at vide, om han også tager det fulde ansvar for, at der er foretaget ransagninger, uden at politiet har dokumenteret, at det havde dommerkendelse.

Herom sagde statsministeren, at den sag var i orden, men han beklagede, at politiet havde glemt dommerkendelserne hjemme. Jeg tillader mig at sige, at det ville have været betryggende, hvis vi havde fået en regeringserklæring om, at de pågældende politifolk har fået en meget streng irettesættelse og er blevet oplyst om, at gentager dette sig, er det afsked på gråt papir og tiltale. Det kan ikke være sådan, at nogle folk kan komme til en lukket dør og sige: vi er politiet, og vi har en dommerkendelse; den ligger hjemme, men I skal få den i morgen. Vil I så lukke op. Det gælder ikke.

Til forsvarsministeren vil jeg sige, at jeg er da ganske klar over, at man må have en efterretningstjeneste, i særdeleshed en militær, men jeg kan ikke tro, at forsvarsministeren mener, at efterretningstjenesterne behøver at optræde så tåbeligt, som de har optrådt i en række forhold, der også har været omtalt her i dag.

Men derefter til mit spørgsmål. Jeg ønsker at vide: hvorfor skyder regeringen småfugle med så store kanoner, som den har anvendt i den senere tid? Småfugle. Om det så er sangfugle eller gråspurve, vil jeg lade andre afgøre. Men denne voldsomme kanonade om disse forholdsvis små spørgsmål må overraske. Man må tænke på, at de oplysninger, som man laver kanontordenen om, er oplysninger, som var offentlig kendt i forvejen, eller som enhver kunne kende. Der er, så vidt jeg kan se, ikke blevet afsløret noget. Og så kan forsvarsministeren komme og sige, at ved at fotografere et radaranlæg kan man konstatere, hvor stærk radaren er. Når det er sådan, at man fra satellitter, der svæver ude i rummet, kan fotografere ting så små som en tændstikæske nede på jorden, tror jeg nok, at et postkort af Anholt havn med radartårnet i baggrunden ikke kan være særlig farligt.

Men det, der får mig til at stille dette spørgsmål, er navnlig statsministerens tale her. For den var jo uhyre alvorlig, den var helt oppe i højderne, ikke mindst da han talte manende om faren fra dem, der med ulovlige midler vil omstyrte samfundsordenen. Jeg troede, statsministeren vidste,

[Aksel Larsen.]

hvem det i dette tilfælde konkret drejer sig om, og jeg synes, han burde have så megen sans for proportionerne, at han og den øvrige regering kunne vurdere, om der alt taget i betragtning ville være nogen chance for domfældelse; ellers måtte det være uhensigtsmæssigt at sætte apparatet i gang. Og så kan det jo også godt være, netop når man tænker på, i hvad anledning og over for hvem man har sat apparatet i gang, at man skulle tænke lidt på den almindelige strafferetlige regel herhjemme, som er klart udtrykt navnlig i abortloven, at forsøg med utjenlige midler straffes ikke.

Regeringen lægger det altså meget højt op og lægger det meget larmende op, og så er det, jeg søger en forklaring. Er det, fordi man har mistet enhver sans for proportioner? Er det, fordi efterretningstjenesterne har brug for at manifestere sig og bevise deres effektivitet, og så har de lokket regeringen med på dette? Eller mener regeringen — det kunne man jo tænke sig — at det ville være godt, om offentligheden fik noget andet at tale om end regeringens økonomiske politik, rente- og kreditpolitikken og skattepolitikken, ja, jeg ved det ikke, men jeg kan ikke finde andre begrundelser for regeringens optræden i denne sag.

Naturligvis vil regeringen svare nej til alle disse tre formodninger om, hvad der er forklaringen, men så beder jeg regeringen om at give os en fjerde forklaring på, hvorfor den har optrådt, som den har gjort, og tilfaldt politiet og myndighederne at optræde, som de har gjort. Men med hensyn til den forklaring, regeringen skal give, ville jeg gerne have, at den havde i hvert fald et gran af sund fornuft i sig.

Statsministeren (*Hilmar Baunsgaard*): Må jeg i anledning af hr. Aksel Larsens sidste bemærkninger sige, at jeg skønner, der rent temperamentsmæssigt er sket en lille ændring med hr. Aksel Larsen. Den form, regeringen har grebet denne debat an på, ville han aldrig tidligere have kaldt voldsom.

Jeg vil gerne sige, at efter mit skøn kunne folketinget i smukkeste overensstemmelse med dets demokratiske traditioner have afvist denne forespørgselsdebat, have afvist at lade denne forespørgsel nyde fremme. Den er i strid både med tingets værdighed

og tingets demokratiske skik, fordi den er groft injurierende. Når folketinget ikke gjorde det, og når regeringen ikke ønskede, at tinget skulle gøre det, hænger det sammen med, at på baggrund af den interesse, dagspressen og andre massemedier har vist denne sag, og på baggrund af den interesse, der dermed må antages at være rejst i offentligheden, ønskede vi at benytte lejligheden til at lade debatten finde sted.

Så vil jeg gerne sige til hr. Aksel Larsen, at når jeg i en redegørelse til folketinget giver udtryk for, at jeg beklager, at dommerkendelserne ikke var med, så er det samtidig et udtryk for, at regeringen har tilkendegivet, at i lignende situationer skal dommerkendelserne fremtidig medbringes.

Må jeg i anledning af det, der er sagt om de politiske kartoteker, kun sige, at jeg forstår godt, at det drages ind i debatten, men jeg synes ikke, der er noget grundlag for at drage i tvivl, hvad regeringens erklæring af september 1968 står for. Det, den dækker over, er, at ingen registreres på grundlag af lovligt politisk arbejde, og ingen registreres på grundlag af nogen politisk bekendelse, uanset hvor i det politiske spektrum vedkommende måtte befinde sig.

Om de spørgsmål, som hr. Kjær Rasmussen har stillet, vil jeg gerne sige, at en lang, lang række af dem i forvejen er besvaret under tidligere debatter her i tinget, og jeg vil gerne — for at tale i hr. Aksel Larsens sprog — bevare så megen sans for proportioner, at jeg ikke spilder tingets tid med her at stå og læse op og gentage og besvare hvert eneste af dem, når hovedparten af dem er besvaret i forvejen. Men et par enkelte af dem er i overensstemmelse med det, der er kendetegnende for hele forespørgslen, fra forespørgerens side stillet på en sådan måde, at jeg føler trang til at besvare dem.

De to første spørgsmål: har regeringen eller danske politi- eller militærmyndigheder på noget tidspunkt siden Kejsergadesagen modtaget henvendelse direkte eller indirekte fra amerikanske myndigheder? Jeg vil gerne besvare begge spørgsmål med nej.

Så spørger man, om regeringen vil drage omsorg for, at man kan kontrollere de kabler, der fører til Kejsergade. Svaret er nej.

I øvrigt tror jeg, at man ved at læse spørgsmålene — og jeg forstår, de er delt om til tingets medlemmer — vil se, at alle

[Statsministeren.]

andre denne sag vedkommende spørgsmål er besvaret adskillige gange.

I anledning af hr. Poul Dams indlæg vil jeg gerne sige, at så vidt jeg kunne følge det, gav hr. Poul Dam udtryk for en holdning og en indstilling til demokratiets problemer, som hovedparten af dette tings medlemmer, formentlig alle på et par ganske få undtagelser nær, må være enig med det ærede medlem i. Det eneste, man måske kunne sige til hr. Poul Dam, var, at det er vel tvivlsomt, om det var rigtigt at benytte anledningen til at fremføre det under en form, hvor det ligesom kunne drages i tvivl, at det forholdt sig sådan, at alle folketingets medlemmer i det store og hele delte den opfattelse. Det gør de.

Når hr. Poul Dam drog udenrigsministerens tale i Rudkøbing frem, vil jeg imod min egen sædvane gerne have lov til her at citere, hvad det var, udenrigsministeren sagde i Rudkøbing, og jeg vil gerne sige, at de fremførte synspunkter i et og alt dækker mine. Udenrigsministeren sagde følgende:

„Selvfølgelig har de ret til at have deres politiske opfattelse. Selvfølgelig har de lov til her i landet at arbejde for at få et andet styre og en anden samfundsordning. Det vil bl. a. politi og retsvæsen sikre dem ret til.“

Udenrigsministeren sagde endvidere om det, som har været draget frem af Politisk Revys redaktør, Bente Hansen:

„Hun har lov til at sige, at Danmark i virkeligheden var afhængig af USA og af et fascistisk USA, hun har lov til at sige det. Selvfølgelig. Og vi vil slås for, at hun ikke mister sin ret til at fremføre sine meninger. Men de skal ikke stå uimodsgt.“

Det skal de heller ikke i debatten her i dag.

Justitsministeren (*Thestrup*): Det ærede medlem fru Hanne Reintoft spurgte mig om forholdet mellem et brev, jeg har sendt, og en erklæring, som politiinspektør Dahl-Jensen har afgivet. Jeg kan deroverfor sige, at der vedrørende dette spørgsmål jo verserer en sag, idet politiinspektør Dahl-Jensen er anmeldt for falsk forklaring, og anmeldelsen er sendt til rigsadvokaten, hvor

undersøgelse i øjeblikket foretages. Jeg kan ikke sige, hvad resultatet deraf vil blive.

Det ærede medlem spurgte mig endvidere, om alle forskrifter i retsplejelovens § 759, stk. 3, var overholdt ved ransagningen og beslaglæggelsen, og det ærede medlem mente ikke, at der havde været vidner med ved den pågældende lejlighed. Jeg er ikke bekendt med, om det er tilfældet. Der skal vidner med i et sådant tilfælde. Jeg skal undersøge spørgsmålet, men det er i øvrigt et af de spørgsmål, som landsretten ganske givet vil tage sig af, når spørgsmålet om, hvorvidt beslaglæggelsen har været lovlig, kommer frem til behandling.

Så spurgte hr. Kjeld Olesen mig: hvor begynder den rimelige mistanke? Sådant forstod jeg det ærede medlems spørgsmål: hvor begynder den rimelige mistanke? Der vil jeg gerne sige, at der ofte er et stykke vej, før en mistanke kan føre frem til bevisligheder, der er så gode, at de kan bære en tiltale. Det er imidlertid klart, at hvis efterretningstjenestens virksomhed overhovedet skal kunne opfylde sit formål, kan man ikke nøjes med at påbegynde sager, der straks på forhånd er så oplagte, at man kan rejse tiltale i dem.

Aksel Larsen: Hr. formand, vi har først lige fået ordlyden af den foreslåede dagsorden omdelt. Det har ikke engang været muligt at læse den. Jeg anmoder om en ganske kort pause. Det var dog rart at vide, hvad der skal stemmes om.

Formanden: Efter opfordring skal jeg her afbryde forhandlingen og udsætte mødet i 10 minutter. Det genoptages kl. 17.05.

Mødet udsat kl. 16.55.

Mødet genoptaget kl. 17.05.

Formanden: På opfordring skal jeg udsætte mødet yderligere. Mødet genoptages kl. 17.20.

Mødet udsat kl. 17.06.

Mødet genoptaget kl. 17.20.

Forhandlingen genoptoges.

Poul Dam: Hr. Kjær Rasmussen har stillet et dagsordensforslag, som vi ikke anser for at være egnet til vedtagelse. Vi mener, at det ikke dækker området fuldt ud, og at navnlig den sidste sætning, som går ud på, at tinget skulle erkende sin manglende mulighed for effektivt at kontrollere efterretningstjenestens virksomhed, betyder, at folketetinget i virkeligheden ville opgive sine muligheder for at arbejde videre med dette meget vigtige område. Jeg skal derfor til-lade mig på mit partis vegne at foreslå en dagsorden, der efter vor mening er klarere og giver mulighed for, at vi fortsat følger efterretningstjenestens mere eller mindre heldige virksomhed. Forslaget lyder således:

„Idet folketetinget beslutter at nedsætte et udvalg på 17 medlemmer til at undersøge mulighederne for en effektiv parlamentarisk kontrol med politiets efterretningstjeneste, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Kjeld Olesen: Allerførst en tak til statsministeren og justitsministeren for svaret vedrørende registreringer. Jeg må dog sige, at jeg ej heller denne gang blev klogere, end jeg var før. Jeg skal ikke bore yderligere i dette emne, men stadig væk udtrykke min forbavelse over, at det er mig, der skal stille spørgsmål, og at ikke medlemmer af den radikale gruppe har fundet tiden inde til at gå op og stille nogle spørgsmål. På den anden side er jeg overbevist om, at der i den kommende tid vil blive stillet adskillige spørgsmål til de øvrige regeringspartier om dette emne.

Så skal jeg lige gøre en enkelt bemærkning om den dagsorden, der er foreslået af hr. Kjær Rasmussen. Vi har vanskeligt ved at følge dagsordenen. Det er med al tydelighed fremgået af debatten i dag, at vi i hvert fald ikke, når det gælder den første sætning om at tage afstand fra politiets optræden, kan være med. Vi har, synes jeg, med adskillige

argumenter påvist, at der i denne sag er tale om, at andre har ansvaret, og at det gælder om at få frem, at det er andre, der har ansvaret, hvilke andre det er, og hvordan hele fremgangsmåden har været i disse sager, vi behandler her. Vi mener, at denne fremgangsmåde har skadet kolossalt. Vi ønsker ikke på nogen måde at solidariseres os med eller gå i kølvandet af VS, fordi VS nu var det parti, der stillede dette dagsordensforslag; vi sagde i det første indlæg med al tydelighed, hvad vi mente om VS' aldeles enøjede opfattelse af alt, hvad der har med politi og forsvar at gøre. Vi kan ikke, skal det dog siges, andet end placere ansvaret, hvor det skal placeres i en sådan debat. Vi mener ikke, at det er politiet; vi mener, at det er regeringen, og vi mener først og fremmest, at det er to ministre, der et par gange har været nævnt i denne debat. Derfor vil socialdemokratiet undlade at stemme for den foreslåede dagsorden.

Sigsgaard: Hr. Poul Dam sagde om det dagsordensforslag, som hr. Kjær Rasmussen har stillet, at det kunne man ikke stemme for, for det ville jo fratage tinget muligheden for at kontrollere efterretningstjenesterne. Det er nok en misforståelse. Jeg tror lige, jeg i den forbindelse skal sige, at man ikke vil fratage nogen noget som helst; det, der sker, det, debatten her i dag har vist, er, at folketetinget selv fratager sig muligheden — flertallet herinde ønsker ikke nogen kontrol med disse efterretnings-tjenester. At der så også kan være andre hindringer for en sådan kontrol, er en helt anden sag.

Den socialdemokratiske ordfører var også betænkelig ved forslaget, fordi man i det pegede på de metoder, politiet havde anvendt ved beslaglæggelsen af bladene, og det var ikke dér, ansvaret skulle placeres. Det ligger også ganske klart i dagsordenen, at ansvaret for politiets fremfærd er ministerens og regeringens, og det skulle ikke være nødvendigt at skrive det udtrykkeligt i et dagsordensforslag.

Nu var statsministeren på talerstolen for noget siden og gik bl. a. ind på de spørgsmål, som hr. Kjær Rasmussen har stillet, som blev afleveret til ministre allerede ved debattens begyndelse — og det er jo snart mange timer siden — og som vi ikke

[Sigsgaard.]

har fået noget svar på. Statsministeren svarede på, jeg tror tre af spørgsmålene. Jeg skal her hæfte mig ved svaret på det ene af disse, nemlig det femte, der lød:

„Vil regeringen give offentligheden anledning til at undersøge kabelforbindelserne mellem det militære knudepunkt i Kejsergade og post- og telegrafvæsenet i Købmagergade?“

Dertil svarede statsministeren klart nej. Det er jo et spørgsmål, som har været rejst igen og igen i den offentlige debat i den sidste tid. Der har mange steder været udtalt formodninger om, at militærets efterretningstjeneste fra Kejsergade kunne tappe telegrammer og samtaler fra post- og telegrafvæsenets kabler. Sidst har hr. Gert Petersen i dag to gange spurgt, om der kunne tappes; så vidt jeg har hørt, har han ikke fået noget svar. Nu nægter statsministeren så med et kort og klart nej uden kommentarer gennem en undersøgelse at lade offentligheden overbevise sig om, hvorvidt der kunne tappes fra disse kabler til det Kejsergadeknudepunkt, som forsvarsministeren ikke havde kendskab til, da nogle studenter afslørede det, men som mange andre i øvrigt havde haft kendskab til i årevis. Hvis man, om jeg så må sige, havde rent mel i posen, hvis de idelige kabelarbejder ved Kejsergadecentralen ikke havde forbindelse med, at der var mulighed for at tappe telegrammer osv., hvorfor så afvise undersøgelsen, når det nu har været så meget fremme i den offentlige debat fra mange sider? Det kan der ikke være nogen fornuftig grund til. Derfor må jeg drage den konklusion, at der ikke er rent mel i posen, for at bruge det udtryk igen, at der altså kunne tappes, og selvfølgelig må jeg så gå ud fra, at der også blev tappet. Det vil man ikke have konstateret, derfor vil man ikke være med til nogen undersøgelse, og det synes jeg gør sagen nok så alvorlig.

Så sagde statsministeren videre, at en hel række af de andre spørgsmål, der var stillet,

ville han ikke gå ind på at besvare, for de var tidligere blevet besvaret her i folketinget. Det er ikke rigtigt. Så lad mig nævne nogle enkelte af dem igen. Hvornår har vi fået svar på, hvor mange registreringer der efter 30. september 1968 er blevet slettet i kartotekerne? Aldrig. Hvornår har vi fået svar på, hvorfor personaletallet i politiets efterretningstjeneste siden 1967 er steget fra 60 til 100 mand? Aldrig. Hvornår har vi fået svar på, hvorfor omkostningerne for efterretningsvæsenet ikke er faldet siden 30. september 1968, men, efter hvad jeg tror justitsministeren under en finanslovdebat oplyste, er steget? Vi har aldrig fået forklaringen på det.

Et af spørgsmålene lød:

„Hvor mange domme om ulovlig politisk virksomhed er der siden 30. september 1968 blevet afsagt ved domstolene?“

Det har vi aldrig fået svar på, og vi får det altså heller ikke her i dag, kan jeg forstå:

Et tredje spørgsmål lød:

„Vil regeringen drage omsorg for, at en uvildig instans udpeget af rektoratet og studenterrådet ved Københavns universitet får lejlighed til at undersøge til bunds fhv. rektor Carl Iversens og kurator Kochs ansvar for den militære efterretningstjenestes infiltration på Københavns universitet?“

Det har man heller aldrig svaret på. Statsministeren sagde, at de spørgsmål har man tidligere besvaret; de er aldrig besvaret, og vi kan altså heller ikke i dag få svar på dem. Enkelte af de spørgsmål er stillet af flere af medlemmerne her i tinget, men jeg synes, at alene det, at medlemmer af dette ting kan stille spørgsmål, som er relevante i denne sammenhæng, og stille dem gang på gang uden at kunne få svar, er, for at sige det lidt bramfrit, grove løjer. Og så er det, man kan spørge sig selv, som et enkelt af dette tings medlemmer har spurgt sig selv i de sidste dage: hvad skal man så egentlig sidde her for?

[Sigsgaard.]

I samme forbindelse har jeg lyst til lige at gentage et spørgsmål, som er stillet af hr. Kai Moltke her i dag. Hr. Kai Moltke omtalte de dokumenter, der er blevet offentliggjort i Norge om NATOs og USAs planer for eventuel indblanding i eller beskyttelse af Norge i en eller anden speciel og spændt situation, hvilket udtryk man nu foretrækker, og hr. Kai Moltke udbad sig kommentarer og stillede forskellige spørgsmål i den forbindelse, det har hr. Kai Moltke heller ikke fået svar på. Jeg nævner det, fordi den sag ikke er ny her. Jeg tror, det er langt over et år siden, at jeg tog den op i hvert fald i to artikler og vistnok også her i tinget, men der kom ingen reaktion; det er dog en sag, som er forholdsvis vigtig, tror jeg de fleste vil være enig i, men ikke et ord kan man aftvinge nogen ansvarlig minister om det spørgsmål.

Da man her har søgt at tilsløre eller forvrænge de hensigter, der ligger bagved, når f. eks. VS stiller en forespørgsel som denne i dag, og de hensigter, som jeg antager ligger bag offentliggørelsen i nogle blade af forskelligt materiale, vil jeg til sidst gentage, at baggrunden for det er utilfredshed med, at den ytringsfrihed, som man taler så meget om, er begrænset, når den virkelig skal bruges. Det, der er sket her, er fra vores side sket ud fra et ønske om at udvide denne ytringsfrihed og gøre den mere reel. Vi er utilfredse med den indskrænkning, der sker i vores ytringsfrihed og i andre demokratiske friheder på grund af udenrigspolitiske alliancer, på grund af NATO-medlemskabet. Vi er utilfredse med den faktiske indskrænkning i landets suverænitæt, der er sket i ly af NATO-medlemskabet, og vi er utilfredse med det, som denne indskrænkning bruges til. Baggrunden for, at forespørgslen er stillet, baggrunden for, hvad der er sagt her, er altså et ønske om at udvide de undertiden lidt formelt prægede frihedsrettigheder. Men det er netop de mennesker, der bestræber sig på at få gjort demokratiet mere reelt, frihedsrettighederne mere reelle, som man skriver op i de hemmelige kartoteker, og vi ved godt, hvad disse kartoteker skal bruges til; det er paradoksalt, men sandt. Men jeg kan berolige med, at vi vil fortsætte med vores

bestræbelser på at gøre disse formelt prægede frihedsrettigheder mere reelle.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Jeg er helt sikker på, at forsvarsministeren må have været fraværende, enten det nu var fysisk eller åndeligt, i det øjeblik jeg stillede mit spørgsmål. Det kan besvares med et helt klart ja eller nej. Jeg tror, det har meget stor interesse og vil glæde mange — det vil i hvert fald glæde mig — hvis det kan besvares klart med et nej. Er der eller er der ikke sket tapninger fra Kejsergadestationen, tapninger, som implicerer et brud på grundlovens bestemmelser?

Hanne Reintoft: Jeg blev lidt forundret, da jeg så SFs dagsorden, for det kan jo ikke være undgået nogens opmærksomhed, at vi har et borgerligt flertal og en borgerlig regering, der netop har ført os ud i denne politi- og efterretningsmisere. Hvis der blev nedsat et udvalg nu, ville det selvfølgelig blive dirigeret af dette borgerlige flertal, og vi ville være nøjagtig lige vidt.

På den anden side må jeg sige, at det sidste punktum af VSs dagsorden, hvor der står, at folketinget erkender sin manglende mulighed for effektivt at kontrollere efterretningstjenesternes virksomhed, kan jeg heller ikke godtage. Det er denne regerings pligt, simpelt hen, at kontrollere efterretningsvirksomheden; det er noget, vi kan kræve af den. Hvis jeg skal stemme for den dagsorden, må det i hvert fald rettes til:

„... samt erkender sin manglende vilje til effektivt at kontrollere efterretnings-tjenesternes virksomhed.“

Ellers vil vi undlade at stemme. Det andet er simpelt hen at aflaste den borgerlige regering i dens ansvar, og det er nu ikke det, jeg er sat til.

Formanden: Efter anmodning skal jeg på ny afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Mødet genoptages kl. 18.05.

Mødet udsat kl. 17.36.

Mødet genoptaget kl. 18.05.

Formanden: Efter anmodning skal jeg på ny udsætte mødet. Mødet genoptages i dag kl. 18.20.

Mødet udsat kl. 18.06.

Mødet genoptaget kl. 18.20.

Formanden: Efter anmodning skal jeg igen udsætte mødet. Mødet genoptages i dag kl. 18.30.

Mødet udsat kl. 18.21.

Mødet genoptaget kl. 18.30.

Forhandlingen genoptoges.

Langkilde: På det radikale venstres, venstres og det konservative folkepartis vegne skal jeg meddele, at vi ikke kan anbefale tinget at stemme for de af hr. Kjær Rasmussen og hr. Poul Dam stillede dagsordensforslag. På disse grupperes vegne skal jeg fremsætte følgende forslag om motive-ret dagsorden:

„Idet folketinget tager statsministerens redegørelse til efterretning, herunder at regeringen, når de aktuelle sagers retlige behandling er afsluttet, vil overveje, om der er anledning til at revidere de instrukser, der ligger til grund for efterretningsvæsenets virksomhed, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu også i forhandlingen.

Kjeld Olesen: Jeg skal gøre en enkelt bemærkning om vor stilling til det dagsordensforslag, der er stillet af hr. Poul Dam, og sige, at vi ikke rigtig kan følge indholdet.

Der står i dagsordensforslaget, at man skal nedsætte et udvalg på 17 medlemmer til at undersøge mulighederne for en effektiv parlamentarisk kontrol med politiets efterretningstjeneste. Hvis der skulle stilles dagsordensforslag i den retning, ville der være mere rimelighed i at foreslå det mere direkte. Her er tale om at nedsætte et udvalg, der skal undersøge. Vi synes, at det kunne være for nemt for regeringen. Vi mener, at debatten i dag med al tydelighed har vist, hvor ansvaret for det, vi har debatteret, skal anbringes, og vi mener, at det må være regeringen, der har ansvaret. Vi mener, at det fortsat må være sådan, at det må være regeringen med dette ansvar, som giver os svar på de spørgsmål, vi stiller. Vi har konstateret under debatten, at vi har stillet spørgsmål, som vi efter vor mening ikke har fået tilstrækkeligt svar på, f. eks. når det gælder det sidste, vi debatterede med hensyn til at registrere; der er på trods af mange forsøg på svar ikke givet svar på dette.

Vi mener, at ansvaret skal placeres hos regeringen, og at det fortsat må ligge dér.

Med hensyn til det forslag om overgang til næste sag på dagsordenen, der just er stillet af hr. Langkilde, konstaterer vi, at det indeholder bemærkninger om at tage regeringserklæringen til efterretning og endvidere indeholder bemærkninger, som man vel har lov til at fortolke som forsøg på at imødekomme den kritik, vi med rette har rejst i dag. Når det gælder den første del af det stillede dagsordensforslag, kan vi imidlertid ikke uden videre tage erklæringen til efterretning, og derfor er socialdemokratiets stilling den, at vi, såvel når det gælder SFs forslag, som når det gælder det af hr. Langkilde stillede dagsordensforslag, vil undlade at stemme.

Poul Dam: Jeg hørte med interesse hr. Kjeld Olesens begrundelse for, at socialdemokratiet ikke ville kunne stemme for det dagsordensforslag, vi har stillet. Jeg må sige, jeg forstår ikke begrundelsen.

Det er klart, at vi ikke her i salen har fået de rigtige svar på de spørgsmål, der er blevet stillet fra flere forskellige sider. Ved at få nedsat et sådant udvalg var der en mulighed for at få stillet nogle flere spørgsmål og få nogle flere svar og nå frem

[Poul Dam:]

til det, der for mig synes at være helt indlysende, nemlig at det væsentlige ansvar for, hvorledes politiets efterretningstjeneste arbejder, må ligge her i denne sal og kunne gøres gældende mod den ansvarlige minister her i denne sal på grundlag af en virkelig viden om, hvad det foregår.

Men vi må altså tage til efterretning, at socialdemokratiet af en eller anden grund ikke vil stemme for vort forslag.

Derefter skal jeg sige et par ord om den afværgedagsorden, der nu er foreslået. Vi kan ikke stemme for den. Vi kan ikke tage nogen redegørelse til efterretning, der i den grad ikke var en redegørelse, der i den grad ikke fortalte noget om, hvad sagen i virkeligheden drejede sig om. Når det videre i den foreslåede dagsorden hedder, at man agter ved lejlighed at tage instrukserne til efterretningstjenesten op til behandling, så vil det altså sige, at man foreløbig accepterer den gældende tilstand, som er den, at i modstrid med de forskellige erklæringer, der er afgivet, foregår der i øjeblikket en registrering af borgere på grundlag af en politisk virksomhed, som ikke af en domstol er blevet erklæret for ulovlig.

Jeg må sige, at jeg er meget imponeret over, at det er lykkedes at få den radikale gruppe til at være medforslagsstiller til dette forslag, og det er den radikale gruppe vel undt at stemme for det. Vi gør det ikke.

Forespørgeren (Kjær Rasmussen): Hr. Kjeld Olesen ville ikke stemme for vores forslag, kunne jeg forstå, fordi vi siger „politi“ og ikke „minister“. Så synes jeg egentlig, hr. Kjeld Olesen selv skulle have foretaget det fornødne.

Hr. Poul Dams dagsordensforslag er bemærkelsesværdigt derved, at han nøjes med at beskæftige sig med ét af de tre punkter i vort forslag. Dette må vi tage som et udtryk for, at SF godkender politiets optræden, og at de, når det kommer til stykket, heller ikke vil udtrykke, at ministererklæringen om kartotekerne har været villedende.

Hr. Poul Dam og andre tager afstand fra vort dagsordensforslag og stiller i stedet forslag om nedsættelse af et 17 mands udvalg. Det er udtryk for den samme

naivitet, som SF-ordføreren lagde for dagen ved debatten, vi havde herinde den 22. oktober i år, altså for kun 1 måned siden, da VS-forslaget om straf for registrering var til behandling. Dengang gav hr. Poul Dam udtryk for en uforbeholden tillid til regeringen og efterretningsvæsenet ved at sige:

„Der er ingen parlamentarisk mulighed for at ændre den praksis, at registrering er ophørt.“

Det var hr. Poul Dams ord ved denne lejlighed.

Det er i og for sig den samme naivitet, som kommer til udtryk hos fru Hanne Reintoft, når hun mener, at det kun er manglende vilje, der umuliggør effektiv kontrol, og for den sags skyld er det udtryk for naivitet hos DKPs formand, når han vil nøjes med at sanere efterretningstjenesten.

Vi mener altså de sidste linjer meget alvorligt i det dagsordensforslag, vi har stillet. Vi kan ikke se, at der overhovedet gives effektive muligheder for kontrol, og det viser hele debatten her i dag da også.

Nu er det desværre sandsynligt, at man vil bruge den sædvanlige metode; det er ikke alene sandsynligt, det er klart for tinget. Man vil forhindre, at VS' dagsordensforslag kommer til afstemning her i dag, og naturligvis vil man dermed også forhindre, at øvrige dagsordensforslag kommer til afstemning. For at der nu skulle komme lidt indhold ind i den dagsorden, som hr. Poul Dam har foreslået, havde jeg egentlig til den ende lavet et ændringsforslag til hr. Poul Dams forslag. Nu ved jeg godt, at dette ikke kommer til afstemning, og man må heller ikke opfatte det, som om mit ændringsforslag er stillet, men jeg kunne godt tænke mig at læse det op og aflevere det alligevel. Det lyder: „Efter ordet „efterretningstjeneste“ indføjes: „... og til at iværksætte en offentlig undersøgelse ved uvildige personer af kabelforbindelser mellem det militære knudepunkt i Kejsergade og post- og telegrafvæsenet i Købmagergade.““

Hvis dette var blevet indført i hr. Poul Dams dagsordensforslag, så ville vi have været i stand til at stemme for det, men det ville også have været en absolut betingelse. Jeg må hellere lige give det til formanden — af hensyn til historieskrivningen, som man jo siger herinde.

[Kjær Rasmussen.]

Forsvarsministeren har ansvaret for, hvad Kejsegadecentralen er blevet brugt til. Hvis der er tappet fra post- og telegrafvæsenet i Købmagergade ud over, hvad retsplejeloven hjemler, så er det en meget alvorlig sag for ministeren. Ved at nægte offentlig undersøgelse af kabelforbindelserne har statsministeren i virkeligheden umuliggjort anvendelse af ministeransvarlighedsloven, for forudsætningen for at anvende denne ministeransvarlighedslov er jo, at handlingen foreligger oplyst, og det forhindrer man altså her i dag ved sin afværgedagsorden fra flertalspartiernes side, fra regeringspartiernes side. Man forhindrer, at denne handling nogen sinde kan komme til at foreligge oplyst, således at ministeransvarlighedsloven ville kunne bringes i anvendelse, og det må man unægtelig have sine grunde til.

Må jeg i øvrigt til sidst sige om regeringens afværgedagsorden, at den vil vi ikke være i stand til at stemme for.

(Kort bemærkning).

Poul Dam: Hr. Kjær Rasmussen har — ikke uventet — ikke forstået noget af, hvad jeg sagde. Jeg skal gøre opmærksom på, at det, som vi har villet med vort dagsordensforslag, netop er at fastslå, at der er et parlamentarisk flertal for at øve en kontrol med disse ting, og den afværgedagsorden, der nu er blevet foreslået, viser altså, at jeg tog fejl, da jeg ved den debat, som hr. Kjær Rasmussen omtalte, antog, at der ikke var et parlamentarisk flertal for at fortsætte registreringerne. Det vil nu om et øjeblik vise sig, at der er et parlamentarisk flertal for at fortsætte registreringerne, om end med en sofistisk begrænsning.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Jeg bliver nødt til — jeg tror, det er for fjerde gang — at adressere et spørgsmål til den tavse højtærede forsvarsminister. Der synes at være kommunikationsvanskeligheder mellem forsvarsministeren og mig. Jeg tror ikke, jeg behøver at gentage spørgsmålet; det må vel efterhånden være — hvad hedder det nu parlamentarisk — gået op for forsvarsministeren, hvad det gik ud på. Hvis forsvarsministeren ikke

herfra kan svare ganske klart og kategorisk nej til spørgsmålet om, hvorvidt grundloven er blevet krænket ved stationens virksomhed i Kejsergade, så er der mere råddent i Danmarks rige, end selv Hamlet drømte om.

(Kort bemærkning).

Forespørgeren (Kjær Rasmussen): Hr. Poul Dam besværer sig over, at jeg ikke har forstået noget som helst af, hvad det ærede medlem sagde. Jeg forstod nu, at hr. Poul Dam tog afstand fra den bemærkning, han kom med, dengang vi havde debatten den 22. oktober d. å., og det er jeg da meget glad for at hr. Poul Dam nu har gjort.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Da jeg agter at undlade at stemme for det af regeringspartierne stillede dagsordensforslag, skal jeg for at forebygge misforståelser sige, at det skal ikke forstås i den retning, at jeg på nogen måde kunne tænke mig at stemme for det af det ærede medlem hr. Kjær Rasmussen eller det af det ærede medlem hr. Poul Dam stillede forslag om motiveret dagsorden.

Forsvarsministeren (Ninn-Hansen): Hr. Kjær Rasmussen mente, at han ikke havde mulighed for at anvende ministeransvarlighedsloven over for mig. Dertil er hr. Kjær Rasmussen selvfølgelig velkommen — også til at sætte sig ind i fremgangsmåden — den mulighed har hr. Kjær Rasmussen selvfølgelig over for enhver minister og altså også over for mig.

Det er rigtigt, at hr. Gert Petersen ikke behøver at gentage sit spørgsmål, for det bliver alligevel ikke besvaret. Jeg har tidligere meddelt, at Kejsergadeinstallationerne var et led i varslingsstjenesten. Jeg har også i dag meddelt, at varslingsstjenesten må være hemmelig; det gælder såvel placeringen som funktionerne, også de enkelte funktioner. Derfor vil der ikke ved denne eller andre lejligheder blive givet besked om funktionerne i den varslingsstjeneste, vi har, heller ikke selv om den i Kejsergade som nævnt er ophørt med at eksistere.

Aksel Larsen: Nu har vi hørt, hvad hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) ikke vil. Det ville være rart at få at vide, hvad han vil, men dette skal åbenbart bevares som en

[Aksel Larsen.]

dyb hemmelighed, hvis han overhovedet vil noget.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Jeg ville meget gerne, at et stort flertal i dette høje ting havde forkastet de to første forslag om overgang til næste sag på dagsordenen. Jeg kunne subsidiært gå med til, at man tog statsministerens redegørelse til efterretning. Jeg kan ikke acceptere tilføjjelsen. Jeg håber, det er oplysning nok for det ærede medlem hr. Aksel Larsen.

(Kort bemærkning).

Forespørgeren (*Kjær Rasmussen*): En yderst kort bemærkning til forsvarsministeren, som siger noget i retning af, at jeg kan jo blot gå i krig med at anvende ministeransvarlighedsloven over for ham. Ja men jeg forsøgte jo lige før at skære ud i pap over for forsvarsministeren, som oven i købet er jurist, hvilket jeg ikke er, at forudsætningerne for at anvende denne ministeransvarlighedslov er, at handlingen foreligger oplyst, og denne handling kan ikke komme til at foreligge oplyst, når folketinget nu om lidt vedtager regeringens afværgedagsorden.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Det er ret utroligt, at forsvarsministeren ikke kan svare kategorisk nej til spørgsmålet om, hvorvidt der er begået grundlovsbrud, eller at det skal være en militær hemmelighed, hvorvidt der er begået grundlovsbrud. Jeg ved ikke rigtig, om jeg skal ønske til lykke med det forsvar for grundloven, som åbenbart er etableret herhjemme. Jeg synes, det er en meget beklagelig situation, som er opstået, og jeg tror, den vil komme til at vække en del uro rundt omkring i vort lille land. Og det skyldes ikke venstreekstremer kræfter, det skyldes forsvarsministeren og hans regering.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om motiveret dagsorden af Langkilde (se sp. 1429)

vedtoges med 90 stemmer mod 12; 36 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed bortfaldt det af *Kjær Rasmussen* stillede forslag om motiveret dagsorden (se sp. 1411) og det af *Poul Dam* stillede forslag om motiveret dagsorden (se sp. 1423).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger vedrørende de indkaldte værnepligtiges økonomiske og sociale forhold [af Søgaard m. fl.].

Valgt blev: *Juril-Madsen, Adam Møller, Henry Møller, Vestergaard Poulsen, Holger Hansen, Houmann, Kristen Østergaard, Bilgrav-Nielsen, Samuelsen, Skovmand, Søgaard, Finn Christensen, Frode Jakobsen, Niels Mørk, Kjeld Olesen, Orla Pedersen og Kurt Brauer.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 21. november, kl. 11 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om Danmarks forvaltningshøjskole.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse m. v.

Mødet hævet kl. 18.52.